

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΝΕΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ**

ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΠΑΠΠΑ ΛΑΜΠΡΙΝΗ

ΠΑΤΡΑ, 2016

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε κυρίως την επιβλέπουσα καθηγήτριά μας, Παππά Λαμπρινή, για την καθοδήγησή της και τις γνώσεις που μας μετέδωσε αλλά και την υγιή συνεργασία που συνάψαμε, ώστε να ολοκληρώσουμε την πτυχιακή μας εργασία.

Επίσης θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους κοινωνικούς λειτουργούς των υπηρεσιών επιμελητών ανηλίκων, των περιοχών Πατρών, Αγρινίου, Αμαλιάδας, Πύργου και Αθηνών, τους κοινωνικούς λειτουργούς από την Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Αθηνών, για την βοήθεια που μας παρείχαν για την ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας μας, για την διεξαγωγή της έρευνας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αρκτικόλεξα.....	6
Περίληψη.....	7
Εισαγωγή.....	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Ανήλικη παραβατική συμπεριφορά

1.1 Ορισμός ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς.....	11
1.2 Θεωρητικές προσεγγίσεις.....	13
1.3 Χαρακτηριστικά ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς.....	16
1.4 Παράγοντες-Αίτια που συντελούν στην παραβατική συμπεριφορά ανηλίκων.....	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

2.1 Θεσμικό πλαίσιο.....	25
2.2 Σύστημα Δικαιοσύνης	27
2.2.1 Δικαστήρια και επιμελητές ανηλίκων	27
2.2.2 Η αστυνομία ως φορέας κοινωνικού ελέγχου των ανηλίκων.....	28
2.3 Ελληνικό ποινικό δίκαιο για την παραβατικότητα ανηλίκων	29
2.3.1 ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ποινικής Διαδικασίας για ανηλίκους.....	30
2.3.2 Η εξέλιξη του Ποινικού κώδικα ανηλίκων ως σήμερα.....	31
2.3.3 Άρθρα του Ποινικού Κώδικα για την Ανήλικη Παραβατικότητα.....	33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ ΚΑΙ ΝΕΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

3.1 Μέτρα αντιμετώπισης παραβατικής συμπεριφοράς.....	37
3.1.1 Αναμορφωτικά μέτρα.....	37
3.1.2 Θεραπευτικά μέτρα.....	40
3.1.3 Κράτηση σε ειδικό κατάστημα – Σωφρονισμό.....	40
3.2 Μέτρα πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας.....	41

3.2.1 Προληπτικά μέτρα.....	41
3.2.2 Προγράμματα κοινωνικής ανάπτυξης.....	43
3.2.3 Ελληνικά δεδομένα στην πρόληψη της παραβατικότητας.....	47
3.2.4 Υπηρεσίες για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της παραβατικότητας και της εγκληματικότητας των ανηλίκων.....	49
3.3 Βασικές αρχές κοινωνικών λειτουργιών.....	51
3.3.1 Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργιών στην πρόληψη της παραβατικότητας....	51
3.3.2 Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργιών στα Επιμελητήρια Ανηλίκων.....	52
3.3.3 Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργιών.....	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Γενικός σκοπός της έρευνας.....	56
4.2 Ερευνητικά ερωτήματα.....	56
4.3 Είδος-μεθοδολογία έρευνας.....	56
4.4 Πληθυσμός-δείγμα.....	57
4.4.1 Μέθοδος δειγματοληψίας.....	58
4.5 Τόπος και χρόνος.....	58
4.6 Εργαλείο έρευνας.....	58
4.7 Φάσεις έρευνας.....	58
4.8 Περιορισμοί έρευνας.....	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Χαρακτηριστικά συνεντευξιαζόμενων	60
5.2 Πράξεις των ανηλίκων οι οποίες θεωρούνται παραβατικές.....	60
5.3 Βαθμός παρέμβασης του συστήματος δικαιοσύνης στις παραβατικές πράξεις....	61
5.4 Η διαφορά μιας παραβατικής πράξης από μια εγκληματική.....	62

5.5 Η συμβολή του οικογενειακού περιβάλλοντος στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς του παιδιού	63
5.6 Η ηλικία όπου εμφανίζεται η τάση για παραβατική συμπεριφορά.....	63
5.7 Κατά πόσο το σχολικό και φιλικό περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά	64
5.8 Η φτώχεια και η ανεργία των γονέων ως παράγοντας που οδηγεί τον ανήλικο σε παραβατικές πράξεις	65
5.9 Μοντέλα παρέμβασης που χρησιμοποιούνται στις υπηρεσίες	66
5.10 Θεραπευτική προσέγγιση που ακολουθεί ο κοινωνικός λειτουργός.....	66
5.11 Τα είδη των συνεδριών που πραγματοποιεί ο κοινωνικός λειτουργός στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων και ο ρόλος της οικογένειας.....	67
5.12 Οι στόχοι που τίθενται κατά το έργο των κοινωνικών λειτουργών στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων και κατά πόσο πραγματοποιούνται	68
5.13 Οι τρόποι τους οποίους χρησιμοποιεί η υπηρεσία για την κοινωνική επανένταξη των ανηλίκων παραβατών	69
5.14 Υποστήριξη από άλλους φορείς για την πραγματοποίηση της επανένταξης των νέων	70
5.15 Ο ρόλος της οικογένειας του ανήλικου στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης.....	70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

6.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	72
6.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	74
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	76
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	84

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

Αρ. - αρθρ.	Άρθρο
ΕΠΑ	Εταιρία προστασίας ανηλίκων
ΕΠΑΑ	Εταιρία προστασίας ανηλίκων Αθηνών
κ.ά.	και άλλα
Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α.	Κεντρικό επιστημονικό συμβούλιο αντιμετώπισης της θυματοποίησης της εγκληματικότητας των ανηλίκων
ΚΟΚ	Κώδικας οδικής κυκλοφορίας
ΜΜΕ	Μέσα μαζικής ενημέρωσης
ν.	Νόμος
ν.δ.	Νέα δικονομία
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
παρ.	Παράγραφος
π.χ.	Παραδείγματος χάριν
ΥΕΑ	Υπηρεσία/ες επιμελητών ανηλίκων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η νεανική παραβατικότητα αποτελεί ένα κοινωνικό θέμα μείζονος σημασίας, η οποία έχει αντίκτυπο στο σύνολο της κοινωνίας, επηρεάζοντας την αρμονία και την ορθή λειτουργία της. Ο σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να μελετηθεί η σχετική βιβλιογραφία και να πραγματοποιηθεί έρευνα πάνω στον ρόλο των εργαζόμενων κοινωνικών λειτουργών στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων. Ακολούθησε σύγκριση μεταξύ της θεωρίας και των απόψεων των επαγγελματιών. Μέσα από συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν, ενημερωθήκαμε για τον τρόπο που λειτουργούν οι υπηρεσίες. Τέλος, παρουσιάζονται προτάσεις για την βελτίωση της λειτουργίας και την προώθηση της ενημέρωσης των πολιτών πάνω σε αυτό το θέμα.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Νεανική παραβατικότητα, κοινωνία, έρευνα, κοινωνικός λειτουργός, συνεντεύξεις, υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων, ενημέρωση

ABSTRACT

Juvenile delinquency is a major social issue, which has an impact on the whole of society, affecting the harmony and proper operation. The purpose of this work was to study the relevant literature and an investigation on the role of social workers working in the juvenile probation services. Follow comparison between the theory and the views of professionals. Through interviews conducted, we were informed about the way the services operate. Finally, presented proposals for improving the operation and to promote public awareness on this issue.

KEY WORDS

Juvenile delinquency, social issue, investigation, social worker, interviews, juvenile probation services, public awareness

Εισαγωγή

Αναμφισβήτητο γεγονός είναι ότι η παραβατική συμπεριφορά ατόμων νεαρής ηλικίας αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο που έχει πάρει ευρύτατες διαστάσεις στην σύγχρονη εποχή. «Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά νέων σε ηλικία ατόμων αφορά την υιοθέτηση παρεκκλινόντων κανόνων και αξιών και ιδιαίτερα εκείνων που μαθαίνονται στα πλαίσια μιας υποκοουλτούρας που παραβαίνει της κυρίαρχης κουλτούρας» (Πιτσελά 2000: 39).

Είναι αναγκαίο να σημειωθεί ότι η παραβατικότητα των νέων έχει μια ιδιάζουσα σημασία, εφόσον οι νέοι είναι εκείνα τα άτομα που πρόκειται να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο και να αναλάβουν σταδιακά θέσεις και ρόλους στους τομείς της κοινωνικής ζωής. Έτσι είναι κατανοητό ότι οποιαδήποτε μορφή παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς από την νεολαία συνιστά ανησυχητικό φαινόμενο που επηρεάζει την αρμονία του κοινωνικού συνόλου.

Σε αυτό το σημείο, θα αναφερθούν συνοπτικά τα κεφάλαια που απαρτίζουν την παρούσα εργασία. Τα τρία πρώτα κεφάλαια αποτελούν το θεωρητικό μέρος της εργασίας. Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην παραβατική συμπεριφορά. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν οι ορισμοί, οι θεωρητικές προσεγγίσεις, τα χαρακτηριστικά ανήλικης συμπεριφοράς, αλλά και τα αίτια –παράγοντες που συντελούν στην ανάπτυξη της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται το θεσμικό και νομικό πλαίσιο για την παραβατική ανήλικη συμπεριφορά. Συγκεκριμένα θα παρουσιαστούν συνοπτικά το θεσμικό πλαίσιο, το σύστημα δικαιοσύνης, ο ρόλος των δικαστηρίων και των υπηρεσιών επιμελητών ανηλίκων, αλλά και της αστυνομία ως φορέας κοινωνικού ελέγχου. Επί πρόσθετα στο κεφάλαιο αυτό, αναφέρεται το ελληνικό ποινικό δίκαιο.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθεται ο ρόλος των υπηρεσιών έναντι στην νεανική παραβατικότητα και ιδιαίτερα των Κοινωνικών Λειτουργών. Συγκεκριμένα εμπεριέχονται τα μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης της παραβατικής ανήλικης συμπεριφοράς (αναμορφωτικά- θεραπευτικά- προληπτικά μέτρα), τα προγράμματα αλλά και οι αρχές και ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών, ιδιαίτερα στα επιμελητήρια.

Τα τελευταία κεφάλαια αφορούν το ερευνητικό κομμάτι της εργασίας. Η έρευνα αποτελείται από το τέταρτο, πέμπτο και έκτο κεφάλαιο. Στο τέταρτο κεφάλαιο

λοιπόν, υπάρχει η μεθοδολογία της έρευνας, τι έρευνα πραγματοποιήθηκε, ποιος ο σκοπός της και με ποιον τρόπο εφαρμόστηκε. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας, οι απαντήσεις. Εν συνεχεία, στο έκτο κεφάλαιο και τελευταίο, αναφέρονται τα συμπεράσματα της έρευνας, η συζήτηση, και οι προτάσεις.

Η παραβατικότητα των ανηλίκων είναι ένα θέμα που έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις και έχει απασχολήσει ιδιαίτερα το κοινωνικό σύνολο τα τελευταία χρόνια. Μελετώντας τη σχετική βιβλιογραφία, μας δημιουργήθηκαν τα εξής ερωτήματα: Ποια τα χαρακτηριστικά της ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς; Ποιοι οι παράγοντες και τα αίτια που συντελούν στην ανήλικη παραβατική συμπεριφορά; Ποιος ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων; Ποιος ο τρόπος που προωθείται η κοινωνική επανένταξη; Η παρούσα εργασία και η έρευνα που ακολουθεί έχει ως σκοπό στην απάντηση των παραπάνω ερωτημάτων αλλά και αν υπάρχει συσχέτιση με την υπάρχουσα βιβλιογραφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Ανήλικη παραβατική συμπεριφορά

Ο όρος παραβατική συμπεριφορά, όπως προκύπτει από την βιβλιογραφική ανασκόπηση αποτελεί έναν γενικό όρο, ο οποίος επιδέχεται πολλές ερμηνείες. Πολλές φορές για να χαρακτηριστεί η παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων χρησιμοποιούνται εναλλακτικά έννοιες όπως απόκλιση, παράβαση και έγκλημα, οι οποίες πολλές φορές προκαλούν σύγχυση. Αυτός είναι και ο λόγος που κατά καιρούς δόθηκαν διάφοροι ορισμοί, ανάλογοι των θεωρητικών ρευμάτων και προσεγγίσεων που ασχολήθηκαν με την παραβατικότητα. Προκειμένου ωστόσο να ορίσουμε την παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων θα πρέπει παράλληλα να αναφερθούμε και σε άλλους όρους σχετικούς με την παραβατικότητα.

1.1 Ορισμός ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς

Η παραβατικότητα χαρακτηρίζεται από διάφορες εκφάνσεις και διαφορετικούς βαθμούς εκδήλωσης, και γενικότερα ως έννοια αναφέρεται στην αποκλίνουσα συμπεριφορά. Κατ' επέκταση όταν γίνεται αναφορά σε παιδιά ή ανηλίκους η αποκλίνουσα αυτή συμπεριφορά αναφέρεται ως παραβατικότητα ανηλίκων. Ωστόσο είναι σημαντικό να αναφερθεί πως η παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων δεν έχει πάντα τη μορφή εγκληματικής ενέργειας, κατ' επέκταση στην προσπάθεια ορισμού της παραβατικής συμπεριφοράς ανηλίκων, τίθεται το ερώτημα σχετικά με το αν η παραβατικότητα ταυτίζεται με την εγκληματικότητα (Μαυρογιάννης, 2006).

Βάσει του προβληματισμού που προκύπτει, κρίνεται σημαντικό να αναφερθούμε στην διάκριση ανάμεσα στην παραβατική συμπεριφορά και την εγκληματικότητα. Σύμφωνα με τον Πανούση (1990), το έγκλημα αποτελεί ένα ανομοιογενές φαινόμενο, τόσο από ποινικής όσο και από εγκληματολογικής πλευράς, το οποίο καθορίζεται από την ανθρώπινη και κοινωνική διάσταση και τιμωρείται από το νόμο. Αντίθετα από το έγκλημα η παραβατική συμπεριφορά αποτελεί τόσο το αποτέλεσμα όσο και τη διαδικασία μιας συμπεριφοράς η οποία έρχεται σε αντίθεση ή παρεκκλίνει από αυτό που η εκάστοτε κοινωνία ορίζει ως κοινωνικά και πολιτισμικά αποδεκτό και νόμιμο (Countless, 2006).

Όπως φάνηκε από τα παραπάνω τόσο η έννοια της εγκληματικότητας όσο και η έννοια της παρέκκλισης συνδέονται άμεσα με τον ορισμό της παραβατικότητας. Όσον αφορά την έννοια της εγκληματικότητας, αν και σχετίζεται άμεσα με την παραβατικότητα, απορρίπτεται όταν γίνεται αναφορά σε παραβάτες μικρότερους των 18 ετών και χρησιμοποιείται ο όρος νεανική παραβατικότητα ή παραβατικότητα ενηλίκων, ώστε να αποφευχθεί ο στιγματισμός του ανήλικου. Ο όρος εγκληματικότητα στιγματίζει τον ανήλικο και επηρεάζει αρνητικά την εξέλιξή του. Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι σύμφωνα με τα νέα επιστημονικά δεδομένα, ο όρος ανήλικος εγκληματίας έχει αντικατασταθεί με τον όρο ανήλικος παραβάτης, προς αποφυγή στιγματισμού σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο. Για τον όρο εγκληματικότητα προτείνονται πλέον οι όροι παραβατικότητα και δυσκοινωνικότητα καθώς δεν θα ήταν σωστό να στιγματιστεί ένας ανήλικος παραβάτης ως εγκληματίας, φέροντας αυτόν τον τίτλο σε όλη του τη ζωή (Κατσίρας, 2008).

Επιπλέον οι διάφορες παραβατικές πράξεις των ανηλίκων θεωρούνται αποτέλεσμα μίμησης των ερεθισμάτων του κοινωνικού τους περιγύρου, πράξεις οι οποίες δεν χαρακτηρίζονται από βούληση κατ' επέκταση δεν μπορούν να τους καταλογιστούν (Τάτση, 2012). Ως προς τον όρο παρέκκλιση, αναφέρεται σε συμπεριφορές, οι οποίες όπως αναφέρθηκε δεν είναι αποδεκτές, ωστόσο δεν σχετίζονται άμεσα με την παράβαση κάποιου νομικού κανονισμού. Χαρακτηριστικά παραδείγματα παρεκκλίνουσων συμπεριφορών αποτελούν η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, η φυγή από το οικογενειακό περιβάλλον, οι απουσίες από το σχολικό περιβάλλον και ανάλογες συμπεριφορές και ενέργειες (Νόβα – Καλτσούνη, 2001).

Πιο συγκεκριμένα, η Νόβα-Καλτσούνη αναφέρει ότι *«ο όρος απόκλιση ή παρέκκλιση αναφέρεται γενικά σε μορφές συμπεριφοράς που δεν είναι μεν κοινωνικά αποδεκτές, δεν συνιστούν όμως, οπωσδήποτε παράβαση νομικού κανόνα, πχ χρήση ναρκωτικών ουσιών, αδικαιολόγητες απουσίες από το σχολείο, φηγές από το σπίτι, κλοπές, κ.λπ. Η παραβατικότητα ή η εγκληματικότητα είναι μια μορφή αποκλίνουσας συμπεριφοράς μεταξύ άλλων, η οποία όμως συνιστά παράβαση νομικού κανόνα. Ουσιαστική διαφορά μεταξύ των δύο αυτών εννοιών (παραβατικότητα-εγκληματικότητα) δεν υπάρχει, έχει όμως καθιερωθεί να θεωρούνται οι πρώιμες μορφές ποινικά κολάσιμης συμπεριφοράς ως παραβατικότητα (παραβατικότητα ανηλίκων), ενώ η έννοια της εγκληματικότητας αναφέρεται κυρίως στους ενηλίκους»*.

Βάσει των παραπάνω διευκρινήσεων και όπως αναφέρεται από την Αρακά (2008) η παραβατικότητα αναφέρεται στην παραβίαση τυπικών και άτυπων κανόνων, η σοβαρότητα των οποίων κυμαίνεται από μικρής σημασίας έως πολύ μεγάλης σοβαρότητας.

Έχοντας ορίσει την παραβατικότητα και τις σχετιζόμενες με αυτή έννοιες και έχοντας αναφερθεί και στη σχέση των όρων αυτών με την νεανική ηλικία, πιο συγκεκριμένα η παραβατικότητα ανηλίκων ή νεανική παραβατικότητα είναι οι όροι οι οποίοι αποδίδονται σε ανηλίκους, οι οποίοι παραβαίνουν με τις πράξεις τους, είτε είναι απλές παραβάσεις είτε είναι σοβαρές και αξιόποινες, το νόμο. Περαιτέρω των θεωρητικών ορισμών η νεανική παραβατικότητα ορίζεται και από τον ποινικό κώδικά, ο οποίος ορίζει ως ανηλίκους τα άτομα μεταξύ 7 και 17 ετών. Όσοι εκ των παραβατών βρίσκονται μεταξύ 7 και 12 ετών θεωρούνται ως παιδιά στα οποία δεν μπορούν να καταλογιστούν οι πράξεις, ενώ όσοι βρίσκονται μεταξύ 13 και 17 ετών, ως έφηβοι, κρίνονται ικανοί για καταλογισμό (Ποινικός Κώδικας, Αρθρ. 14: Ποινικός Κώδικας, Αρθρ. 126).

1.2 Θεωρητικές προσεγγίσεις

Ύστερα από τους ορισμούς που δόθηκαν θα παρατεθούν οι κυριότερες κατηγορίες θεωρητικών προσεγγίσεων που έχουν αναπτυχθεί και έχουν αφορούν την παραβατική συμπεριφορά.

Για να εξηγηθεί και να κατανοηθεί η θεωρητική προσέγγιση της νεανικής παραβατικότητας, αναπτύχθηκαν θεωρίες, οι οποίες στηρίζονται σε βιολογικά, ψυχολογικά και κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά. Οι θεωρίες που στηρίζονται στη βιολογική προσέγγιση αναφέρονται στους παράγοντες που έχουν σχέση με τον οργανισμό του ατόμου (γενετικοί παράγοντες), ενώ το χαρακτηριστικό στοιχείο των ψυχολογικών θεωριών είναι το ότι η παραβατικότητα οφείλεται σε εσωτερικές ψυχολογικές καταστάσεις που θεωρούνται δυσπροσαρμοστικές ή παθολογικές.

· Βιολογικές Θεωρίες

Οι βιολογικές θεωρίες συνιστούν ιστορικά την πρώτη προσπάθεια θεμελίωσης της μελέτης της παραβατικότητας. «Οι θεωρίες αυτές υποστηρίζουν ότι οι βιολογικοί και

κληρονομικοί παράγοντες οδηγούν σε παραβατικές συμπεριφορές» (Παπακωνσταντή, 2005, σ. 34).

«Οι βιολογικές ερμηνείες έχουν ως σημείο εκκίνησης την παραδοχή ότι όσοι διαπράττουν εγκλήματα διαφέρουν κατά ένα βιολογικό τρόπο από το γενικό πληθυσμό. Οι πρώιμες βιολογικές ερμηνείες, επικρατούσες στη Φρενολογία και στη Φυσιογνωμική, είχαν επιχειρήσει να συνδέσουν τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά με τη σωματική κατασκευή» (Κουτουβίδης & Μηνογιάννη, 2003).

· Ψυχολογικές προσεγγίσεις

Η αδυναμία των βιολογικών προσεγγίσεων να αποδείξουν την κληρονομική βάση της εγκληματικότητας, οδήγησε στην περαιτέρω διερεύνηση των παραγόντων που οδηγούν στην ανάπτυξη της εγκληματικής συμπεριφοράς και στην ανάδειξη των ψυχολογικών θεωρητικών προσεγγίσεων. Οι ψυχολογικές προσεγγίσεις, με κύριο εκφραστή των Garofalo, δεν ασχολούνται με τους βιολογικούς παράγοντες αλλά επικεντρώνονται στην προσωπικότητα και στην διανοητική ικανότητα των ατόμων που διαπράττουν εγκληματικές ενέργειες και πράξεις (Παπακωνσταντής, 2005).

Τα χαρακτηριστικά εκείνα τα οποία ενοχοποιούνται είναι αφενός η ηθική, η οποία φαίνεται να μην υπάρχει στα άτομα τα οποία διαπράττουν εγκλήματα και τα οποία δεν μπορούν να συμβιώσουν μέσα σε μια κοινωνία με αποτέλεσμα να βλάπτουν το ηθικό της, και αφετέρου η ελλιπής κοινωνικοποίηση των ατόμων που οδηγεί στην διατάραξη της προσωπικότητάς τους. Περαιτέρω αυτών των δύο χαρακτηριστικών οι μετέπειτα θεωρίες των Freud και Jung θέτουν τις αρχές της παραβατικής – εγκληματικής συμπεριφοράς σε διεργασίες οι οποίες συνέβησαν κατά την παιδική ηλικία των ατόμων και καταγράφηκαν στο υποσυνείδητό τους (Δασκαλάκη, 1985, Παπακωνσταντή, 2005).

Όπως και οι βιολογικές προσεγγίσεις έτσι και οι ψυχολογικές, αν και επεσήμαναν το ρόλο των ψυχολογικών χαρακτηριστικών στην ανάπτυξη εγκληματικής συμπεριφοράς, δεν αποτελούν ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ερμηνεία της εγκληματογένεσης.

· Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις

Μετά τις ψυχολογικές θεωρίες ακολούθησαν οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις οι οποίες αποδίδουν στο έγκλημα ή στην παραβατική συμπεριφορά, κοινωνικό χαρακτήρα και προσπαθούν να το ερμηνεύσουν με κοινωνιολογικούς όρους. Σύμφωνα με τις κοινωνιολογικές θεωρίες ως έγκλημα χαρακτηρίζεται οποιαδήποτε πράξη προκαλεί την αντίδραση της κοινωνίας, η οποία κινητοποιείται με στόχο την επίτευξη της τιμωρίας του ατόμου που την διενέργησε (Αρακά, 2008).

Οι προσεγγίσεις αυτές στήριζαν τις απόψεις τους σε έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες συνοικίες, της Αμερικής αρχικά, και οποίες έδειξαν πως η εγκληματικές ενέργειες παρουσιάζουν μια συστηματικότητα σε περιοχές, που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως φτωχές, με έντονη την παρουσία διαφορετικών φυλετικών και πολιτισμικών ομάδων και απουσία κοινωνικού και κρατικού ελέγχου. Οι έρευνες αυτές επιπλέον των κοινωνικών χαρακτηριστικών που οδηγούν στην ανάπτυξη εγκληματικής συμπεριφοράς, επεσήμαναν και την μεταβίβαση των αρχών και των αξιών της εγκληματικής συμπεριφοράς από τη μία γενιά στην άλλη, από τους ενήλικους στους νεότερους. Στο αποτέλεσμα αυτό, των ερευνών, επικέντρωσε τις μελέτες του ο Sutherland, ο οποίος ανέφερε πως η εγκληματική συμπεριφορά δεν αναπτύσσεται από μόνη της αντιθέτως ακολουθεί τη διαδικασία της μάθησης, μαθαίνεται από άλλα άτομα με εγκληματική δράση (Αρακά, 2008).

Ο Sutherland αναφέρεται και στη σύσταση συμμοριών, οι οποίες βάσει των δεδομένων του αντικαθιστούν το οικογενειακό περιβάλλον και παρέχουν αίσθημα ασφάλειας. Ωστόσο δεν αρκεί η συμμετοχή κάποιου νέου σε συμμορία δεν σημαίνει ταυτόχρονα και την τέλεση κάποιας εγκληματικής πράξης. Σύμφωνα με τον Sutherland, πρέπει να τηρούνται κάποια κριτήρια όπως η συχνότητα εμπλοκής στην συμμορία, η διάρκεια, η χρονική προτεραιότητα και η δράσεις της συμμορίας (Πανούσης, 1987, Countless, 2006).

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω από τα κύρια χαρακτηριστικά της παραβατικής συμπεριφοράς είναι η απόκλιση από αυτό που θεωρείται αποδεκτό από την εκάστοτε κοινωνία. Σε αυτό το χαρακτηριστικό της απόκλισης επικεντρώθηκαν οι κοινωνιολογικές θεωρίες του 20^{ου} αιώνα και ανέπτυξαν την θεωρία της συναίνεσης και τη θεωρία της σύγκρουσης συμφερόντων. Σύμφωνα με τη θεωρία της συναίνεσης, η ανομία και η κοινωνική οικολογία αποτελούν ερμηνευτικές έννοιες. Η ανομία

εμφανίζεται όταν σε μια σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία δεν επικρατεί συλλογική συνείδηση, και έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση της εγκληματικής πράξης, η οποία με τη σειρά της ξεσηκώνει το κοινωνικό σύνολο. Ο Μέρτον προσέθεσε στην άποψη του Durkheim (Ντυρκέμ) τα μέσα τα οποία χρησιμοποιεί κάποιος για τη επίτευξη των σκοπών του, τα οποία διαφέρουν από τα συμβατικά μέτρα που χρησιμοποιεί το κοινωνικό σύνολο, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της ανομίας¹.

Η θεωρία της κοινωνικής οικολογίας συνδέεται άμεσα με τα χαρακτηριστικά των χώρων στους οποίους εμφανίζεται η παραβατική συμπεριφορά. Στα χαρακτηριστικά αυτά, πέρα από την φτώχεια συμπεριλαμβάνονται η ανωνυμία του πλήθους, ο συνωστισμός, η έλλειψη κοινωνικών δικτύων, ο ατομικισμός και η κατάλυση της γειτονιάς (Νικολαΐδου, 2009).

Στο πλαίσιο των κοινωνιολογικών προσεγγίσεων αναπτύχθηκαν και οι θεωρίες της σύγκρουσης για την αποκλίνουσα συμπεριφορά. Η σύγκρουση αφορά την αμφισβήτηση της κυρίαρχης ηθικής και των αξιών μιας κοινωνίας.

Η προσέγγιση που έχει επικρατήσει σήμερα για την ερμηνεία της εγκληματικής συμπεριφοράς είναι συνθετική και χρησιμοποιεί στοιχεία από όλες τις προσεγγίσεις, θεωρώντας το έγκλημα ως πολυπαραγοντικό φαινόμενο. Δεν απορρίπτει τα δεδομένα των βιολογικών, των ψυχολογικών και των κοινωνιολογικών θεωριών και αναγνωρίζει την δυσκολία στην ερμηνεία του εγκλήματος, δυσκολία, η οποία οφείλεται και στο γεγονός πως κάθε κοινωνία θεωρεί ως τιμωρητέο έγκλημα διαφορετικές πράξεις βάσει των πολιτισμικών, θρησκευτικών και κοινωνιολογικών της δεδομένων (Αλεξιάδη, 1989).

1.3 Χαρακτηριστικά ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς.

Με δεδομένες τις πλούσιες εννοιολογικές περιγραφές του φαινομένου των αποκλίσεων (βία- επιθετικότητα- παραβατικότητα κ.λπ.), η βασική σημασιολογική έννοια του όρου παραβατικότητα περιλαμβάνει πράξεις, οι οποίες αντίκεινται, δεν είναι δηλαδή συμβατές με το νομικό και ηθικό καθεστώς μιας κοινωνίας. Συνδέεται με το περιεχόμενο των όρων επιθετικότητα και βία, εφόσον, ως αντικοινωνικές συμπεριφορές, φέρουν επικινδυνότητα. Κάτι τέτοιο σημαίνει ότι μια πράξη αξιολογείται βάσει του σκεπτικού ότι τόσο η επιθετικότητα ως μορφή συμπεριφοράς,

¹ (http://demo.openeeclass.org/modules/document/file.php/DEMO-A1249/kef_9.pdf, 3/4/2016).

που προκαλεί ζημιές, τραυματισμούς και γενικότερα δυσάρεστες καταστάσεις σε αντικείμενα ή πρόσωπα (Ζάχαρης, 2003, όπ. αναφ στο Ιωαννίδη & Μπαλτόπουλος, 2008, σ. 12), όσο και η βία ενυπάρχουν ως επιβλαβή για την διατήρηση των κυρίαρχων των κοινωνικών ιδεών, αντιλήψεων και αξιών (Ιωαννίδη & Μπαλτόπουλος, 2008).

Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων οι παραβατικές πράξεις των ανηλίκων διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες (Κουράκης, 2006):

- πράξεις οι οποίες στρέφονται προς άλλα άτομα, όπως ο εκφοβισμός και η πρόκληση σωματικών βλαβών
- πράξεις οι οποίες στρέφονται προς την ιδιοκτησία άλλων ατόμων, όπως η πρόκληση φθορών, οι βανδαλισμοί, τα υβριστικά γκράφιτι και καταστροφές στο σχολικό περιβάλλον και
- αυτοκαταστροφικές πράξεις, όπως η λήψη ή η κατάχρηση εξαρτησιογόνων ουσιών.

Η παραβατικότητα ανηλίκων διακρίνεται σε αφανή και εμφανή. Η εμφανής παραβατικότητα αναφέρεται στις παραβατικές πράξεις, οι οποίες είχαν σαν αποτέλεσμα την παραπομπή του ανηλίκου στο σύστημα δικαιοσύνης και την καταδίκη του ενώ η αφανής παραβατικότητα αναφέρεται σε όλες εκείνες τις πράξεις τις οποίες ναι μεν ομολογούν οι ανήλικοι, αλλά δεν καταγγέλλονται (Γεωργιάδης και συν., 2009). Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως στην περίπτωση της νεανικής παραβατικότητας είναι μεγάλος ο αριθμός των παραβατικών πράξεων, οι οποίες ποτέ δεν φτάνουν στην αστυνομία ή το σύστημα δικαιοσύνης, σύμφωνα με βιβλιογραφικές αναφορές και έρευνες ενώ φαίνεται να παρουσιάζει αυξητική τάση η συμμετοχή των ανηλίκων σε παραβατικές πράξεις (Κουράκης, 2006).

1.4 Παράγοντες – Αίτια που συντελούν στην παραβατική συμπεριφορά ανηλίκων.

Οι παράγοντες οι οποίοι κρίνονται ως σημαντικοί για την εκδήλωση της παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων διακρίνονται, στην πλειοψηφία τους, βάσει των προσεγγίσεων σε βιολογικούς, ψυχολογικούς και κοινωνιολογικούς. Παρακάτω θα γίνει αναφορά στους παράγοντες επικινδυνότητας, χωρίς ωστόσο να ακολουθούν

την παραπάνω κατηγοριοποίηση. Κάποιοι από αυτούς βρήκαν μεγαλύτερη απήχηση από την επιστημονική κοινότητα ενώ κάποιοι άλλοι, από τους παράγοντες που φαίνεται να παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς είναι αυτοί που σχετίζονται με την οικογένεια.

- Βιολογικοί παράγοντες.

Στο πλαίσιο των βιολογικών παραγόντων θα γίνει αναφορά, τόσο σε παράγοντες που κατά καιρούς θεωρήθηκαν υπεύθυνοι για την ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς, ακόμα κι αν δεν επιβεβαιώθηκε η συσχέτισή τους, όσο και σε παράγοντες που θεωρούνται ακόμα και τώρα υψηλής επικινδυνότητας.

- Τα γονίδια, αν και δεν έχει αποδειχθεί η συσχέτιση τους με την παραβατική συμπεριφορά και την εγκληματογένεση, θεωρήθηκαν από τους σημαντικότερους βιολογικούς παράγοντες. Η παραβατικότητα και η εγκληματικότητα, βάσει της γονιδιακής ερμηνείας, μεταβιβάζεται μέσω γονιδίων από τους γονείς στα παιδιά. Πέραν των γονιδίων τα παιδιά μπορεί να κληρονομήσουν χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των γονιών τους. Επιπλέον οι μελέτες έδειχναν αυξημένες πιθανότητες δικαστικής καταδίκης στα μέλη οικογενειών όπου υπήρχε έστω ένα ακόμα καταδικασμένο μέλος. (Κουτουβίδης, 2003).

- Το φύλο. Τα αποτελέσματα των ερευνών αναδεικνύουν διαφορές, ως προς την εκδήλωση της παραβατικής συμπεριφοράς ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια. Τα αγόρια φαίνεται να είναι πιο επιρρεπή στην παραβατικότητα σε σχέση με τα κορίτσια και να καταφεύγουν πιο συχνά σε πράξεις βίας, εκφοβισμού και επιθετικότητας. Τα τελευταία χρόνια φαίνεται να υπάρχει αυξητική τάση στο ποσοστό των κοριτσιών που εμπλέκονται σε παραβατικές πράξεις χωρίς ωστόσο αυτό να πλησιάζει το ποσοστό των αγοριών (Schaffer, 1996, Siegel, 2000).

- Γενετικές ανωμαλίες ή οργανικές δυσλειτουργίες. Αν και δεν επιβεβαιώνεται απόλυτα η υπαιτιότητα των δύο αυτών βιολογικών παραγόντων, ερευνητικά αποτελέσματα παρουσιάζουν συσχέτιση ανάμεσα στην ύπαρξη κάποιων διαταραχών και της εμφάνισης της παραβατικής συμπεριφοράς (Αυγουστάτος, 2009).

- Ο παράγοντας της προσωπικότητας

Ο παράγοντας αυτός αφορά κυρίως ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά του νέου που αναπτύσσει παραβατική συμπεριφορά. Η πλειοψηφία των ερευνητικών αποτελεσμάτων συμφωνεί πως τα παιδιά με χαμηλή αυτό-εκτίμηση και χαμηλή αυτό-αποτελεσματικότητα είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν παραβατικότητα, σε σχέση με νέους με συγκροτημένη και ανεπτυγμένη εικόνα εαυτού. Οι νέοι με κακή εικόνα εαυτού αδυνατούν να διαχειριστούν δύσκολες καταστάσεις και τις αντιμετωπίζουν ως απειλή δυσκολεύοντας έτσι και την προσαρμογή τους (Lengua & Long, 2002).

Η ανάπτυξη της κοινωνικότητας, της αισιοδοξίας, της ενσυναίσθησης, της εκφραστικότητας, της αυτοπεποίθησης και άλλων καλών χαρακτηριστικών ενδυναμώνουν την προσωπικότητα και το χαρακτήρα του παιδιού μειώνοντας σημαντικά τις πιθανότητες παραβατικής συμπεριφοράς, καθώς το ίδιο έχει αναπτύξει ψυχική ανθεκτικότητα και στρατηγικές διαχείρισης των διαφόρων καταστάσεων (Greeff & Ritman, 2005, Garmezy, 1983).

Μιλώντας για την προσωπικότητα και τον χαρακτήρα των νέων, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω δεν μπορεί να μην γίνει αναφορά, στο βασικότερο χαρακτηριστικό της παιδικής, εφηβικής και νεανικής ηλικίας, αυτό του παρορμητισμού. Οι ανήλικοι αδυνατούν να αντιληφθούν και να αναγνωρίσουν τις μακροχρόνιες συνέπειες μιας πράξης με αποτέλεσμα να δρουν παρορμητικά και χωρίς έλεγχο. Η παρορμητικότητα συνδέεται άμεσα με την παραβατικότητα, και ως παράγοντας όπως θα αναφερθεί και παρακάτω λαμβάνεται υπόψη από το σύστημα δικαιοσύνης. Επιπλέον σύμφωνα με τον Farrington (2002) ο συνδυασμός της παρορμητικότητας με την οριακή νοημοσύνη, την έλλειψη υπομονής, την επιθετικότητα και την ανησυχία αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα παραβατικής συμπεριφοράς.

- Ο παράγοντας της οικογένειας

Από τους σημαντικότερους παράγοντες που ενοχοποιούνται για την ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς στους νέους είναι το οικογενειακό τους περιβάλλον. Το οικογενειακό περιβάλλον αποτελεί το μικρόκοσμο μέσα στον οποίο αναπτύσσεται και εξελίσσεται ένα παιδί κατ' επέκταση παίζει καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς του, την κοινωνικοποίησή του και την απόκτηση αρχών και αξιών.

Βάσει αυτών όταν οι γονείς των παιδιών χαρακτηρίζονται από παραβατική συμπεριφορά, παραμελούν ή απορρίπτουν τα παιδιά οι πιθανότητες να αναπτύξουν παραβατική συμπεριφορά τα παιδιά είναι αυξημένες. Ωστόσο τα αποτελέσματα των ερευνών διχάζονται ως προς την συσχέτιση του οικογενειακού περιβάλλοντος με την ανάπτυξη της παραβατικότητας των νέων, καθώς υπάρχουν δεδομένα εμφάνισης παραβατικής συμπεριφοράς σε οικογένειες όπου δεν παρατηρούνται τα παραπάνω (Williams et al., 2007, Γεωργιάδης, 2009).

Η προσωπικότητα και ο χαρακτήρας του παιδιού διαμορφώνονται στο μεγαλύτερο μέρος τους από τη σχέση του με το γονιό. Σύμφωνα με τον Bowlby (1969), οι δεσμοί του παιδιού με τους γονείς διαμορφώνονται από τη γέννηση και κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του, ενώ σύμφωνα με τον Ainsworth (1978) ο δεσμός που θα αναπτυχθεί διακρίνεται σε ασφαλή, σε αγχώδη και σε αποφευκτικό. Ο αποφευκτικός δεσμός συνδέεται με την ανάπτυξη παραβατικότητας καθώς το παιδί έχει βιώσει έντονη απόρριψη, η οποία συνέβαλε στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού. Το αποτέλεσμα της απόρριψης φαίνεται από τις μελέτες να είναι η ανάπτυξη του θυμού, η αδυναμία εμπιστοσύνης, η ανυπακοή, η μη προσαρμογή και συνεργασία.

Όπως αναφέρθηκε από την πρώτη παράγραφο το οικογενειακό περιβάλλον αποτελεί τον μικρόκοσμο μέσα στον οποίο μεγαλώνει το παιδί κατ' επέκταση οι γονείς και οι συμπεριφορές τους αποτελούν πρότυπο για τα παιδιά. Οι αρνητικές γονεϊκές πρακτικές, η έλλειψη δεξιοτήτων, η απουσία γονεϊκού ελέγχου, η παραμέληση, η αυταρχικότητα, η επιτρεπτικότητα, το απορριπτικό στυλ και παρόμοιου τύπου συμπεριφορές λειτουργούν ως αρνητικό πρότυπο για τα παιδιά και θεωρούνται ως παράγοντες υψηλού κινδύνου για την εμφάνιση παραβατικής συμπεριφοράς (Γεωργιάδης, 2009).

Πέραν των προτύπων που παρέχει το οικογενειακό περιβάλλον οι μελέτες που ασχολήθηκαν με την συσχέτιση της οικογένειας με την παραβατικότητα των ανηλίκων, επικεντρώθηκαν στην ενδοοικογενειακή βία και κακοποίηση. Η βία προς τα παιδιά μπορεί να είναι ενεργητική και να περιλαμβάνει σωματική κακοποίηση ή παθητική και να περιλαμβάνει την παραμέληση βασικών αναγκών του παιδιού. Όποια μορφή βίας κι αν ασκείται στα παιδιά, οι μελέτες δείχνουν πως έχει σοβαρές επιπτώσεις στην σωματική και ψυχική τους ανάπτυξη. Πέρα από την ψυχική και σωματική ανάπτυξη του παιδιού η παραμέληση και η κακοποίησή του συνδέονται

άμεσα με την ανάπτυξη επιθετικής συμπεριφοράς. μέσα από την επιθετικότητα το παιδί προσπαθεί να προστατεύσει τον εαυτό του και να αποκτήσει έλεγχο πάνω στο περιβάλλον του (Berlin, 2001, Γεωργιάδης, 2009).

Οικογενειακός παράγοντας αξιοσημείωτης επικινδυνότητας, όπως αναφέρεται στους Apel & Kaukinen (2008), αποτελούν και οι συγκρούσεις μεταξύ των γονέων είτε είναι διαζευγμένοι είτε όχι. Το διαζύγιο δεν φαίνεται να επιδρά καταλυτικά στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς, όταν δεν συνοδεύεται από συγκρούσεις μεταξύ των γονέων. Επιπλέον ανάλογα αποτελέσματα έχουν και οι έρευνες, οι οποίες μελετούν την έλλειψη του πατέρα και του πατρικού προτύπου. Τα παιδιά αυτών των οικογενειών φαίνεται να είναι πιο επιρρεπή στην παραβατικότητα. Συμπερασματικά αυτών αναδεικνύεται η σημασία της συνοχής του οικογενειακού περιβάλλοντος καθώς λειτουργεί προστατευτικά για το παιδί. Η οικογενειακή συνοχή παρέχει την απαραίτητη ασφάλεια και σταθερότητα που απαιτούνται για την ομαλή εξέλιξη του παιδιού (Olson, 1985).

Από τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτή η σημασία του οικογενειακού περιβάλλοντος, ωστόσο στις περιπτώσεις που η οικογένεια δεν παρέχει το κατάλληλο περιβάλλον και τα κατάλληλα πρότυπα στο παιδί, παρατηρείται η τάση από την πλευρά των νέων να αναζητούν την αναγνώριση σε ομάδες συνομήλικων με παραβατική συμπεριφορά και δράση. Οι ομάδες αυτές συμβάλουν στο ενταχθούν οι νέοι σε ένα περιβάλλον που μοιάζει οικογενειακό και όπου την εξουσία την έχουν οι ίδιοι, αυξάνοντας παράλληλα την αυτοεκτίμησή τους (Apel & Kauniken, 2008).

Ομάδες συνομηλίκων

Μεγαλώνοντας και μπαίνοντας στην εφηβεία τα παιδιά επιδιώκουν την ένταξή τους σε ομάδες συνομηλίκων και την ανεξαρτητοποίησή τους. Οι συνομήλικοι αποτελούν τον κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού, μέσα στο οποίο αναζητά αναγνώριση στήριξη και πρότυπα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υποκαθίσταται ο ρόλος των γονέων. Όπως αναφέρθηκε η ομάδα των συνομηλίκων μπορεί να αποτελέσει πηγή σταθερότητας και να συμβάλει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας εφήβου. Λόγω της σημασίας της, η ομάδα συνομηλίκων αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα εμφάνισης παραβατικής συμπεριφοράς, καθώς επηρεάζει σημαντικά τον έφηβο, κατ' επέκταση αν η ομάδα στην οποία θα ενταχθεί χαρακτηρίζεται από παραβατική

συμπεριφορά, οι πιθανότητες να αναπτύξει και ο ίδιος είναι αυξημένες (Γεωργιάδης, 2009).

- Οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες

Η οικονομική και κοινωνική κρίση η οποία κατά καιρούς μπορεί να πλήττει μια κοινωνία επιδρά θετικά στην ανάπτυξη παραβατικών συμπεριφορών, κυρίως στις μικρές ηλικιακές ομάδες. Σε καταστάσεις κρίσης οι νέοι μην έχοντας την απαιτούμενη ωριμότητα και παρακινούμενοι από τον παρορμητισμό της ηλικίας τους προβαίνουν εύκολα σε παραβατικές συμπεριφορές. Επιπλέον η κρίση της οικονομίας οδηγεί στην αύξηση του ποσοστού της ανεργίας και των χαμηλών εισοδημάτων δεδομένα που πιθανά να οδηγήσουν τους νέους στην επιτέλεση παραβατικών πράξεων (ΟΗΕ, 2003). Οι ανήλικοι που χαρακτηρίζονται από παραβατική συμπεριφορά φαίνεται να προέρχονται από οικογένειες ή κοινωνικές ομάδες, οι οποίες βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό, με αποτέλεσμα να στερούνται των δικαιωμάτων, των ευκαιριών και των δυνατοτήτων που παρέχονται στους πολίτες μιας χώρας. Η παραβατικότητα παρουσιάζεται ως απάντηση στον κοινωνικό αποκλεισμό, οδηγώντας συχνά σε έναν φαύλο κύκλο (Κατσαδώρας, 2010).

Στο πλαίσιο της κοινωνικό- οικονομικής κρίσης εντάσσεται και η κρίση των αξιών της κοινωνίας. Αξίες όπως ο ατομικισμός, ανταγωνισμός και ο ωφελμισμός έχουν πάρει την θέση αξιών όπως ο σεβασμός, ή αλληλεγγύη, η ανιδιοτέλεια και η προσφορά. Η αντικατάσταση αυτή έχει επηρεάσει την συνοχή της κοινωνίας, την τήρηση των νόμων και την εξέλιξή της (Κατσαδώρας, 2010).

- Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Σημαντικό ρόλο στην αύξηση της παραβατικότητας των νέων παίζουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αλλά και τα διάφορα μέσα τα οποία παρέχονται από την τεχνολογία και μέσω των οποίων τα παιδιά, οι έφηβοι και οι νέοι, έχουν από πολύ νωρίς πρόσβαση στις διάφορες μορφές βίας είτε παρουσιάζονται καλυμμένες μέσα από ταινίες ή παιχνίδια είτε παρουσιάζονται απροκάλυπτα. Η μη ελεγχόμενη έκθεση στα παραπάνω λειτουργεί επιβαρυντικά στην ανάπτυξη νεανικής παραβατικής συμπεριφοράς, καθώς συχνά δημιουργούνται λανθασμένα πρότυπα και

παρουσιάζεται διαστρεβλωμένη ή λανθασμένη η πραγματικότητα (CRC Health Group, 2003).

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν συνδέονται με δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών. Τα παιδιά εντυπωσιάζονται από την εικονική πραγματικότητα η οποία προβάλλεται από τα διάφορα μέσα, εθίζονται σε αυτή και την υιοθετούν πολλές φορές ως τρόπο ζωής. Η συχνή έκθεση στην βία οδηγεί στην εξοικείωση με το φαινόμενο και στην αύξηση της ανοχής απέναντι σε αυτό (Παπάνης και συν., 2011).

- Ψυχολογικοί παράγοντες

Σημαντικό ρόλο στην εμφάνιση παραβατικής συμπεριφοράς κατέχουν και οι ψυχολογικοί παράγοντες. Οι ψυχολογικοί παράγοντες περιλαμβάνουν αφενός τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εφήβων όπως η παρορμητική συμπεριφορά, το αίσθημα της ανασφάλειας και της αβεβαιότητας, η μεταβατικότητα η οποία βιώνουν από την παιδική ηλικία στην ενήλικη ζωή και η ανάγκη για αναγνώριση. Αφετέρου, περιλαμβάνουν ψυχικές διαταραχές όπως οι διαταραχές διαγωγής, οι διαταραχές της διάθεσης, η σχιζοφρένεια και οι διαταραχές συναισθήματος. Να σημειωθεί πως όσον αφορά τα χαρακτηριστικά της εφηβείας, τα οποία εντάσσονται στους ψυχολογικούς παράγοντες είναι κοινά στην πλειοψηφία των πολιτισμικών και κοινωνικών πλαισίων και εν μέρει ανεξάρτητα των συνθηκών (Αυγουστάτος, 2009).

- Χαρακτηριστικά νέων με παραβατική συμπεριφορά

Στην προηγούμενη ενότητα περιγράφηκε η πλειοψηφία των παραγόντων, που βάσει των διαφόρων ερευνητικών αποτελεσμάτων συνδέονται με την εμφάνιση παραβατικής συμπεριφοράς. Βάσει των παραπάνω διαμορφώνονται κάποια χαρακτηριστικά τα οποία χαρακτηρίζουν τους νέους με παραβατική συμπεριφορά. Ωστόσο να σημειωθεί πως σε αυτά τα χαρακτηριστικά προστίθενται και αυτά τα οποία συνδέονται με την ιδιοσυγκρασία του κάθε νέου αλλά και με την ηλικία και το αναπτυξιακό του στάδιο. Ο συνδυασμός όλων αυτών δημιουργεί ένα προφίλ το οποίο ανταποκρίνεται στους παραβατικούς ανηλίκους χωρίς ωστόσο να είναι δεσμευτικό, καθοριστικό και απαραίτητο.

Η αξιολόγηση των στοιχείων των ανήλικών παραβατών σε συνδυασμό με τους παράγοντες, στους οποίους οφείλεται η παραβατικότητα ανηλίκων, οδηγούν συμπερασματικά στην ανάδειξη των παρακάτω χαρακτηριστικών (Κατσαδώρας, 2010):

- η πλειοψηφία των νεαρών παραβατών προέρχεται από χαμηλές κοινωνικό-οικονομικά τάξεις
- τόσο οι νέοι όσο και οι οικογένειές τους αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα
- έντονη υπερδραστηριότητα, παρορμητικότητα, ριψοκίνδυνη συμπεριφορά, έλλειψη αυτοελέγχου, άγχος και νευρικότητα
- αδιαφορία για τους κανόνες και παραβίαση των δικαιωμάτων των άλλων
- αναζήτηση ταυτότητας και προσοχής. Η παραβατική συμπεριφορά αποτελεί ταυτότητα για πολλούς από τους νέους, ακόμα κι αν δεν είναι η επιθυμητή ταυτότητα είναι η μόνη που μπορούν να αποκτήσουν.
- ύπαρξη ψυχικών προβλημάτων είτε αυτά σχετίζονται με την μεταβατική φάση της εφηβείας είτε με παθολογικές διαταραχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Το θεσμικό και ποινικό πλαίσιο για την παραβατικότητα ανηλίκων, στα οποία θα αναφερθούμε στο παρόν κεφάλαιο, καθορίζονται άμεσα από τον προσδιορισμό της ανήλικης παραβατικότητας όπως αυτός αναφέρθηκε στο πρώτο κεφάλαιο.

2.1 Θεσμικό πλαίσιο

Σύμφωνα με την Πιτσέλα (2002) η αστικοποίηση και η εκβιομηχάνιση των κοινωνιών αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα στην θέσπιση νόμων για τον έλεγχο και την καταστολή της παραβατικότητας. Αρχικά οι παρεμβάσεις προέρχονταν από την πλευρά της κοινωνίας, της εκκλησίας και διαφόρων ιδιωτικών φορέων και στην συνέχεια η ρύθμιση των παρεμβάσεων αποτέλεσε αρμοδιότητα του κράτους και του συστήματος δικαιοσύνης. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, όπου επικρατούσε η ανθρωποκεντρική προσέγγιση του παραβάτη, στόχος ήταν η επανακοινωνικοποίηση του παραβάτη μέσα από την κατάλληλη αγωγή και όχι η τιμωρία του, ως αντίτιμο για τις πράξεις τους.

Η ραγδαία αύξηση της παραβατικότητας των ανηλίκων απασχολεί τόσο την κοινωνία όσο και τους ειδικούς. Σημαντικό κομμάτι της ανησυχίας που έχει προκύψει αλλά και των μελετών που ακολουθούν αυτή, αποτελεί η προστασία των παιδιών, η οποία κατοχυρώνεται από Διεθνείς Συμβάσεις. Σύμφωνα με το άρθρο 21, παράγραφο 1 του Ελληνικού συντάγματος, παιδί θεωρείται κάθε άτομο κάτω των 18 ετών, εκτός αν ενηλικιώνεται νωρίτερα βάσει των νόμων της χώρας του. Έχοντας ως στόχο την προστασία των παιδιών, το ελληνικό ποινικό δίκαιο, το οποίο θα αναλυθεί σε επόμενη ενότητα, θέτει ως απαραίτητη προϋπόθεση, το θεραπευτικό και κοινωνικοποιητικό χαρακτήρα των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων που λαμβάνονται στις περιπτώσεις των ανήλικων παραβατών. Η στέρηση της ελευθερίας των ανηλίκων εφαρμόζεται παρά μόνο ένα δεν υπάρχει άλλο μέτρο για τον περιορισμό των πράξεων του, οι οποίες ξεφεύγουν από το πλαίσιο της παράβασης και εντάσσονται στα όρια της εγκληματικότητας (Πιτσέλα, 2000).

Η Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού (ν.2101/1992), το Διεθνές Σύμφωνο του ΟΗΕ για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (ν.2462/1997) και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ν. δ 53/1974, ν.2400/1996) τα οποία έχουν υπογραφεί και επικυρωθεί από την Ελλάδα καθορίζουν απόλυτα την διαμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας των ανηλίκων παραβατών, η οποία βάσει του Ν. 3189/2003 ορίζει τον εκσυγχρονισμό του δικαίου ανηλίκων. Επιπλέον η Ελλάδα υποχρεούται να τηρεί διατάξεις, κανόνες ή ρυθμίσεις οι οποίες κατά καιρούς θεσπίζονται, και είναι είτε μεγαλύτερης είτε μικρότερης ισχύος. (Αίλερς, 2014).

Ωστόσο το θεσμικό δίκαιο στην Ελλάδα δεν αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια κατά τα οποία παρουσιάζεται αύξηση της παραβατικότητας ανηλίκων, αντιθέτως έχει μια ιστορία η οποία ξεκινάει από το 1834, όπου τα ηλικιακά όρια των ανηλίκων κυμαίνονταν από το 10^ο έως το 14^ο έτος της ηλικίας τους. Βάσει των νομοθετικών τότε ρυθμίσεων τα παιδιά κάτω των 10 δεν τιμωρούταν, λόγω έλλειψης καταλογισμού της πράξης του, ενώ το παιδί άνω των 10 αλλά λιγότερο από 14 τιμωρούταν με την ανάλογη, με του ενήλικου, ποινή μειωμένη κατά το ήμισυ. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, όπως αναφέρθηκε και στην αρχή του κεφαλαίου δόθηκε έμφαση στην διαπαιδαγώγηση και στην παροχή ηθικής προστασίας στον ανήλικο παραβάτη. Τάση η οποία διατηρείται έως και σήμερα και γίνεται ορατή στον Ποινικό Κώδικα του 1950 και τις μέχρι σήμερα τροποποιήσεις του. Ο Ποινικός Κώδικας του 1950 καθόρισε και τα νέα ηλικιακά όρια των ανηλίκων παραβατών στο 7^ο με 18 έτος της ηλικίας. Τα παιδιά κάτω των 7 ετών αναγνωρίζονται ως νήπια και δεν αφορούν τον Ποινικό Κώδικα (Κουράκης, 2006).

Επιπλέον η προστασία των ανηλίκων δεν αποτελεί ελληνικό φαινόμενο. Διεθνώς παρατηρείται η επικράτηση ενός πνεύματος προστασίας των ανήλικων μέσα από τη συνεργασία κρατικών φορέων, γονέων και νομικών μηχανισμών. Στόχος αποτελεί η εφαρμογή εναλλακτικών μέτρων στις περιπτώσεις ανηλίκων που έχουν προβεί σε παραβατικές πράξεις έτσι ώστε να αποφεύγεται η ποινική διαδικασία. Ως πρωταρχικές αξίες τίθεται η ψυχοσωματική εξέλιξη του ανηλίκου και η ομαλή επανένταξή του στην κοινωνία. Στην επίτευξη των προαναφερθέντων αποσκοπούν τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα. Ο Ποινικός Κώδικας του 1950, εκτός από τα ηλικιακά όρια των ανηλίκων κινητοποίησε την Αναμόρφωση του Δικαίου Ανηλίκων (Τάτση, 2012).

Στην συνέχεια του κεφαλαίου θα αναφερθούν οι ποινικές και νομοθετικές ρυθμίσεις με το σύνολο των ιδιαιτεροτήτων τους που στοχεύουν στην προστασία της νεότητας.

2.2 Σύστημα Δικαιοσύνης

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι ανήλικοι δράστες διακρίνονται σε κατηγορίες. Κατηγοριοποίηση αποτελεί και το αν έχουν τελέσει κάποια αξιόποινη πράξη για την οποία έχουν κάποια δικαστική απόφαση. Σε αυτή την κατηγορία ανήλικων παραβατών απευθύνεται το σύστημα δικαιοσύνης, καθώς αυτή η κατηγορία έρχεται σε επαφή τους διάφορους φορείς που εκπροσωπούν το σύστημα δικαιοσύνης. Το σύστημα δικαιοσύνης δεν περιλαμβάνει μόνο τις διάφορες ρυθμίσεις αλλά και τους επίσημους ελεγκτικούς φορείς, την αστυνομία και τα δικαστήρια ανηλίκων.

2.2.1 Η αστυνομία ως φορέας κοινωνικού ελέγχου των ανηλίκων

Η οικογένεια, το κοινωνικό περιβάλλον και το σχολείο αποτελούν ανεπίσημους φορείς με τους οποίους ο ανήλικος παραβάτης αλληλεπιδρά καθημερινά, κατ' επέκταση ο πρώτος επίσημος φορέας με τον οποίο έρχεται σε επαφή ο ανήλικος, που έχει τελέσει αξιόποινη πράξη είναι η αστυνομία. Εκτός από πρώτος επίσημος φορέας με τον οποίο έρχεται σε επαφή ο ανήλικος παραβάτης η αστυνομία αποτελεί και τον πρώτο μηχανισμό, ο οποίος καλείται να εφαρμόσει τους κανόνες που ορίζονται από το δίκαιο. Τόσο οι παραβατικοί ανήλικοι όσο και οι μη παραβατικοί έρχονται σε καθημερινή επαφή με την αστυνομία κυρίως λόγω των πολλών αρμοδιοτήτων της. Η αστυνομία ως ελεγκτικός μηχανισμός είναι παρούσα στην τήρηση των νόμων, στην διατήρηση της τάξης, στην εξασφάλιση της σωστής λειτουργίας των δημοσίων κέντρων και θεαμάτων, στην τήρηση του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, στην πρόληψη του εγκλήματος, στη δίωξη της διακίνησης παράνομων εξαρτησιογόνων ουσιών, στην δίωξη του τζόγου, στην αντιμετώπιση πράξεων βίας και σε πολλές άλλες παραβατικές πράξεις και συμπεριφορές (Σπινέλη – Τρωϊανού, 1992).

Στην επαφή τους με τους ανήλικους, που συλλαμβάνονται να τελούν μία παραβατική πράξη, οι αστυνομικοί καλούνται να επιτελέσουν ακόμα ένα ρόλο. Θα πρέπει να αποφασίσουν σχετικά με το αν η πράξη αυτή κρίνεται σημαντική η όχι. Η

απόφαση που θα πάρει η αστυνομία είναι καθοριστική για την μετέπειτα ζωή του παιδιού καθώς θα κρίνει το αν το παιδί θα επιστρέψει σπίτι του ή αν θα ακολουθήσει τα επόμενα στάδια της δικαιοσύνης. Βάσει αυτών, όταν μιλάμε για ανηλικούς ο ρόλος της αστυνομίας είναι και κατασταλτικός και προληπτικός (Σπινέλη – Τρωϊανού, 1992, Λαμπροπούλου, 1994).

2.2.2 Δικαστήρια και επιμελητές ανηλίκων

Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη παράγραφο κάποιες παραβατικές πράξεις δεν σταματούν στην σύλληψη του ανηλίκου αλλά περνούν και στο επόμενο στάδιο που είναι η παραπομπή του ανηλίκου στους επιμελητές ανηλίκων και στα δικαστήρια ανηλίκων. πρόκειται για εξειδικευμένες δομές, οι οποίες κατέχουν εξειδικευμένες γνώσεις στην αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας.

Σύμφωνα με τον Παπακωνσταντή (2006), οι επιμελητές ανηλίκων αποτελούν διεθνή θεσμό και τα καθήκοντά τους περιλαμβάνουν την κοινωνική έρευνα στο περιβάλλον του ανηλίκου, την εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων επιμέλειας και την προστατευτική επίβλεψη του ανηλίκου. Οι αρμοδιότητές τους δεν περιορίζονται μόνο στην καταστολή της νεανικής παραβατικότητας αλλά κυρίως στην πρόληψή της. Ο επιμελητής ανηλίκων δεν ασχολείται τόσο με την παραβατική πράξη όσο με την παρατήρηση και ερμηνεία της ανθρώπινης συμπεριφοράς και συνεργάζονται με τους συναρμόδιους φορείς όχι μόνο για την αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας αλλά και για τη θεραπεία της, θεωρώντας τη σε κάποιο βαθμό παθολογική κατάσταση.

Οι Επιμελητές Ανηλίκων αποτελούν υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, κατ' επέκταση λειτουργούν στο πλαίσιο του Δικαστηρίου Ανηλίκων. Ως κλάδος χαρακτηρίζεται από πολυεπιστημονικότητα, καθώς απαρτίζεται από Ψυχολόγους, Κοινωνιολόγους, Νομικούς, Κοινωνικούς Λειτουργούς και Κοινωνικούς Ανθρωπολόγους. Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως τα Επιμελητήρια Ανηλίκων είναι τον κυριότερο εξωϊδρυματικό φορέα μεταχείρισης των ανηλίκων που έχουν διαπράξει κάποια παραβατική πράξη και κινδυνεύουν να γίνουν δράστες αξιόποινων πράξεων².

² (<http://www.epimelitesanilikon.gr/poioi-eimaste.html>, 15/4/2016)

Όπως ειπώθηκε οι Επιμελητές Ανηλίκων αποτελούν υπηρεσία του δικαστηρίου ανηλίκων. Το δικαστήριο ανηλίκων είναι το αρμόδιο όργανο εκδίκασης των αξιόποινων πράξεων των ανηλίκων. Τα δικαστήρια ανηλίκων διακρίνονται σύμφωνα με το Άρθρ. 113 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Ν.1943/1950):

α) Στο μονομελές δικαστήριο ανηλίκων, όπου δικάζονται οι παραβατικές πράξεις των ανηλίκων εκτός από αυτές που ανήκουν στην δικαιοδοσία του τριμελούς δικαστηρίου, τα πταίσματα που τελούνται από ανήλικους στην έδρα του πρωτοδικείου, και οι εφέσεις κατά των αποφάσεων του πρωτοδικείου. Το μονομελές δικαστήριο ανηλίκων είναι υπεύθυνο για την επιβολή των αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων, που ορίζει ο ποινικός κώδικας, σε όσους ανήλικους δεν ξεπερνούν το 15^ο έτος της ηλικίας τους.

β) Στο τριμελές δικαστήριο ανηλίκων, όπου δικάζονται εξαιρετικά αξιόποινες πράξεις ανηλίκων. πράξεις, οι οποίες στους ενήλικους έχουν ως ποινή την ισόβια ή την πρόσκαιρη εικοσαετή κάθειρξη.

γ) και στο εφετείο ανηλίκων, στο οποίο δικάζονται οι εφέσεις κατά των αποφάσεων που έχουν ληφθεί στα μονομελή και τριμελή δικαστήρια ανηλίκων.

Σχετικά με το σε ποιο δικαστήριο άπτεται η εκδίκαση της εκάστοτε παραβατικής πράξης του ανηλίκου, η διάκριση γίνεται βάσει των άρθρων 114 – 115 του ίδιου νόμου.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως πριν από την Αναμόρφωση του Δικαίου των Ανηλίκων με τον Κώδικά Ποινικού Δικαίου (1950) και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας όπου ορίζονται τα θεραπευτικά και αναμορφωτικά μέτρα για τους ανήλικους παραβάτες, οι ανήλικοι εγκλείονταν σε επανορθωτικά καταστήματα ή στις φυλακές. Μοναδικό κριτήριο, για την επιβολή της τιμωρητικής ποινής, αποτελούσε η πνευματικής του ικανότητα (Τάτση, 2012).

2.3 Ελληνικό ποινικό δίκαιο για την παραβατικότητα ανηλίκων

Όπως ήδη έχει αναφερθεί η ουσιαστική αναμόρφωση του Ποινικού Δικαίου Ανηλίκων πραγματοποιήθηκε με την σύνταξη του Ποινικού Κώδικα το 1950. Ο Ποινικός Κώδικας Ανηλίκων χαρακτηρίζεται από θέτει ως στόχο την μέριμνα και την διαπαιδαγώγηση των ανηλίκων μέσα από μέτρα τα οποία θα περιγραφούν σε επόμενη

ενότητα. Προτού γίνει αναφορά στα άρθρα του Ποινικού Κώδικα και την μέχρι τώρα εξέλιξη του θα αναφερθούν κάποια βασικά χαρακτηριστικά του.

2.3.1 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Ποινικής Διαδικασίας για ανηλίκους

Η Ποινική Διαδικασία για ανηλίκους, όπως αυτή ορίζεται από τον Ποινικό Κώδικα χαρακτηρίζεται από τις παρακάτω ιδιαιτερότητες (Τάτση, 2012):

- αφορά μια πολύ ευαίσθητη κατηγορία ατόμων του κοινωνικού συνόλου, τους ανηλίκους
- ο ποινικός κώδικας, ο οποίος αφορά τους ανηλίκους δεν χαρακτηρίζεται από αυτοτέλεια
- η δίκη των ανηλίκων βάσει της παρ. 3 του άρθρου 96 του Συντάγματος, πραγματοποιείται κεκλεισμένων των θυρών. Η μη τήρηση της Αρχής της Δημοσιότητας αποσκοπεί στην προστασία της νεότητας
- ο προνοιακός χαρακτήρας της ποινικής δικαιοσύνης οδηγεί στην υποβάθμιση κακουργηματικών πράξεων ανηλίκων σε πλημμελήματα
- δεν κινητοποιείται η αυτόφωρη διαδικασία και
- οι κυρώσεις περιλαμβάνουν μέτρα αναμορφωτικά, θεραπευτικά και σωφρονιστικά.

Πέρα από τις παραπάνω ιδιαιτερότητες, εξίσου σημαντικές κρίνονται και οι αρχές που πρέπει να διέπουν το δίκαιο των ανηλίκων. Οι αρχές αυτές περιλαμβάνουν (Τάτση, 2012):

- την Αρχή του συμφέροντος του ανηλίκου, που στοχεύει στην καλή εξέλιξη του ανηλίκου
- την Αρχή της αγωγής, αν ο ανήλικος είναι ο δράστης μιας παραβατικής πράξης, όπου στόχος είναι η αποφυγή του εγκλεισμού και η Αρχή της τιμωρίας των δραστών αν ο ανήλικος φαίνεται να είναι το θύμα της παραβατικής ενέργειας
- την Αρχή της ελάχιστης παρέμβασης, κατά την οποία γίνεται προσπάθεια η παρέμβαση να μην έχει τα αντίθετα με τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα

- την Αρχή της ιδιάζουσας εξατομικευμένης μεταχείρισης κατά την οποία στο δικαστήριο λαμβάνεται υπόψη η προσωπικότητα του ανηλίκου και η γενικότερη συμπεριφορά του
- την Αρχή της συνύπαρξης του προνοιακού προτύπου με τους κανόνες δικαίου
- την Αρχή της εξειδίκευσης των επαγγελματιών που ασχολούνται με τους ανηλίκους. Πρόκειται για μία Αρχή, η οποία επιβάλλεται από το νόμο (Άρθρο 4 Ν. 3860/ 2010), αφορά όλους τους επαγγελματίες οι οποίοι έρχονται σε επαφή με τον ανήλικο και αποσκοπεί στον να μη τραυματιστεί ο ψυχισμός του.

2.3.2 Η εξέλιξη του Ποινικού κώδικα ανηλίκων ως σήμερα

Η διαμόρφωση του Ποινικού Κώδικα Ανηλίκων αλλά και η εξέλιξή του έως και σήμερα βασίζεται κατά κύριο λόγο στα παραπάνω χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες. Σημαντικότερος παράγοντας για το δίκαιο των ανηλίκων αποτελούσε τόσο στην αρχή όσο και στις διάφορες μετέπειτα τροποποιήσεις, ο καθορισμός των ηλικιακών ορίων ανηλικότητας, τα οποία δεν προσδιορίζονται από κάποια άλλη επιστήμη. Η ηλικία καθορίζει τόσο την ποινική ευθύνη του ανηλίκου όσο και την μεταχείρισή του από τους κρατικούς φορείς, ωστόσο διαφέρει από χώρα σε χώρα ανάλογα με το πολιτισμικό πλαίσιο. Να αναφερθεί πως πριν από τον Ποινικό Κώδικα του 1950 ο οποίος ήταν και παραμένει σε ισχύ μέχρι και σήμερα με κάποιες τροποποιήσεις, ίσχυε ο Ποινικός Νόμος του 1834 «Περί αμαρτημάτων και Ποινών». (Καφασάρη & συν. 2011).

Η διαμόρφωση του Ποινικού Κώδικα του 1950 και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως αναφέρθηκε, συνέβαλαν στην αναμόρφωση του δικαίου ανηλίκων, στην διαμόρφωση κριτηρίων και στην αλλαγή του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζονταν έως τότε οι ανήλικοι. Για πρώτη φορά ο νόμος αυτός αντικαθιστά τα τιμωρητικά μέτρα με θεραπευτικά και ανάγει την παιδική ηλικία σε αυτοτελές έννομο αγαθό. Επιπλέον ορίζει τα ηλικιακά όρια ανευθυνότητας του ανηλίκου από το 7^ο στο 12^ο έτος της ηλικίας και θέτει την φυλάκιση ως έσχατο μέσο (Σπινέλλη & Τρωϊάννου, 1992).

Το 2003 η ποινική νομοθεσία των ανηλίκων αναδιαμορφώνεται με το Νόμο 3189. Το πρώτο που αλλάζει είναι τα ηλικιακά όρια των ανηλικών παραβατών και τα έτη ποινικής ανευθυνότητας ορίζονται το 8^ο με το 13^ο έτος της ηλικίας, ενώ το 18^ο

ορίζεται ως το κατώτερο έτος επιβολής κάθειρξης. Εισάγονται νέα μέτρα, ο χαρακτήρας των οποίων παραμένει αναμορφωτικός και θεραπευτικός αλλά η εφαρμογή τους είναι εξωιδρυματική. Περιορίζεται σημαντικά η ποινή της στέρησης της ελευθερίας και καταργείται η αοριστία της ποινής του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα νέων (Κουράκης, 2004 & Τερζόγλου, 2003).

Περεταίρω των μέτρων, τα οποία απευθύνονται στους ανήλικους παραβάτες εισάγονται η διαμορφώνονται και μέτρα τα οποία σχετίζονται με τα αρμόδια πρόσωπα εφαρμογής του Ποινικού Κώδικα. Τα μέτρα περιλαμβάνουν την αναβάθμιση του ρόλου του Εισαγγελέα Ανηλίκων, τον επαναπροσδιορισμό των αρμοδιοτήτων του τριμελούς Δικαστηρίου Ανηλίκων και την διερεύνηση της δυνατότητας άσκησης έφεσης (Καφασάρη & συν., 2011).

Αλλαγές στον Ποινικό Κώδικα των ανηλίκων πραγματοποιήθηκαν και με το Νόμο 3860 του 2010. Οι αλλαγές πραγματοποιήθηκαν με σκοπό την κάλυψη κενών του ήδη υπάρχοντα κώδικα. Η πρώτη αλλαγή αφορά τη διαδικασία του αυτοφώρου, η οποία καταργήθηκε για τις περιπτώσεις των ανηλίκων παραβατών. Η δεύτερη αλλαγή αφορά το κατώτατο ηλικιακό όριο για την επιβολή της ποινής της κράτησης, το οποίο διαμορφώθηκε από τα 13 στα 15 έτη. Στο πλαίσιο των τροποποιήσεων σημαντική είναι η διαμόρφωση των προϋποθέσεων του εγκλεισμού, προσωρινού η μη, καθώς γίνονται πιο αυστηρές. Στόχος είναι η επιβολή του εγκλεισμού, στις περιπτώσεις των ανηλίκων παραβατών, να υφίσταται όταν η πράξη του ανηλίκου θα αποτελεί κακούργημα. Η αναγνώριση της πράξης του ανηλίκου ως κακούργημα επιφέρει αλλαγή και στον διορισμό συνηγόρου υπεράσπισης. Μέχρι την τροποποίηση αυτή δεν διοριζόταν δικηγόρος για τους ανήλικους παραβάτες καθώς οι πράξεις τους ανάγονταν σε πλημμελήματα (Κοσμάτου, 2010).

Όλες οι παραπάνω τροποποιήσεις πέρα από το γεγονός πως σηματοδοτούν την εξέλιξη στον τρόπο αντιμετώπισης της παραβατικότητας ανηλίκων επέφεραν και περεταίρω αλλαγές τόσο στα προσόντα και τις γνώσεις των δικαστικών υπαλλήλων όσο και στην διαμόρφωση η δημιουργία φορέων και δομών κατάλληλων για τους ανήλικους. Στην επόμενη ενότητα θα αναφερθούμε αναλυτικά στα μέτρα τα οποία ορίζει ο Ποινικός Κώδικας για τους ανήλικους παραβάτες ανάλογα με την ηλικιακή κατηγορία στην οποία ανήκουν.

2.3.3 Άρθρα του Ποινικού Κώδικά για την Ανήλικη Παραβατικότητα

Στην παρούσα ενότητα θα αναφερθούν τα άρθρα του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα με τις τροποποιήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί και αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των νεαρών παραβατών. Ο ισχύων Ποινικός Κώδικας είναι αυτός που διαμορφώθηκε το 1950 και με το Προεδρικό Διάταγμα 283/ 1985 κωδικοποιήθηκε από την καθαρεύουσα στην δημοτική γλώσσα. Από το 1950 έως και σήμερα τα διάφορα άρθρα του έχουν τροποποιηθεί ή αντικατασταθεί βάσει νομοθετικών ρυθμίσεων. Αλλαγές και ενημερώσεις στα άρθρα έχουν πραγματοποιηθεί με διάφορους νόμους από το 2001 έως το 2015. Παρακάτω θα αναφερθούν τα άρθρα που απευθύνονται στους νεαρούς παραβάτες, όπως αυτά ισχύουν σήμερα³.

Τα άρθρα του όγδοου κεφαλαίου του Ποινικού Κώδικα αφορούν ως επί το πλείστο τους νεαρούς παραβάτες⁴:

- στο άρθρο 121 ορίζονται τα όρια ηλικίας και ως ανήλικος παραβάτης ορίζεται αυτός που η ηλικία του κυμαίνεται μεταξύ του 8^{ου} και του 18^{ου} έτους ηλικίας. Επιπλέον οι ανήλικοι υποβάλλονται σε αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα αλλά και σε ποινικό σφραγισμό.
- Στο άρθρο 122 γίνεται ο προσδιορισμός των αναμορφωτικών μέτρων και ο καθορισμός της μέγιστης διάρκειας επιβολής των μέτρων.
- Αντίστοιχα στο άρθρο 123 γίνεται ο προσδιορισμός των θεραπευτικών μέτρων που επιβάλλονται στους ανήλικους παραβάτες και ο καθορισμό της μέγιστης διάρκειας επιβολής τους.
- Στο άρθρο 124 καθορίζεται η δυνατότητα των δικαστηρίων να αντικαθιστούν τα μέτρα τα οποία έχουν επιβληθεί στους ανήλικους παραβάτες με άλλα, αρκεί να επιτελούν τον ίδιο σκοπό.
- Βάσει του άρθρου 125 τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα τα οποία επέβαλε το δικαστήριο παύουν αυτοδικαίως με την ολοκλήρωση του 18^{ου} έτους της ηλικίας του νεαρού παραβάτη. Και τα δύο είδη μέτρων μπορούν να επεκταθούν μέχρι το 21^ο έτος της ηλικίας μετά από γνωμοδότηση ή απόφαση του δικαστηρίου.

³ (<http://www.dikonomia.gr/pk>, 2/5/2016).

⁴ (http://www.eayth.gr/misc/pd_fek106_85.pdf, 2/5/2016)

- Βάσει του άρθρου 126 στους ανηλίκους που δεν έχουν συμπληρώσει το 13^ο έτος της ηλικίας τους, δεν καταλογίζεται η ποινική πράξη και επιβάλλονται μόνο θεραπευτικά και αναμορφωτικά μέτρα, ενώ αν έχουν συμπληρώσει το 13^ο έτος της ηλικίας τους αναλόγως της πράξης μπορεί να επιβληθεί και ο ποινικός σωφρονισμός.
- Σύμφωνα με το άρθρο 127, όταν επιβάλλεται ο σωφρονισμός των ανηλίκων για ορισμένο χρονικό διάστημα, πραγματοποιείται ειδικά καταστήματα κράτησης Νέων.
- Στο άρθρο 128 ορίζονται τα αναμορφωτικά μέτρα ως το μόνο μέτρο εφαρμογής στην περίπτωση που η παραβατική πράξη του ανηλίκου εντάσσεται στα πταίσματα.
- Με το άρθρο 129 ορίζονται οι προϋποθέσεις και οι όροι βάσει των οποίων ο ανήλικος παραβάτης, που τελεί υπό κράτηση, μπορεί να απολυθεί πριν την ολοκλήρωση της ποινής του. Επίσης ορίζονται και οι υποχρεώσεις του από την στιγμή που θα αφεθεί ελεύθερος έως την ημερομηνία που θα ολοκληρωνόταν η ποινή του.
- Οι τροποποιήσεις του άρθρου 130 αφορούν την εκδίκαση των παραβατικών πράξεων των ανηλίκων μετά την συμπλήρωση του 18^{ου} έτους της ηλικίας τους. Οι ρυθμίσεις αφορούν τους ανηλίκους που τέλεσαν αξιόποινη πράξη μετά τη συμπλήρωση του 13^{ου} έτους της ηλικίας τους και η υπόθεσή τους εκδικάζεται μετά το 18^ο έτος. Σε αυτές τις περιπτώσεις επιβάλλεται η ποινή που αφορά την πράξη αλλά ελαττωμένη σε σχέση με αυτή που επιβάλλεται στους ενηλίκους. Επιπλέον η κράτησή τους γίνεται σε διαφορετικούς χώρους από αυτούς των ενηλίκων και δε στερούνται των πολιτικών τους δικαιωμάτων ούτε παραπέμπονται σε καταστήματα εργασίας.
- Βάσει του άρθρου 131 αντικαθίσταται η ποινή του ανηλίκου με ποινή που ορίζεται από το άρθρο 130, στην περίπτωση που η κράτηση του ανηλίκου ξεκινήσει μετά την συμπλήρωση του 18^{ου} έτους της ηλικίας του.
- Οι τροποποιήσεις του άρθρου 132 αφορούν τον καθορισμό της ποινής στις περιπτώσεις συρροής ανάλογα με το αν ο παραβάτης έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του ή όχι.
- Το άρθρο 133 αναφέρεται στους νεαρούς παραβάτες και ορίζει πως η ποινή τους για αξιόποινη πράξη, την οποία τέλεσαν ανάμεσα στο 18^ο και 19^ο έτος της ηλικίας τους, ορίζεται η ίδια με αυτή των ενηλίκων αλλά ελαττωμένη.

Περαιτέρω των παραπάνω ρυθμίσεις που αφορούν τους νεαρούς παραβάτες εντάσσονται και στα υπόλοιπα άρθρα του Ποινικού Κώδικα. Πιο συγκεκριμένα⁵:

- Στο άρθρο 18, στο δεύτερο εδάφιο, ορίζονται ως πλημμελήματα οι πράξεις οι οποίες τιμωρούνται με φυλάκιση, χρηματική ποινή ή περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων. Ενώ πταίσμα θεωρείται κάθε πράξη η οποία τιμωρείται με πρόστιμο ή κράτηση.
- Στο άρθρο 51 ορίζονται οι ποινές στέρησης της ελευθερίας. Ως στερητικές ποινές αναφέρονται η κάθειρξη, η φυλάκιση, ο περιορισμός σε ειδικό κατάστημα νέων, ο περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάστημα και η κράτηση.
- Το άρθρο 54 ορίζει το ελάχιστο χρονικό διάστημα περιορισμού σε ειδικό κατάστημα νέων στους έξι μήνες και το ανώτερο στα πέντε έτη. Στις περιπτώσεις που η πράξη τιμωρείται με ισόβια κάθειρξη η ποινή δεν μπορεί να είναι μικρότερη από τα δύο χρόνια αλλά ούτε και μεγαλύτερη από τα δέκα.
- Το άρθρο 114 επικυρώνει την παραγραφή των ποινών (φυλάκιση, χρηματική ποινή και περιορισμός σε ειδικό κατάστημα νέων, μετά τα δέκα έτη, αν έχουν μείνει ανεκτέλεστες κατά τη διάρκεια αυτών των χρόνων.
- Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 360, όποιος έχει την υποχρέωση της εποπτείας νεαρού μικρότερου των 18 ετών και παραλείπει να τον εμποδίσει από την τέλεση αξιόποινης πράξης, αντιμετωπίζει, το λιγότερο, την ποινή της φυλάκισης για του ενός έτους.
- Το άρθρο 409 αφορά όσους έχουν υπό την επιμέλειά τους άτομα μικρότερα των 18 ετών ή μεγαλύτερα, τα οποία πάσχουν από ψυχική ή διανοητική νόσο, και τα εξωθεί στην επαιτεία, ή τα προωθεί σε άλλα άτομα μεγαλύτερα με στόχο τη χρήση τους για χρηματικό όφελος, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης έξι μηνών ή χρηματική ποινή.

Περαιτέρω του Ποινικού Κώδικα άρθρα τα οποία αφορούν τους νεαρούς παραβάτες εντάσσονται και στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας⁶:

- Βάσει του Άρθρου 7 ορίζονται τα Ποινικά Δικαστήρια – Δικαστήρια Ανηλίκων και το ανθρώπινο δυναμικό που τα συγκροτεί. Κατ' επέκταση το

⁵ (<http://www.dikonomia.gr/pk>, 2/5/2016)

⁶ <http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikos>, 2/5/2016

Μονομελές Δικαστήριο Ανηλίκων συγκροτείται από έναν Πρωτοδική σε κάθε Πρωτοδικείο και έναν αναπληρωτή, ενώ το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων συγκροτείται από έναν Δικαστή ανηλίκων και από δύο Πλημμελειοδίκες. Το Εφετείο συγκροτείται από έναν Εφέτη και τον αναπληρωτή του, από δύο ακόμα εφέτες που ορίζονται ως Δικαστές Ανηλίκων και από τον Πρόεδρο των Εφετών.

- Βάσει του άρθρου 27 στα Πρωτοδικεία Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Πάτρας ο εισαγγελέας εφετών ορίζει για την ποινική δίωξη ανηλίκων, έναν εισαγγελέα πρωτοδικών και τον αναπληρωτή του.

- Βάσει του άρθρου 45 Α μπορεί να απέχει από την ποινή ο ανήλικος αν ο εισαγγελέας κρίνει πως η ποινή δεν είναι αναγκαία για να συγκρατηθεί ο ανήλικος

- Το άρθρο 113 προσδιορίζει βάσει της ηλικίας του ανήλικου παραβάτη το δικαστήριο στο οποίο παραπέμπεται.

- Η πέμπτη παράγραφος του άρθρου 282 αναφέρει πως σε περίπτωση που η ποινή που επιβάλλεται στον ανήλικο υπερβαίνει τα δέκα χρόνια, και ο ανήλικος έχει συμπληρώσει το 15^ο έτος της ηλικίας του, τίθεται και σε αυτόν η ποινή της προσωρινής κράτησης,

- Το άρθρο 489 ορίζει τις προϋποθέσεις άσκησης έφεσης στις περιπτώσεις των ανηλίκων.

- Στο άρθρο 549 η παράγραφος 5, η οποία προστέθηκε αργότερα, αναφέρει πως για την εκτέλεση των αποφάσεων των δικαστηρίων ανηλίκων φροντίζει αυτεπάγγελτα ο αρμόδιος εισαγγελέας ανηλίκων. Επιπλέον ο εισαγγελέας φροντίζει για την επιβολή και τήρηση των θεραπευτικών και αναμορφωτικών μέτρων αλλά και του περιορισμού κράτησης.

Όλα τα παραπάνω άρθρα συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των νεαρών παραβατών. Στόχος είναι η ασφάλεια του νεαρού παραβάτη και η αποτροπή του από την επανάληψη μιας παραβατικής πράξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ ΚΑΙ ΝΕΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Το παρόν κεφάλαιο θα επικεντρωθεί στα μέτρα τα οποία αποσκοπούν στους ανήλικους παραβάτες είτε αυτά καθορίζονται από το νόμο είτε αποτελούν μέτρα πρόληψης. Επιπλέον θα αναφερθούν υπηρεσίες και προγράμματα τα οποία απευθύνονται στους ανήλικους ή νεαρούς παραβάτες όπως επίσης και ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών στα επιμελητήρια ανηλίκων.

3.1 Μέτρα αντιμετώπισης παραβατικής συμπεριφοράς

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο τα μέτρα αντιμετώπισης της παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων ατόμων διακρίνονται σε αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα και ορίζονται από τον Ποινικό Κώδικα.

3.1.1 Αναμορφωτικά μέτρα

Σύμφωνα με το άρθρο 122 του Ποινικού Κώδικα, ως αναμορφωτικά μέτρα ορίζονται «α) η επίπληξη του ανηλίκου, β) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς ή στους επιτρόπους του, γ) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, δ) η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε ιδρύματα ανηλίκων ή σε επιμελητές ανηλίκων, ε) η συνδιαλλαγή μεταξύ ανηλίκου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και εν γένει για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης, στ) η αποζημίωση του θύματος ή η κατ' άλλον τρόπο άρση ή μείωση των συνεπειών της πράξης από τον ανήλικο, ζ) η παροχή κοινωφελούς εργασίας από τον ανήλικο, η) η παρακολούθηση από τον ανήλικο κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων σε κρατικούς, δημοτικούς, κοινοτικούς ή ιδιωτικούς φορείς, θ) η φοίτηση του ανηλίκου σε σχολές επαγγελματικής ή άλλης εκπαίδευσης ή κατάρτισης, ι) η παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής, ια) η ανάθεση της εντατικής επιμέλειας και επιτήρησης του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε

επιμελητές ανηλίκων και ιβ) η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής»⁷.

Στο άρθρο 122, ορίζονται ονομαστικά τα αναμορφωτικά μέτρα τα οποία επιβάλλονται σε νεαρούς παραβάτες. Η σημασία, ωστόσο των μέτρων, δεν έγκειται στον ορισμό τους και στην νομική τους κατοχύρωση αλλά στην κατάλληλη επιλογή τους. Η επιλογή του κατάλληλου αναμορφωτικού μέτρου βάσει της πράξης αλλά και της προσωπικότητας του ανηλίκου παίζει καθοριστική σημασία στην παιδαγωγική επιτυχία της εξατομικευμένης εφαρμογής του μέτρου στον κάθε ανήλικο. Τα μέτρα στο άρθρο 122 αναφέρονται κατά σειρά βαρύτητας από το ηπιότερο στο βαρύτερο. Παρακάτω θα αναφερθούν τα τέσσερα από τα βασικότερα αυτά μέτρα πιο αναλυτικά (Πιτσέλα, 2000).

1. Η επίπληξη στην πλειοψηφία είναι προφορική και αποτελεί το ηπιότερο αναμορφωτικό μέτρο. Επιβάλλεται κυρίως για πράξεις όπως οι παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, και περιλαμβάνει την προφορική προτροπή του δικαστή προς τον ανήλικο να μην επαναλάβει την πράξη και να ακολουθεί τους κανόνες της κοινωνίας (Μαργαρίτης & Παρασκευόπουλος, 1997; Πιτσέλα, 2000).
2. Το δεύτερο αναμορφωτικό μέτρο αυτό της ανάθεσης της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς, τους επιτρόπους ή τους κηδεμόνες του, επιβάλλεται σε περιπτώσεις επαναλαμβανόμενων παραβάσεων όπως του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και της φθοράς της ξένης περιουσίας και απαιτεί την ύπαρξη κατάλληλου, υποστηρικτικού οικογενειακού περιβάλλοντος (Μαργαρίτης & Παρασκευόπουλος, 1997). Στόχος της ανάθεσης πέρα από το παιδί αποτελούν και οι ίδιοι οι γονείς, στους οποίους εφίσταται η προσοχή και τονίζεται η ευθύνη που έχουν για τη σωστή διαπαιδαγώγηση του παιδιού (Κουράκης, 2006).
3. Η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια, σε οικογένεια επιδοτούμενη από το κράτος ή εθελόντρια οικογένεια. Στις περιπτώσεις αυτές απουσιάζει το κατάλληλο οικογενειακό πλαίσιο (Κουράκης, 2006).

⁷ (<http://www.dikonomia.gr/pk>, 3/5/2016)

4. Η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή ιδρύματα ανηλίκων ή σε ειδικούς επιμελητές ανηλίκων, θεωρείται το πιο αποδοτικό και αποτελεσματικό μέτρο. Οι ανήλικοι παραμένουν σε καθεστώς ελευθερίας και η επιμέλειά τους ανατίθεται, κυρίως σε κοινωνικούς λειτουργούς (Πιτσέλα, 2000). Η ανάθεση της επιμέλειας πραγματοποιείται κατόπιν κοινωνικής έρευνας, η οποία διεξάγεται για την διερεύνηση της προσωπικότητας του ανηλίκου, επιπλέον η ανάθεση έχει τη μορφή της προστατευτικής επίβλεψης. Μέσα από αυτό το μέτρο αναδεικνύεται και η σημασία της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων (Κουράκης, 2006).
5. Η συνδιαλλαγή μεταξύ ανήλικου δράστη και θύματος για έκφραση συγνώμης και εν γένει για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης. Αν και η διαδικασία της συνδιαλλαγής προϋποθέτει τη φυσική επαφή των δύο πλευρών, συχνά απαιτείται κάποια μεσολάβηση ώστε να επιτευχθεί η ουσιαστική επίλυση της σύγκρουσης, η οποία δεν περιλαμβάνει μόνο την αποκατάσταση της βλάβης και την αποζημίωση αλλά και την ηθική αποκατάσταση του θύματος (Κουράκης, 2006).
6. Η αποζημίωση του θύματος ή η άρση ή η μείωση των συνεπειών της πράξης του ανηλίκου, γίνεται προσπάθεια να πραγματοποιείται από τον ανήλικο ώστε να αντιλαμβάνεται την ευθύνη των πράξεων του.
7. Το μέτρο το οποίο αναφέρεται στην παροχή κοινωφελούς εργασίας από τον ανήλικο προϋποθέτει την συναίνεσή του, καθώς δεν θα αμείβεται. Η εργασία παρέχεται στα πλαίσια οργανωμένων και δομημένων φορέων, όπως ο Ερυθρός Σταυρός, και γίνεται προσπάθεια να είναι κατάλληλη για τον ανήλικο να μην τον επιβαρύνει σωματικά και να του παρέχει τη δυνατότητα εκμάθησης (Κουράκης, 2006).
8. Η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής, αποτελεί το πιο βαρύ από τα αναμορφωτικά μέτρα. Από το σύνολο το μέτρων είναι το μόνο ιδρυματικό, καθώς περιλαμβάνει την στέρηση της ελευθερίας του νεαρού παραβάτη και σηματοδοτεί την αναποτελεσματικότητα όλων των άλλων αναμορφωτικών μέτρων (Πιτσέλα, 2000).

3.1.2 Θεραπευτικά μέτρα

Σύμφωνα με το άρθρο 123 του Ποινικού Κώδικα τα θεραπευτικά μέτρα τα οποία επιβάλλονται στους νεαρούς παραβάτες ορίζονται βάσει της κατάστασης του ανηλίκου. «Αν η κατάσταση του ανηλίκου απαιτεί ιδιαίτερη μεταχείριση, ιδίως αν πάσχει από ψυχική ασθένεια ή τελεί σε νοσηρή διατάραξη των πνευματικών του λειτουργιών ή από οργανική νόσο ή κατάσταση που του δημιουργεί σοβαρή σωματική δυσλειτουργία ή του έχει γίνει έξη η χρήση οιοπνευματώδων ποτών ή ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις ή εμφανίζει ανώμαλη καθυστέρηση στην πνευματική και την ηθική του ανάπτυξη, το δικαστήριο διατάσσει: α) την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς, στους επιτρόπους του ή στην ανάδοχη οικογένεια, β) την ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρίες ή σε επιμελητές ανηλίκων, γ) την παρακολούθηση συμβουλευτικού θεραπευτικού προγράμματος από τον ανήλικο και δ) την παραπομπή του ανηλίκου σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να επιβληθούν τα μέτρα που προβλέπονται στις περιπτώσεις α' ή β' σε συνδυασμό με το μέτρο που προβλέπεται στην περίπτωση γ'». ⁸

3.1.3 Κράτηση σε ειδικό κατάστημα – Σωφρονισμό

Η στέρηση της ελευθερίας των νεαρών παραβατών, όπως αυτή κατοχυρώνεται από το άρθρο 127 είναι το τελευταίο μέτρο το οποίο επιβάλλεται για μία αξιόποινη πράξη. Αφορά ανηλίκους που έχουν συμπληρώσει το 15 έτος της ηλικίας τους και θεωρούνται ποινικά υπεύθυνοι για την πράξη. Ποινικά υπεύθυνοι είναι οι έφηβοι, η ηλικιακή, δηλαδή, κατηγορία των ανηλίκων που παρεμβάλλεται ανάμεσα στους πλήρως ποινικά υπεύθυνους ενήλικους και τα ποινικά ανεύθυνα παιδιά. Η στέρηση της ελευθερίας επιβάλλεται όταν η πράξη που τελέστηκε από τον ανήλικο, αν τελούταν από ενήλικο θα αντιμετώπιζε την πιθανότητα της ποινής της ισόβιας κάθειρξης και όταν η πρόγνωση για την συμμόρφωση του ανηλίκου είναι αρνητική ως προς την μη επανάληψη της παραβατικής πράξης (Καφασάρη & συν. 2011).

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως εκτός από τις περιπτώσεις στέρησης της ελευθερίας των ανηλίκων, στις περιπτώσεις των αναμορφωτικών και θεραπευτικών

⁸ (<http://www.dikonomia.gr/pk>, 3/5/2016)

μέτρων ορίζεται η μέγιστη διάρκεια τους. Δεν είναι σαφής όμως η ακριβή τους διάρκεια καθώς εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την προσωπικότητα και την εξέλιξη του ανηλίκου. Κατ' επέκταση, τα μέτρα εφαρμόζονται για όσο απαιτούνται με στόχο την διαπαιδαγώγηση του νεαρού παραβάτη.

3.2 Μέτρα πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας

Τα παραπάνω μέτρα τίθενται από το κράτος για την αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας. Ο στόχος τους είναι παιδαγωγικός και θεραπευτικός, ώστε να αποτραπεί ο ανήλικος από την επανάληψη της παραβατικής συμπεριφοράς ή πράξης του και να προληφθεί η εξάπλωση τόσο της παραβατικότητας όσο και της εγκληματικότητας. Ωστόσο περαιτέρω των μέτρων αυτών πολλές φορές απαιτούνται μία σειρά μέτρων τα οποία θα λειτουργούν προληπτικά.

3.2.1 Προληπτικά μέτρα

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η αστυνομία αποτελεί την πρώτη μορφή κοινωνικού ελέγχου με τη οποία έρχονται σε επαφή οι νεαροί παραβάτες, ωστόσο από μόνη της και χωρίς τη συνεργασία του συνόλου των φορέων προστασίας του παιδιού, δεν μπορεί να λειτουργήσει προληπτικά, παρά μόνο κατασταλτικά. Πάραυτα στα πλαίσια της πρόληψης η αστυνομία διενεργεί τακτικούς ελέγχους σε χώρους όπου συνηθίζουν να συχνάζουν νέοι και κυρίως ανήλικοι και στους οποίους απαγορεύεται η είσοδος βάσει νόμου. Τέτοιοι χώροι, είναι οι χώροι στους οποίου σερβίρεται αλκοόλ, χώροι με ηλεκτρονικά τυχερά παιχνίδια όπως το καζίνο κ.α.. Επιπλέον στα πλαίσια της πρόληψης, η αστυνομία συνεργάζεται με τα σχολεία, τους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων με στόχο την ενημέρωση, τόσο των γονιών όσο και των παιδιών, για τις διάφορες μορφές παραβατικότητας και την επικινδυνότητα των παραβατικών συμπεριφορών.⁹

Ως μέτρο πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας λειτουργεί η δημιουργία ξενώνων, στους οποίους θα φιλοξενούνται παιδιά τα οποία χρειάζονται προστασία είτε γιατί έχουν φύγει από το σπίτι τους είτε γιατί πρέπει να απομακρυνθούν από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Στα πλαίσια της φιλοξενία θα τους παρέχονται

⁹ (http://www.elesme.gr/elesme/periodika/t30/t30_02.htm, 5/5/2016)

διάφορα εφόδια αλλά και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες της κοινωνίας, όταν θα ολοκληρωθεί η φιλοξενία τους στους ξενώνες¹⁰.

Παραπάνω, πέρα από το ρόλο της αστυνομίας αναφέρθηκαν και οι παράγοντες οι οποίοι ενοχοποιούνται. Στους παράγοντες αυτούς, και κυρίως στην οικογένεια και το σχολείο, επικεντρώνεται η πλειοψηφία των ευρωπαϊκών κρατών για την πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας. Λαμβάνοντας υπόψη τους παράγοντες αυτούς διαμορφώνονται καλές πρακτικές όπως:¹¹

- η ενίσχυση του ρόλου της οικογένειας. Η οικογένεια, η δομή και ο τρόπος λειτουργίας της παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του παιδιού, κατ' επέκταση και στο αν θα αναπτύξει παραβατική συμπεριφορά ή όχι. Φαινόμενα όπως η ενδοοικογενειακή βία, ο κοινωνικός αποκλεισμός ή η παραβατικότητα των γονιών αυξάνουν τις πιθανότητες της νεανικής παραβατικότητας, γι' αυτό κρίνεται σημαντική η ενίσχυση των γονιών στον ρόλο τους, ώστε να αποτρέπονται συμπεριφορές, όπως οι παραπάνω και να προστατεύεται τόσο ο ανήλικος όσο και ο ίδιος ο θεσμός της οικογένειας.
- η ενίσχυση του ρόλου του σχολείου. Το σχολείο μέσω της αξιοποίησης κατάλληλων παιδαγωγικών τεχνικών και κατάλληλου εξειδικευμένου προσωπικού, θα πρέπει να θέτει ως στόχο την διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, των παιδιών, τα οποία θα είναι σε θέση να εκφράζονται μέσα από κατάλληλους τρόπους και δραστηριότητες, θα μπορούν να διαχειριστούν αρνητικά συναισθήματα όπως η ματαιώση από την σχολική αποτυχία και θα μπορούν να προσπαθούν με νόμιμα μέσα να εξελιχθούν.
- σημαντικός έχει αποδειχθεί και ο ρόλος του κοινωνικού περιβάλλοντος στην εξέλιξη των παιδιών. Γι' αυτό πολλές ευρωπαϊκές χώρες όπως η Γερμανία, η Τσεχία, η Γαλλία, η Ιταλία και άλλες, οργανώνουν προγράμματα τα οποία εφαρμόζουν στην κοινωνία και αφορούν τόσο τους νέους όσο και τους πολίτες γενικότερα, και αποσκοπούν στην πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας και εγκληματικότητας.

¹⁰ (http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t30/t30_02.htm, 5/5/2016)

¹¹ (

3.2.2 Προγράμματα κοινωνικής ανάπτυξης

Στην προηγούμενη παράγραφο έγινε αναφορά στους παράγοντες στους οποίους επικεντρώνονται τα μέτρα πρόληψης. Η πλειοψηφία των προγραμμάτων που διαμορφώνονται αφορούν την πλειοψηφία του κοινωνικού συνόλου κατ' επέκταση εντάσσονται στα πλαίσια της κοινωνικής ανάπτυξης. Στην παρούσα ενότητα θα αναφερθούν πιο αναλυτικά προγράμματα τα οποία αποσκοπούν στην μείωση και στην πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας.

Προτού γίνει αναφορά στα προγράμματα κοινωνικής ανάπτυξης θα πρέπει να προσδιορισθεί η έννοια της κοινωνικής ανάπτυξης. Όπως αναφέρθηκε η αστυνομία αποτελεί τον πρώτο μηχανισμό ελέγχου, με τον οποίο έρχεται σε επαφή ο νεαρός παραβάτης, ωστόσο φάνηκε πως, πλέον, ο ρόλος της δεν είναι απλά κατασταλτικός, αλλά συμβάλει και στην πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας και εγκληματικότητας. Η εξέλιξη του ρόλου της ανέδειξε την ανάγκη συνεργασίας πολλών φορέων για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος, το οποίο αφορά την κοινωνία στο σύνολο της. Περεταίρω της συνεργασίας διαφόρων φορέων σημαντική είναι και η εμπλοκή των μελών μιας κοινωνίας. Τα προγράμματα τα οποία αναπτύσσονται στα πλαίσια μίας κοινότητας και στα οποία εμπλέκονται τόσο οι φορείς της κοινότητας όσο και τα μέλη, με κοινό στόχο την πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας, αποκαλούνται κοινοτικές δράσεις ή δράσεις κοινοτικής ανάπτυξης. Σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των δράσεων κοινοτικής ανάπτυξης κατέστη κατανοητό, το γεγονός πως τα κατασταλτικά μέτρα της ποινικής δικαιοσύνης ήταν αναποτελεσματικά, ως προς τη μείωση της νεανικής παραβατικότητας καθώς οι παράγοντες που ενοχοποιούνται για το κοινωνικό αυτό φαινόμενο δεν καταστέλλονται. Βάσει των παραπάνω τη δεκαετία του '80 ξεκίνησε η προσπάθεια συνδυασμού μέτρων κοινωνικής πολιτικής και κοινοτικής ανάπτυξης για την αντιμετώπιση των κοινωνικών παραγόντων, στους οποίους αποδίδεται η εξέλιξη της νεανικής παραβατικότητας. Η προσέγγιση αυτή αποτελεί την κοινωνική ανάπτυξη και η εφαρμογή της φαίνεται είναι πιο έντονη από τη δεκαετία του '90 και μετά. Η αρχή στην οποία στηρίζεται είναι ότι οι παράγοντες στους οποίους οφείλεται η νεανική παραβατικότητα είναι κοινωνικοί, οικονομικοί και περιβαλλοντικοί (Μαγγανά, 1999, Lavertue & Migneault, 2001).

Βάσει των παραγόντων που θεωρούνται υπεύθυνοι διαμορφώνονται τα διάφορα προγράμματα κοινωνικής ανάπτυξης τα οποία διακρίνονται σε:

- **προγράμματα τα οποία απευθύνονται στην οικογένεια.** Όπως ήδη αναφέρθηκε και παραπάνω, η οικογένεια είναι ο μικρόκοσμος μέσα στον οποίο αναπτύσσεται και κοινωνικοποιείται το παιδί. Βασικός στόχος της οικογένειας είναι να παράσχει στο παιδί τις κατάλληλες κατευθυντήριες αρχές ώστε να επιτευχθεί η κοινωνικοποίησή του και να μην αναπτύξει παραβατική συμπεριφορά. Όταν παρατηρούνται οικογενειακά προβλήματα η παρέμβαση θα πρέπει να είναι έγκαιρη, ώστε να μην εξελιχθούν και μετατραπούν σε μη διαχειρίσιμα. Οι παρεμβάσεις, προκειμένου να είναι αποτελεσματικές, εφαρμόζονται από την βρεφική και την πρώτη παιδική ηλικία των παιδιών. Επικεντρώνονται στον ρόλο των γονιών και στην ανατροφή των παιδιών, μέσα από την εκπαίδευση, την συμβουλευτική, την οικογενειακή ψυχοθεραπεία και τις στοχευμένες εκπαιδευτικές επισκέψεις στο σπίτι (Dutile et all., 1982).

Η πλειοψηφία των παραπάνω προγραμμάτων απευθύνονται τόσο σε όλες τις οικογένειες, τόσο στις υγιείς για προληπτικούς λόγους, όσο και σε εκείνες στις οποίες αναγνωρίζονται κάποιοι παράγοντες κινδύνου. Στην περίπτωση των οικογενειών, στις οποίες αναγνωρίζονται παράγοντες, οι οποίοι ενοχοποιούνται για την εμφάνιση της νεανικής παραβατικότητας, γίνεται παραπομπή σε κοινωνικές υπηρεσίες με στόχο την πρόληψη της εμφάνισης ή της επανεμφάνισης της παραβατικής συμπεριφοράς (Sherman, 1996).

Πιο συγκεκριμένα, τα προγράμματα τα οποία αποσκοπούν στην εκπαίδευση των γονιών, σχετικά με την επιτέλεση του γονεϊκού τους ρόλου, είναι προγράμματα τα οποία, σε πολλές χώρες, παρέχονται σε οικογένειες χαμηλού κοινωνικό – οικονομικού επιπέδου, σε γονείς άτακτων παιδιών, γονείς πρώην φυλακισμένους ή πρώην χρήστες ουσιών, ώστε να μπορέσουν, να αντιληφθούν τον γονεϊκό ρόλο, να αποβάλουν τυχόν λανθασμένα πρότυπα και να προάγουν την ανάπτυξη των παιδιών τους στον κοινωνικό, συναισθηματικό και ψυχολογικό τομέα. Η παραπομπή των γονιών στα προγράμματα αυτά πραγματοποιείται από κοινωνικές υπηρεσίες, ενώ στην αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων συμβάλει η συνεργασία πολλών επιστημονικών ειδικοτήτων (Balabin, 1990; National Crime Prevention Strategy (2004).

Όσον αφορά τα προγράμματα επισκέψεων στο σπίτι, αποτελούν προγράμματα τα οποία εφαρμόζονται σε πολλές χώρες και αφορούν, τον έλεγχο της καταλληλότητας των συνθηκών ενός οικογενειακού περιβάλλοντος, για την διαβίωση

και την ανάπτυξη των παιδιών. Οι επισκέπτες προέρχονται από διάφορους εξειδικευμένους επιστημονικούς κλάδους, όπως κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, εκπαιδευτικοί και υγειονομικό προσωπικό. Οι οικογένειες, που χρήζουν βοήθειας, ωθούνται στην ολοκλήρωση μιας σειράς επαφών με τον επαγγελματία, οι οποίες θα αφορούν την εκπαίδευσή τους στον γονεϊκό ρόλο (Dutile et all. 1982; Makhoul, 2001).

- **προγράμματα τα οποία απευθύνονται στο σχολείο.** Το σχολείο αποτελεί το πρώτο οργανωμένο κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται ένα παιδί, αμέσως μετά από το οικογενειακό του περιβάλλον. Επίσης αποτελεί το πλαίσιο που αναλαμβάνει την ολοκλήρωση της κοινωνικοποίησης του παιδιού, μαθαίνοντάς του κανόνες της αποδεκτής κοινωνικής συμπεριφοράς. Κατ' επέκταση το σχολείο θα πρέπει να είναι ενήμερο για τα διάφορα κοινωνικά φαινόμενα, ώστε να είναι σε θέση να κατευθύνει σωστά τα παιδιά. Τα προγράμματα τα οποία πραγματοποιούνται στο σχολικό πλαίσιο διαφέρουν ανάλογα με την σχολική βαθμίδα, και αποσκοπούν στην σωστή κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών ώστε στο μέλλον να αποτελέσουν ενεργούς, ευαισθητοποιημένους και παραγωγικούς πολίτες. Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά τα οποία καλούνται να αναπτύξουν τα παιδιά μέσα από αυτά τα προγράμματα είναι η προσωπική και κοινωνική ευθύνη, η αυτοπεποίθηση, το αίσθημα του ανήκειν, η προσωπική ταυτότητα, η αλληλεγγύη, οι επαγγελματικές δεξιότητες καθώς και η ικανότητα δημιουργίας διαπροσωπικών σχέσεων. Για την επίτευξη των στόχων των προγραμμάτων είναι απαραίτητη η συνεργασία των γονιών και της κοινότητας με το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς (Catalano, 2004).

Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι συχνά πραγματοποιούνται α) αλλαγές στην δομή και τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου, ώστε το σχολείο να γίνει ελκυστικό για τους μαθητές, β) ενημερώσεις των εκπαιδευτικών και των μαθητών για τα διάφορα κοινωνικά ζητήματα γ) συμβουλευτική με γνωστικό – συμπεριφορικές τεχνικές κ.ά. (Wasserman & Miller, 1998).

Σύμφωνα με τα παραπάνω πιο συγκεκριμένα στις Η.Π.Α και στον Καναδά, έχουν οργανωθεί και εφαρμοστεί διάφορα προγράμματα που στοχεύουν στην πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας. Τέτοιου τύπου προγράμματα είναι τα εναλλακτικά σχολεία, τα οποία απευθύνονται σε μαθητές, που παρουσιάζουν αυξημένες πιθανότητες εμφάνισης παραβατικής συμπεριφοράς και οι οποίοι δεν ωφελούνται από τα τυπικά σχολεία. Αντίστοιχα προγράμματα είναι α) οι στοχευμένες

ενημερώσεις στα σχολεία για την παιδική και νεανική παραβατικότητα και τις επιπτώσεις της στους νέους και την κοινωνία και β) τα προγράμματα ειρηνικής επίλυσης διαφορών και συμφιλίωσης, τα οποία αποσκοπούν στην διαχείριση των συγκρούσεων όπως και των συναισθημάτων θυμού, με απώτερο στόχο την μείωση της επιθετικότητας και της παραβατικότητας (Waller & Welsh, 1999; Home Office, 2004).

Επιπλέον πολλά σχολεία στο εξωτερικό, εφαρμόζουν στο πρόγραμμά τους την ψυχολογική και συμβουλευτική υποστήριξη συγκεκριμένων ομάδων μαθητών που κρίνονται ως επιρρεπείς στην παραβατικότητα και την παροχή υπηρεσιών προς διάφορους φορείς της κοινωνίας, όπως τα νοσοκομεία αλλά και σε πολίτες όπως οι ηλικιωμένοι και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Τέτοιου τύπου δράσεις ωφελούν τους μαθητές αυξάνοντας την κοινωνική τους ευθύνη και ευαισθητοποιώντας τους (Gant & Grabosky, 2000).

- **προγράμματα τα οποία απευθύνονται στην κοινότητα.** Αναφέρθηκε και παραπάνω η σημασία της κοινότητας και του κοινωνικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη και την κοινωνικοποίηση των παιδιών. Τα προγράμματα τα οποία πραγματοποιούνται στα πλαίσια της κοινότητας και με την υποστήριξη αυτής θέτουν ως στόχο την ενεργό συμμετοχή και την ευαισθητοποίηση των πολιτών. Η αναδόμηση της κοινότητας μέσα από την ενδυνάμωση των κοινωνικών δεσμών και τη συσπείρωση των πολιτών συμβάλει στην μείωση διαφόρων μη λειτουργικών ή επικίνδυνων κοινωνικών φαινομένων, όπως η νεανική παραβατικότητα. Η δημιουργία ενός υγιούς κοινωνικού περιβάλλοντος λειτουργεί βοηθητικά στην εξέλιξη της προσωπικότητας των παιδιών (Sherman, 1996).

Οι παρεμβάσεις – δράσεις που πραγματοποιούνται στην κοινότητα περιλαμβάνουν εναλλακτικούς τρόπους οργάνωσης και λειτουργίας της κοινότητας, δράσεις πολιτών όπως είναι οι περιπολίες για τον εντοπισμό φαινομένων παραβατικότητας, δράσεις των νέων, ενημερωτικές καμπάνιες, συνεργασία κοινοτικών φορέων.

Πιο συγκεκριμένα:

- δράσεις περιπολίας πολιτών ή μαθητών στους δρόμους της γειτονιάς για τον εντοπισμό φαινομένων παραβατικότητας με τη συνεργασία της αστυνομίας, εφαρμόζονται συχνά σε χώρες του εξωτερικού. Η αξιολογήσεις τέτοιου τύπου

προγραμμάτων, όπως το Neighborhood Watch Programmes, το Centro Sister Isolina Ferre, το Stay Alive κ.α. έδειξαν μείωση των παραβατικών και των εγκληματικών φαινομένων (Howard, 1995, Vincent, 1990).

- Τα προγράμματα καθοδήγησης, αφορούν προγράμματα τα οποία εφαρμόζονται σε χώρες όπως οι Η.Π.Α., η Μεγάλη Βρετανία και η Αυστραλία. Στόχος είναι η επαφή των ανηλίκων, οι οποίοι είναι επιρρεπείς στην παραβατική συμπεριφορά, με ενήλικες εθελοντές, οι οποίοι επιθυμούν να τους μεταδώσουν θετικά μηνύματα και πρότυπα.
- Σε διάφορες χώρες πραγματοποιούνται προγράμματα ελεύθερου χρόνου, τα προγράμματα αυτά περιλαμβάνουν δραστηριότητες γύρω από τον αθλητισμό, τις τέχνες, την ψυχαγωγία, οι οποίες παρέχονται από την κοινότητα προς τους νέους στοχεύοντας στην ανάπτυξη μιας υγιούς προσωπικότητας (Mason & Wilson, 1988).

- προγράμματα τα οποία στοχεύουν στην απασχόληση. Η ανεργία και οι μειωμένες εργασιακές ευκαιρίες συνδέονται με την αύξηση της παραβατικότητας, ιδιαίτερα στις νεαρές ηλικίες. Τα προγράμματα, τα οποία σχετίζονται με την απασχόληση, στοχεύουν στο να αυξηθούν οι θέσεις εργασίας, ώστε να μπορεί να απορροφηθεί μεγάλη μερίδα πληθυσμού. Η αύξηση των θέσεων απασχόλησης μπορεί να επιτευχθεί είτε μέσω της μείωσης του κόστους της απασχόλησης για τους εργοδότες είτε μέσω προγραμμάτων κατάρτισης. Τα προγράμματα απευθύνονται κυρίως σε νέους 16-18 ετών στους οποίους η πρακτική εκπαίδευση αποδεικνύεται περισσότερο ωφέλιμη σε σχέση με την τυπική. Με την ολοκλήρωση των προγραμμάτων οι νέοι λαμβάνουν πιστοποιητικό κατάρτισης που τους επιτρέπει να απασχοληθούν σε αντίστοιχες θέσεις εργασίας (Bushway & Reuter, 1996).

3.2.3 Ελληνικά δεδομένα στην πρόληψη της παραβατικότητας.

Τα παραπάνω προγράμματα εφαρμόζονται, όπως αναφέρθηκε σε αρετές χώρες του εξωτερικού. Στα Ελληνικά δεδομένα παρατηρούνται προσπάθειες πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας χωρίς ωστόσο να είναι οργανωμένες και δομημένες, στον ίδιο βαθμό. Η πρόληψη της παραβατικότητας είναι μια καινούργια έννοια για τα ελληνικά δεδομένα καθώς προέκυψε πιο πρόσφατα ως ανάγκη σε σχέση με το εξωτερικό.

Από τις πλέον πρόσφατες ενέργειες στην πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας είναι τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης Παραβατικότητας, τα οποία δραστηριοποιούνται σε αρκετούς δήμους της χώρας. Τα Το.Σ.Π.ΠΑ, δημιουργήθηκαν το 1999 με το Ν. 2713/1999. Τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης Παραβατικότητας επικεντρώνονται στην πρόληψη της παραβατικότητας και της εγκληματικότητας, λειτουργώντας, προληπτικά, συμβουλευτικά και ενημερωτικά. Κεντρικοί στόχοι της δραστηριότητας των συμβουλίων αποτελούν η ευαισθητοποίηση και η κινητοποίηση των πολιτών¹².

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων των Το.Σ.Π.ΠΑ. εντάσσονται:

- η οργάνωση, διεξαγωγή και καθιέρωση ημερίδων σχετικές με την παραβατικότητα και την εγκληματικότητα.
- η ανταλλαγή υλικού σχετικού με την παραβατικότητα και την εγκληματικότητα μεταξύ οργανισμών και φορέων που δραστηριοποιούνται πάνω στα ίδια ζητήματα.
- η συνεργασία με τη Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας και το τμήμα Κοινωνικής Υποστήριξης Σχολείων επιδιώκουν τη δημιουργία ενός ενημερωτικού φυλλαδίου, το οποίο θα απευθύνεται σε παιδιά και θα αφορά την παραβατικότητα και συμβουλές προφύλαξής τους από τους καθημερινούς κινδύνους εντός και εκτός του σχολείου.
- η προσέγγιση των πολιτών του δήμου, με στόχο την ευαισθητοποίηση, την κινητοποίηση και την συμμετοχή των πολιτών στις διάφορες δράσεις των Το.Σ.Π.ΠΑ.
- η ενημέρωση της κοινότητας για τις πράξεις παραβατικότητας και εγκληματικότητας, οι οποίες συνέβησαν στην κοινότητα. Η ενημέρωση γίνεται μέσα από ενημερωτικά έντυπα και με τη βοήθεια της αστυνομίας. Στόχος είναι να ενημερώνονται οι δημότες για τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα αλλά και για νέες παραβατικές πράξεις ή συμπεριφορές όπως η σύσταση συμμοριών από ανηλίκους.
- η επικοινωνία μεταξύ των διαφόρων Το.Σ.Π.ΠΑ. αλλά και με την αστυνομία.

¹² (<https://www.cityofathens.gr/asfaleia/prolipsi-parabatikotitas>, 9/5/2016)

- οι συχνές επισκέψεις στα σχολεία και άλλους φορείς για ενημερώσεις σχετικά με την παραβατικότητα αλλά και για να αφουγκράζονται τυχόν αναδυόμενα προβλήματα.
- η οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, όπως η θεατρικές και μουσικές παραστάσεις, οι οποίες θα σχετίζονται με την πρόληψη της παραβατικότητας
- η οργάνωση, η σύσταση και ο συντονισμός δικτύου εθελοντών και στελεχών πρόληψης που θα ασχολούνται με την οδική συμπεριφορά, την παραβατική συμπεριφορά, την σχολική και εξωσχολική βία, την κακοποίηση και εκμετάλλευση ανηλίκων και γυναικών.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν δράσεις οργανωμένες οι οποίες σχετίζονται με τα προγράμματα τα οποία εφαρμόζονται σε άλλες χώρες, ως προς έναν βαθμό. Τα Το.Σ.Π.ΠΑ αποτελούν μια οργανωμένη προσπάθεια, η οποία ως θεσμός κρίνεται σκόπιμο να υποστηριχθεί και να ενισχυθεί, ώστε να συνεχιστεί η δράση τους και να εξαπλωθεί.

3.2.4 Υπηρεσίες για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της παραβατικότητας και της εγκληματικότητας των ανηλίκων.

Εκτός από τα Το.Σ.Π.ΠΑ νομοθετικά ορίζονται και διάφορες υπηρεσίες που κύριος στόχος τους είναι η πρόληψη της παραβατικότητας και της εγκληματικότητας των ανηλίκων. Η πλειοψηφία των εταιρειών υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης όπως:¹³

Οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων. Κύριος σκοπός των Ε.Π.Α είναι η πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας και εγκληματικότητας. Η στελέχωση της Εταιρείας πραγματοποιείται με κοινωνικούς λειτουργούς, οι οποίοι κατόπιν εισαγγελικής ή μη εντολής διενεργούν κοινωνική έρευνα και συντάσσουν σαφή κοινωνική έκθεση. Το έργο των Ε.Π.Α. επικεντρώνεται (Εταιρεία Προστασία Ανηλίκων Αθηνών, 2009, σελ. 3):

- «στην παροχή υλικής και κοινωνικής στήριξης σε ανηλίκους, στους οποίους δικαστικά έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα ή έχουν ολοκληρώσει την παραμονή τους σε ειδικά καταστήματα κράτησης ανηλίκων, η κατά των οποίων εκκρεμεί

¹³(<http://www.ministryofjustice.gr/site/el>, 13/5/2016)

ποινική δίκη για αξιόποινη πράξη ή διαβιώνουν σε κοινωνικό περιβάλλον ατόμων που τελούν καθεξήν και κατ' επάγγελμα αξιόποινες πράξεις ή αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής»

- «η παροχή επαγγελματικής κατάρτισης, εκπαίδευσης, πολιτιστικής καλλιέργειας, ψυχαγωγίας και στέγης σε ανηλίκους»

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων προηγούνται χρονικά των Επιμελητηρίων Ενηλίκων γεγονός που καθιστά τη δράση τους όχι μόνο σημαντική αλλά και πρότυπο ως προς την μετέπειτα στελέχωση και λειτουργία των Επιμελητηρίων Ανηλίκων¹⁴. Επιπλέον όταν εξασφαλίζονται οι απαραίτητοι πόροι διαμορφώνονται πλήρως εξοπλισμένες στέγες, όπου φιλοξενούνται οι ανήλικοι οι οποίοι εντάσσονται στις παραπάνω κατηγορίες, ώστε έχοντας καλύψει την ανάγκη της προστατευμένη στέγασης, γίνεται προσπάθεια επίτευξης των περαιτέρω στόχων¹⁵.

Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων. Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο βρίσκονται στην έδρα των Πρωτοδικείων Ανηλίκων και αποτελούν τον κυριότερο φορέα εξωϊδρυματικής μεταχείρισης ανηλίκων οι οποίοι παρουσιάζουν αυξημένες πιθανότητες εμφάνισης παραβατικής συμπεριφοράς ή ήδη έχουν διαπράξει αξιόποινη πράξη. Στελεχώνονται από επιμελητές ανηλίκων οι οποίοι στην πλειοψηφία τους είναι κοινωνικοί λειτουργοί και αναλαμβάνουν την επιμέλεια ανηλίκων βάσει του άρθρου 122 του Ποινικού Κώδικα.

Το Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων (Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α.). Το συμβούλιο ασχολείται με τον συντονισμό δράσεων και την εισαγωγή προτάσεων που θα αποσκοπούν στην πρόληψη της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας.

Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας και εγκληματικότητας, το Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου αποτελεί ένα από τα ιδρύματα κράτησης και στέρησης της ελευθερίας. Επιπλέον λειτουργούν Ειδικά Θεραπευτικά Κέντρα το οποίο αφορά κυρίως άτομα εξαρτημένα από ουσίες και αποσκοπούν στην σωματική και ψυχική τους απεξάρτηση.

¹⁴ (<http://cityvoice.gr/index.php/gnomi/9374-2012-10-19-09-08-07>, 13/5/2016)

¹⁵ (<http://www.ministryofjustice.gr/site/el>, 13/5/2016)

3.3 Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών

Στην παρούσα ενότητα θα γίνει αναφορά στον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού και στο πώς αυτός μπορεί να παρέμβει αποτελεσματικά συνεισφέροντας στην πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας.

3.3.1 Βασικές αρχές κοινωνικών λειτουργών

Το αντικείμενο σπουδών του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας από το οποίο αποφοιτά ο Κοινωνικός Λειτουργός αποτελεί αναγνωρισμένο και εφαρμοσμένο κοινωνικό αντικείμενο. Το ακριβές αντικείμενο των σπουδών των κοινωνικών λειτουργών δεν περιορίζεται μόνο στην θεωρία αλλά επεκτείνεται και στην πράξη με εφαρμογή σε ένα ευρύ πεδίο αντικειμένων, το οποίο επεκτείνεται από την πρόληψη και την θεραπεία διαφόρων κοινωνικών προβλημάτων έως την έρευνα και την κοινωνική πολιτική. Οι κοινωνικοί λειτουργοί ως επαγγελματίες μπορούν να απασχοληθούν σε φορείς κρατικούς όπως τα σχολεία, τα σωφρονιστικά καταστήματα, οι φορείς Κοινωνικής Πρόνοιας και Υγείας, τα σωφρονιστικά καταστήματα και άλλοι φορείς (Κάτσικας, 2008).

Οι κοινωνικοί λειτουργοί αποτελούν μια από τις σημαντικότερες επιστημονικές ειδικότητες και η παροχή των υπηρεσιών τους βασίζονται σε ορισμένες βασικές αρχές. Οι αρχές αυτές σύμφωνα με την Κανδυλάκη (2008) περιλαμβάνουν:

- την εξατομίκευση. Βάσει αυτής της αρχής οι κοινωνικοί λειτουργοί αποδέχονται το κάθε άτομο ως μοναδικό, αναγνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητες, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά του. Όπως και με τα άτομα έτσι και με την κάθε περίπτωση την οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν, την αναγνωρίζουν και την αντιμετωπίζουν ως διαφορετική.
- την εχεμύθεια. Η αρχή αυτή αποτελεί βασικό στοιχείο για την επίτευξη της επαγγελματικής σχέσης μεταξύ του κοινωνικού λειτουργού και του εκάστοτε ατόμου το οποίο απευθύνεται σε αυτόν.
- την παραδοχή / αποδοχή. Η παραδοχή και η αποδοχή του εκάστοτε ατόμου αναφέρεται στον σεβασμό της ύπαρξης, της προσωπικότητάς και της κατάστασης στην οποία βρίσκεται και όχι στην παραδοχή και τη αποδοχή των πράξεών του, ιδιαίτερα όταν είναι αποκλίνουσες.

- την μη κριτική στάση. Αν και ως αρχή εμπεριέχεται στην αποδοχή και παραδοχή του κάθε ατόμου, αναφέρεται στην στάση του κοινωνικού λειτουργού, η οποία δεν θα πρέπει να είναι επικριτική ως προς τον κάθε άτομο, την ζωή και τις πράξεις του. Θα πρέπει να αντιμετωπίζει τις πράξεις του επανορθωτικά και θεραπευτικά.
- την σκόπιμη έκφραση συναισθημάτων. Ο κοινωνικός λειτουργός εγείρει την έκφραση συναισθημάτων και την προκαλεί με κατάλληλα ερεθίσματα, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για αρνητικά ερεθίσματα. Η αρχή αυτή βασίζεται στην θεραπευτική αξία της έκφρασης των συναισθημάτων.
- την ελεγχόμενη συναισθηματική εμπλοκή του κοινωνικού λειτουργού. Ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να ελέγχει τα συναισθήματά του και να μη τα αφήνει να τον επηρεάζουν, καθώς δεν θα μπορεί να επέμβει αποτελεσματικά στην εκάστοτε περίπτωση.
- την αυτοδιάθεση του ατόμου. Η αυτοδιάθεση του ατόμου αφορά το άτομο το οποίο χρίζει βοήθειας και την συναίνεσή του στην παρέμβαση.
- την κατανόηση. Ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να είναι σε θέση να κατανοήσει το νόημα το οποίο βρίσκεται πίσω από τα λεγόμενα και τις πράξεις του εκάστοτε περιστατικού (Καλλινάκη, 1998).
- την αυτοβοήθεια. Ο κοινωνικός λειτουργός καλείται να ενισχύσει την εμπλοκή του ατόμου στην διαδικασία αναζήτησης βοήθειας και υποστήριξης (Καλλινάκη, 1998).

Η αναφορά των παραπάνω αρχών κρίνεται σημαντική καθώς είναι το πλαίσιο το οποίο καθορίζει την τρόπο εργασίας των κοινωνικών λειτουργών, ανεξάρτητα με το πλαίσιο το οποίο εργάζονται. Η τήρηση των αρχών διαμορφώνει το περιεχόμενο της παρέμβασης ή της βοήθειας αλλά και της αποτελεσματικότητά της.

3.3.2 Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών στην πρόληψη της παραβατικότητας

Ο ρόλος και η συνεισφορά των κοινωνικών λειτουργών στην νεανική παραβατικότητα είναι πολύ σημαντικός και βρίσκει εφαρμογή τόσο στην πρόληψη, όσο στην καταστολή, στην αποκατάσταση και την επανακοινωνικοποίηση των νεαρών παραβατών. Οι κοινωνικοί λειτουργοί μπορούν να εργαστούν στην

πλειοψηφία των υπηρεσιών που ασχολούνται με τον ανήλικο. Μπορούν να εργαστούν στις εισαγγελίες, στα δικαστήρια ανηλίκων, στα επιμελητήρια ανηλίκων, στα σωφρονιστικά καταστήματα, στις εταιρείες προστασίας αποφυλακισμένων και στα προγράμματα κοινωνικής ένταξης (Καλλινικάκη, 1998).

Ωστόσο η πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας απαιτεί σύνθετη προσπάθεια προκειμένου να χαρακτηριστεί ως αποτελεσματική. Απαιτεί παρεμβάσεις σε πολλούς τομείς της καθημερινότητας των παιδιών που εμφανίζουν παραπτωματική συμπεριφορά αλλά και σε αυτών που παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά κινδύνου εμφάνισης παραπτωματικής συμπεριφοράς. Στις περιπτώσεις αυτές στόχος αφενός είναι η αλλαγή του τρόπου με τον οποίο συμπεριφέρεται ο κάθε νέος και αφετέρου η ενίσχυση των σχέσεων, που έχουν οι νέοι με την οικογένειά τους, το σχολείο και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Οι αλλαγές που θα επέλθουν αναμένεται να αλλάξουν τους στόχους ανηλίκων προς αυτούς που είναι αποδεκτοί από την κοινωνία και όχι παραβατικοί (Γεωργούλας – Τσαλκάνης, 2006).

Βάσει των όσων έχουν αναφερθεί μέχρι τώρα ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού δεν περιορίζεται στην κοινωνική έρευνα και στην άσκηση των αναμορφωτικών μέτρων αλλά απευθύνεται γενικότερα στο άτομο το οποίο έχει το πρόβλημα λαμβάνοντας υπόψη την προσωπικότητα του. Ο κοινωνικός λειτουργός στα πλαίσια της πρόληψης, εκτός από τη συνεργασία που μπορεί να αναπτύξει με τον εκάστοτε παιδί, μπορεί να έρθει σε επαφή με τα σχολεία οργανώνοντας και πραγματοποιώντας ενημερωτικά και βιωματικά προγράμματα σχετικά με την νεανική παραβατικότητα, επιπλέον μπορεί να εργασθεί συμβουλευτικά με τους γονείς, δίνοντας τους κατευθύνσεις ως προς την ανάπτυξη των παιδιών τους και να συνεργαστεί και με τη ευρύτερη κοινότητα. Το πεδίο εμπλοκής του κοινωνικού λειτουργού είναι ευρύ, ωστόσο για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας θα αναφερθούμε στο ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στα Επιμελητήρια Ανηλίκων.

3.3.3 Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών στα Επιμελητήρια Ανηλίκων

Στο πλαίσιο των Υπηρεσιών Επιμέλειας Ανηλίκων ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών, ως επιμελητές ανηλίκων, περιλαμβάνει την αναγνώριση της συμπεριφοράς του ανηλίκου το αν είναι παραπτωματική και που αυτό οφείλεται, τον καθορισμό του θεραπευτικού πλαισίου και σε ποιο βαθμό είναι εφικτό, την ανάπτυξη

επικοινωνιακής σχέσης με τον ανήλικο, η οποία στην πορεία θα λειτουργήσει ως πρότυπο για τις σχέσεις που θα αναπτύσσει ο ανήλικος, τόσο ως ανήλικος όσο και ως ενήλικος και την υιοθέτηση κοινωνικά αποδεκτών συμπεριφορών. Πιο συγκεκριμένα, τα στάδια στα οποία εμπλέκεται ο κοινωνικός λειτουργός είναι¹⁶ (Παπαϊωάννου,2000):

- το προδικαστικό, κατά το οποίο διενεργείται η κοινωνική έρευνα για την συλλογή των πληροφοριών που σχετίζονται με τον τρόπο ζωής του ανηλίκου, το οικογενειακό και το κοινωνικό περιβάλλον διαβίωσής του. Ο κοινωνικός λειτουργός πέρα από την διενέργεια της κοινωνικής έρευνας επιφορτίζεται με την σύνταξη της κοινωνικής έκθεσης, η οποία περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία τα οποία εντόπισε, την πρότασή του για τον ανήλικο και το αν χρειάζεται περαιτέρω εξέταση από ψυχολόγο η ψυχίατρο. Η πρόταση, την οποία θα καταθέσει ο κοινωνικός λειτουργός, θα καθορίσει το αν ο ανήλικος θα παραπεμφθεί σε επιμελητή ανηλίκων και θα αποφύγει την ποινική κάθειρξη ή όχι. Και
- στην εφαρμογή του αναμορφωτικού μέτρου της επιμέλειας του ανηλίκου. Μέσα από την επικοινωνιακή σχέση που θα αναπτύξει ο κοινωνικός λειτουργός με τον ανήλικο, στα πλαίσια της επιμέλειας, γίνεται προσπάθεια να καμφθούν οι άμυνες του ανηλίκου μέσα από την κατανόηση την οποία θα λάβει και να οδηγηθεί στην αναδιαμόρφωση της στάσης και της συμπεριφοράς του. Στην προσπάθειά του, ο κοινωνικός λειτουργός, να οδηγήσει τον ανήλικο να υιοθετήσει συμπεριφορές κοινωνικά αποδεκτές, έρχεται σε επαφή και συνεργάζεται με διάφορους φορείς και άτομα που κρίνει πως θα λειτουργήσουν βοηθητικά και υποστηρικτικά. Επιπλέον, φέρεται με σεβασμό στον ανήλικο αναγνωρίζοντας την προσωπικότητα του και θέτοντας του την προσωπική του ευθύνη ως προς τις επιλογές του.

Η αποφυγή του εγκλεισμού αποτελεί το σημαντικότερο στόχο του κοινωνικού λειτουργού ως επιμελητής ανηλίκου και σε αυτό αποσκοπεί με την πρόταση την οποία καταθέτει, λαμβάνοντας ωστόσο σοβαρά υπόψη την φύση της παραβατικής συμπεριφοράς ή πράξης του ανηλίκου. Πιο συνοπτικά ο ρόλος των επιμελητών ανηλίκων είναι υποστηρικτικός τόσο για τους ανήλικους όσο και για τις οικογένειές

¹⁶(<http://www.epimelitesanilikon.gr/poioi-eimaste.html>, 13/5/2016)

τους. Μέσα από την συμβουλευτική καθοδήγηση και την παραπομπή σε εξειδικευμένους και κατάλληλου φορείς αναμένεται η αλλαγή του ανηλίκου προς τα κοινωνικά αποδεκτά πρότυπα, όπως τονίστηκε και παραπάνω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Γενικός σκοπός της έρευνας

Γενικός σκοπός αυτής της έρευνας είναι να εξεταστεί η σημασία της ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς αλλά και ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών σε υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων. Για την ακρίβεια, κύριος στόχος είναι να διερευνηθεί από την οπτική των κοινωνικών λειτουργών η παραβατικότητα των ανηλίκων αλλά και η ο ρόλος τους σε υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων και ιδιαίτερα η προώθηση της κοινωνικής επανένταξης.

4.2 Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα με βάση τα οποία διεξήχθη η έρευνα ήταν τα εξής:

1. Ποια τα χαρακτηριστικά της ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς;
2. Ποιοι οι παράγοντες και τα αίτια που συντελούν στην ανήλικη παραβατική συμπεριφορά;
3. Ποιος ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων;
4. Ποιος ο τρόπος που προωθείται η κοινωνική επανένταξη;

4.3 Είδος-μεθοδολογία έρευνας

Ακολουθήθηκε η ποιοτική μέθοδος, διότι θεωρήθηκε καταλληλότερη αναφορικά με τη συγκέντρωση πληροφοριών και στοιχείων για τις απαντήσεις των ερωτημάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω. Διεξήχθησαν εις βάθος συνεντεύξεις βασισμένες σε ημι-δομημένες ερωτήσεις, δια των οποίων συγκεντρώθηκε πραγματολογικό υλικό μέσω αποκρινόμενων, τηλεφωνικών και ηλεκτρονικών συνεντεύξεων με τους επιμελητές των υπηρεσιών ανηλίκων Ελλάδος, αλλά και από την Εταιρία Προστασίας Ανηλίκων Αθηνών (ΕΠΑΑ), το οποίο αξιολογήθηκε σε σύγκριση με βιβλιογραφικό υλικό που προήλθε από βιβλιογραφική ανασκόπηση, σχετικά με την ανήλικη παραβατική συμπεριφορά.

Ακόμα, σύμφωνα με τον Ιωσηφίδη (2006), η ποιοτική έρευνα έχει στόχο την ανάλυση, την περιγραφή, την ερμηνεία και την κατανόηση κοινωνικών φαινομένων, απαντώντας κυρίως σε ερωτήματα «πώς» και «γιατί». Σημαντικό είναι επίσης, μέσω της ποιοτικής έρευνας να διερευνηθεί και να αναλυθεί η λειτουργία των κοινωνικών φαινομένων αλλά και των κοινωνικών σχέσεων.

Για τον λόγο αυτόν, η σπουδαστική ομάδα επέλεξε την ποιοτική έρευνα, γιατί επιτρέπει στον ερευνητή να κατανοήσει ένα κοινωνικό φαινόμενο μέσω της αντίληψης των ατόμων που ερωτούνται στη συνέντευξη.

4.4 Πληθυσμός-δείγμα

Σύμφωνα με τους Cohen et al. (2008) και τον Babbie (2011), πληθυσμός είναι το ευρύτερο σύνολο ατόμων στα οποία αναφέρετε μία έρευνα. Έτσι, έγινε προσπάθεια να εντοπιστεί ο ακριβής πληθυσμός της έρευνας και να διαχωριστεί από αυτόν, το δείγμα.

Ο πληθυσμός της έρευνας ήταν οι κοινωνικοί λειτουργοί των υπηρεσιών επιμελητών ανηλίκων. Ωστόσο, επειδή ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθεί συνάντηση με τους κοινωνικούς λειτουργούς όλων των περιοχών που επιλέχθηκαν για την διεξαγωγή της έρευνας, διεξήχθη συνεντεύξεις αποκρινόμενων, τηλεφωνικών και ηλεκτρονικών.

Σύμφωνα με τους Cohen et al. (2008) και τον Babbie (2011), το δείγμα είναι η υποομάδα του συνολικού πληθυσμού που εξετάζεται με στόχο τη διεξαγωγή ερευνητικών συμπερασμάτων. Η υποομάδα αυτή πρέπει να είναι σαφώς, αισθητά μικρότερη από το σύνολο του πληθυσμού και να μπορεί να δώσει αντιπροσωπευτικά-αξιόπιστα αποτελέσματα. Γι αυτόν τον λόγο, χρειάζεται μεγάλη προσοχή από τους ερευνητές η επιλογή του δείγματος και η μέθοδος δειγματοληψίας.

Το δείγμα της παρούσας έρευνας λοιπόν, αποτελείται από οκτώ (8) κοινωνικούς λειτουργούς από τις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων και δύο (2) κοινωνικούς λειτουργούς από την ΕΠΑΑ.

4.4.1 Μέθοδος δειγματοληψίας

Η μέθοδος δειγματοληψίας που επιλέχθηκε για τη συλλογή των υποκειμένων του δείγματος ανήκει στην κατηγορία δειγματοληψίας ευκολίας και μη πιθανοτήτων.

Σύμφωνα με τους Cohen et al. (2008), το δείγμα μη πιθανοτήτων εφαρμόζεται κυρίως σε μικρής κλίμακας έρευνες, καθώς δεν χρειάζεται πολύ χρόνο και κόστος. Επιπλέον, χρησιμοποιείται σε έρευνες, όπου δεν υπάρχει πρόθεση από τον ερευνητή να γίνει γενίκευση των αποτελεσμάτων, καθώς γίνεται εστίαση σε μια συγκεκριμένη ομάδα ατόμων. Επιπρόσθετα, η δειγματοληψία ευκολίας που χρησιμοποιήθηκε, επιλέχθηκε από την σπουδαστική ομάδα, για τον λόγο, ότι μέσω αυτής ο ερευνητής ενέχει την επιλογή των πλησιέστερων και πιο εύκαιρων ατόμων ως αποκρινόμενων και η διαδικασία συνεχίζεται μέχρι να φτάσουμε το απαιτούμενο μέγεθος δείγματος.

4.5 Τόπος και χρόνος

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο Νομό Αχαΐας, στο Νομό Αττικής, στο Νομό Ηλείας, στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας και διήρκεσε δύο μήνες. Συγκεκριμένα, το χρονικό διάστημα αρχές Ιούνη με μέσα Ιούλη 2016. Μέσα σε αυτό το διάστημα πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις, τηλεφωνικές και ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

4.6 Εργαλείο έρευνας

Το εργαλείο της έρευνας αυτής ήταν η ημιδομημένη συνέντευξη. Σύμφωνα με τους Cohen et al. (2008) και τον Babbie (2011), η ημιδομημένη συνέντευξη αποτελείται από προκαθορισμένες ερωτήσεις, των οποίων η διάταξη μπορεί να τροποποιηθεί, αν το κρίνει απαραίτητο ο συνεντευκτής. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα να δοθούν επεξηγήσεις σε κάποια ερώτηση, να παραλειφθούν κάποιες ερωτήσεις, ή να προστεθούν άλλες, αν αυτό κριθεί αναγκαίο. Συγκεκριμένα η συνέντευξη αποτελούνταν από δεκατέσσερις (14) ανοικτές ερωτήσεις.

4.7 Φάσεις έρευνας

Η έρευνα χωρίστηκε σε τρεις (3) φάσεις. Η πρώτη φάση αποτελείται από την συγκεκριμενοποίηση του ερευνητικού στόχου, τη διαμόρφωση ερευνητικών

ερωτημάτων, τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, τον εντοπισμό του πληθυσμού, την αναζήτηση του δείγματος, καθώς και τη διαμόρφωση του ερωτήσεων της συνέντευξης. Στη δεύτερη φάση πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις και έγινε συλλογή των ποιοτικών δεδομένων. Η τρίτη φάση περιλαμβάνει την ανάλυση και την καταγραφή των ποιοτικών αποτελεσμάτων.

4.8 Περιορισμοί έρευνας

Κατά τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας, η σπουδαστική ομάδα αντιμετώπισε περιορισμούς. Αρχικά, το γεγονός ότι η έρευνα είναι ποιοτική, στην πραγματικότητα θα έπρεπε να σημαίνει την εις βάθος ανάλυση και διεξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την σημασία της ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς και τον ρόλο των κοινωνικών λειτουργών στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων. Ωστόσο, επειδή ο αριθμός των συνεντεύξεων είναι μικρός –γεγονός που γενικά χαρακτηρίζει τις ποιοτικές έρευνες, σύμφωνα με τον Ιωσηφίδη, (2006)- τα συμπεράσματα που απορρέουν από την έρευνα είναι ενδεικτικά και δεν μπορούν να γενικευθούν για το ευρύτερο σύνολο του πληθυσμού. Μπορούν μόνο να αποτελέσουν κίνητρο για προβληματισμό και περαιτέρω σκέψη.

Ο δεύτερος περιορισμός που αντιμετώπισε η σπουδαστική ομάδα είχε σχέση με τον χρόνο διεξαγωγής της έρευνας. Επειδή το χρονικό διάστημα ήταν πολύ μικρό δεν υπήρξε η δυνατότητα λήψης περισσότερων συνεντεύξεων.

Ο τρίτος περιορισμός αφορά τη συγχώνευση κάποιων ΥΕΑ, λόγω οικονομικής κρίσης, με αποτέλεσμα αρκετές υπηρεσίες να μη λειτουργούν και να τις ενισχύονται από προσωπικό άλλων περιοχών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Αποτελέσματα Έρευνας

5.1 Χαρακτηριστικά συνεντευξιαζόμενων

Οι συνεντευξιαζόμενοι, που αποκρίθηκαν στις συνεντεύξεις, από κοντά, τηλεφωνικά και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) απαρτίζονται από οκτώ (8) κοινωνικούς λειτουργούς από τις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων και δύο (2) κοινωνικούς λειτουργούς από την ΕΠΑΑ. Πιο συγκεκριμένα, μεταξύ αυτών οι έξι (6) στους δέκα (10) είναι γυναίκες και οι τέσσερις (4) άνδρες. Στα πλαίσια της διεξαγωγής της έρευνας αλλά και των απαντήσεων των ερωτημάτων μας, δεν υπήρχαν γενικές ερωτήσεις ως προς τους συνεντευξιαζόμενους, για το χρονικό διάστημα που βρίσκονται στις υπηρεσίες. Παρά μόνο, τις σπουδές τους και αυτές μία εκ των δέκα, για το που ακριβώς. Συγκεκριμένα, η μια κοινωνική λειτουργός τελείωσε τις σπουδές της στο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθηνών στο τμήμα Κοινωνικής εργασίας και εργάζεται ως επιμελητής στις Υ.Ε.Α στο νομό Αιτωλοακαρνανίας.

5.2 Πράξεις των ανηλίκων οι οποίες θεωρούνται παραβατικές

Η πρώτη ερώτηση της συνέντευξης της εργασίας, αναφέρεται στις πράξεις που διαπράττουν οι ανήλικοι και θεωρούνται παραβατικές.

Σε γενικές γραμμές, οι πράξεις που διαπιστώθηκαν ως παραβατικές είναι κατά κύριο λόγο, αυτές που διώκονται ποινικά. Πιο συγκεκριμένα, οι παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (Κ.Ο.Κ), οι κλοπές, οι ληστείες, οι βιασμοί, οι ανθρωποκτονίες, η εξύβριση, οι απειλές και οι σωματικές βλάβες. Ωστόσο, ο ερωτώμενος 8 αναφέρει: *«Μια πράξη θεωρείται παραβατική ακόμα και αν δεν καταγγελθεί, όπως πολλές φορές συναντάμε στην υπηρεσία μας. Παραδείγματος χάριν, για μια υπόθεση ανήλικου που έχει διαπράξει παράβαση, γίνεται συμβούλιο μεταξύ επιμελητών και εφετείου και κρίνεται από τον δικαστή αν θα καταδικαστεί ή θα καταχωρηθεί στο αρχείο».*

Συνεχίζοντας, από όλες τις πράξεις που θεωρούνται παραβατικές, οι συχνότερες είναι οι κλοπές και οι ληστείες, όπου πιο συχνά υπεύθυνοι είναι ανήλικοι Ρομά. Εν αντιθέτως, οι πιο σπάνιες είναι οι περιπτώσεις ανθρωποκτονιών και

βιασμών, όπου συναντώνται περίπου μια φορά το χρόνο ή ακόμα και σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Αναφορικά με τις παραβάσεις του Κ.Ο.Κ, είναι οι πιο συχνές παραβάσεις που συναντούν οι υπηρεσίες, μεταξύ ηλικίας 15-16 ετών. Συγκεκριμένα ο αποκρινόμενος 3 αναφέρει: *«οι περισσότερες περιπτώσεις παράβασης του Κ.Ο.Κ, γίνονται από ανήλικα αγόρια, ηλικίας 16 ετών, χωρίς άδεια οδήγησης και κυρίως δικύκλων»*. Στην περίπτωση, όπου ο ανήλικος παραβάτης διαπράξει την παράβαση αυτή, εν έτη 17 ετών και η δίκη προγραμματιστεί στα επόμενα δύο χρόνια, η υπόθεση παύει να απασχολεί την Υ.Ε.Α., εφόσον το παιδί πια θα έχει ενηλικιωθεί.

Ακολούθως, η εξύβριση, οι σωματικές βλάβες και οι απειλές, είναι συχνότερες στο σχολικό περιβάλλον. Οι οκτώ (8) στους δέκα (10) συνεντευξιαζόμενοι αναφέρουν πως οι μαθητές που προέρχονται από χαμηλό υπόβαθρο, μαθητές με καλή απόδοση στα μαθήματα, παιδιά αδύναμου χαρακτήρα, είναι τα πιο συνήθη θύματα των πράξεων αυτών. Αντιθέτως οι θύτες, παρουσιάζουν δυναμικό χαρακτήρα, προέλευση από προβληματικό οικογενειακό περιβάλλον και συχνά με χαμηλή απόδοση στα μαθήματα.

Συνοψίζοντας, από τις απαντήσεις που δόθηκαν προέκυψε ότι οι παραβατικές πράξεις είναι όλες αυτές που καταπατούν τους νόμους, ακόμα και αυτές που προσβάλλουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

5.3 Βαθμός παρέμβασης του συστήματος δικαιοσύνης στις παραβατικές πράξεις

Στην συγκεκριμένη ερώτηση, οι επτά (7) στους δέκα (10) επιμελητές έδωσαν την ίδια απάντηση. Γενικότερα, οι επτά (7) κοινωνικοί λειτουργοί της υπηρεσίας επιμελητών ανηλίκων αναφέρουν ότι, όταν ο ανήλικος διαπράξει μια παραβατική πράξη, εμπλέκεται το σύστημα δικαιοσύνης από τη στιγμή που η παράβαση διώκεται ποινικά. Με αποτέλεσμα οι επιμελητές να καλούνται να μελετήσουν την υπόθεση κι έπειτα να παραθέσουν την ενέργεια που πιστεύουν ότι πρέπει να ακολουθήσει στο δικαστή για να κρίνει ο ίδιος, αν ο παραβάτης ανήλικος θα παραπεμφθεί σε δίκη ή όχι.

Ειδικότερα, οι τρεις (3) στους δέκα (10), αναφέρουν ότι η παράβαση διώκεται ποινικά, αλλά το σύστημα δικαιοσύνης εμπλέκεται μόνο αφού η πράξη καταγγεληθεί. Επίσης οι ερωτώμενοι 3 και 10 είπαν: *«αφού η παραβατική πράξη καταγγεληθεί και ο*

ανήλικος βρίσκεται σε ηλικία 8- 13 ετών, που σημαίνει ποινικά ανεύθυνος, καλείται συμβούλιο με το εφετείο και κρίνει ο δικαστής αν θα προχωρήσουν σε δίκη ή η υπόθεση θα περαστεί στο αρχείο».

Ακόμα ο ερωτώμενος 8, αναφέρει: *«στις περιπτώσεις που η παράβαση του ανήλικου, περιλαμβάνει βία, χρήση ουσιών, παράβαση Κ.Ο.Κ, εξύβριση και τα λοιπά (κ.λπ.), θα εμπλακεί το σύστημα δικαιοσύνης. Όμως υπάρχει η περίπτωση, ο ανήλικος να έχει εμπλακεί σε παράβαση με την παρέα του και να μην έχει ξανά απασχολήσει την υπηρεσία επιμελητών, με αποτέλεσμα να παραγραφτεί και να μην εμπλακεί το σύστημα δικαιοσύνης».*

Εν κατακλείδι, η υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων, θα αναλάβει τον παραβάτη ανήλικο αλλά θα κρίνει η ίδια και ο δικαστής αν θα εμπλακεί το σύστημα δικαιοσύνης. Διαφορετικά όπως ανέφεραν οι ερωτώμενοι, ανάλογα την παράβαση και την επανάληψη της πράξης, υπάρχει η εποπτεία των ανηλίκων αν αυτή δεν καταγγελλθεί.

5.4 Η διαφορά μιας παραβατικής πράξης από μια εγκληματική

Γνωρίζοντας τον προβληματισμό που προκύπτει, κρίνεται σημαντικό να αναφερθούμε στην διάκριση ανάμεσα στην παραβατική συμπεριφορά και την εγκληματικότητα. Σύμφωνα με τον Πανούση (1990), το έγκλημα αποτελεί ένα ανομοιογενές φαινόμενο, τόσο από ποινικής όσο και από εγκληματολογικής πλευράς, το οποίο καθορίζεται από την ανθρώπινη και κοινωνική διάσταση και τιμωρείται από το νόμο. Αντίθετα από το έγκλημα η παραβατική συμπεριφορά αποτελεί τόσο το αποτέλεσμα όσο και τη διαδικασία μιας συμπεριφοράς η οποία έρχεται σε αντίθεση ή παρεκκλίνει από αυτό που η εκάστοτε κοινωνία ορίζει ως κοινωνικά και πολιτισμικά αποδεκτό και νόμιμο (Countless, 2006).

Στις απόψεις αυτές, έρχονται να συμφωνήσουν και οι αποκρινόμενοι της έρευνας μας, καθώς όλοι τους συμφωνήσανε ότι σαν όροι είναι ίδιοι αλλά τα τελευταία χρόνια, αποφεύγουν τον όρο εγκληματική πράξη. Διότι μια σοβαρή παράβαση όπως η ανθρωποκτονία σπάνια την έχουν συναντήσει στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων. Συγκεκριμένα ο ερωτώμενος 4 αναφέρει: *«ο όρος εγκληματική πράξη έχει πάψει να χρησιμοποιείται κατά κανόνα, σπάνια τη συναντούμε. Εγκληματική πράξη μπορεί να είναι μια ανθρωποκτονία ή κάτι το οποίο είναι πολύ σοβαρό».* Όπως

και ο ερωτώμενος 2 παραθέτει: *«είναι ένας όρος παρεμφερές, αλλά τον όρο εγκληματική πράξη τον αποφεύγουμε».*

Οι απαντήσεις λοιπόν που μας δόθηκαν, φέρουν το αποτέλεσμα ότι η παραβατική πράξη δεν σημαίνει απόλυτα και εγκληματική πράξη. Ειδικά στην παραβατικότητα ανηλίκων, σπάνια συναντάνε εγκληματικές ενέργειες και όλοι οι επιμελητές στις Υ.Ε.Α.. δεν χρησιμοποιούν τον όρο αυτό στις συνεργασίες τους. Στη τηλεφωνική συνέντευξη που μας δόθηκε από την Ε.Π.Α.Α, ερωτώμενου 7, ειπώθηκε: *«από την στιγμή που μιλάμε για ανήλικα, άρα και ποινικά ανεύθυνα παιδιά, έχουμε να κάνουμε με παραβατική συμπεριφορά και παραβάσεις μη αποδεκτές με το νόμο και όχι με εγκληματίες».*

5.5 Η ηλικία όπου εμφανίζεται η τάση για παραβατική συμπεριφορά

Περεταίρω των θεωρητικών ορισμών η νεανική παραβατικότητα ορίζεται και από τον ποινικό κώδικά, ο οποίος ορίζει ως ανηλίκους τα άτομα μεταξύ 7 και 17 ετών. Όσοι εκ των παραβατών βρίσκονται μεταξύ 7 και 12 ετών θεωρούνται ως παιδιά στα οποία δεν μπορούν να καταλογιστούν οι πράξεις, ενώ όσοι βρίσκονται μεταξύ 13 και 17 ετών, ως έφηβοι, κρίνονται ικανοί για καταλογισμό (Ποινικός Κώδικας, Αρθρ. 14: Ποινικός Κώδικας, Αρθρ. 126).

Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων, στην ερώτηση αυτή, είναι υποκειμενικές, βάσει τα περιστατικά που αντιμετωπίζει ο καθένας κοινωνικός λειτουργός της Υ.Ε.Α. που ερωτήθηκε. Ο μέσος όρος ηλικίας που μας είπαν είναι 14 με 17 ετών. Κυρίως ανήλικα που διανύουν την εφηβεία.

Συγκεκριμένα ο ερωτώμενος 4 από την Ε.Π.Α.Α αναφέρει: *«δεν μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει συγκεκριμένη ηλικία. Έχουμε δει περιπτώσεις και 8 και 16 ετών. Συνήθως οι ανήλικοι είναι 15-16 ετών».*

Το συμπέρασμα που προκύπτει, είναι ότι η τάση για παραβατική συμπεριφορά δεν έχει συγκεκριμένη ηλικία.

5.6 Η συμβολή του οικογενειακού περιβάλλοντος στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς του παιδιού

Έξι απαντήσεις από τις δέκα στο ερώτημα αυτό, παραθέτουν:

Ερωτώμενος 1: *«Βεβαίως συμβάλλει η οικογένεια. Οι γονείς θα πρέπει να ελέγχουν τις παρέες των παιδιών».*

Ερωτώμενος 2: *«Ναι μπορεί να συμβάλει. Να επηρεαστεί το παιδί από ένα δυσχερές οικογενειακό περιβάλλον».*

Ερωτώμενος 3: *«Ναι, συμβάλλει όταν στο οικογενειακό περιβάλλον υπάρχει βία, χρήση ουσιών, παραμέληση, συγκρούσεις, γονείς με προβλήματα υγείας, διαζευγμένοι γονείς, μονογονεϊκές οικογένειες».*

Ερωτώμενος 4: *«Η οικογένεια και η σχέση που έχει ο ανήλικος μαζί της παίζει κάποιο ρόλο, αλλά δε μπορούμε να πούμε πως επηρεάζει απόλυτα σε αυτόν τον τομέα. Έχουμε δει πολλές περιπτώσεις, στις οποίες οι ανήλικοι που εμπλέκονται είναι από καλές οικογένειες».*

Ερωτώμενος 6: *«Όταν το παιδί μεγαλώνει σ' ένα ευάλωτο οικογενειακό περιβάλλον θα παρουσιάσει πιο έντονα την τάση να παραβατίσει ».*

Ερωτώμενος 7: *«Γενικά η οικογένεια είναι ένας θεσμός που επηρεάζει την ανάπτυξη και τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του παιδιού».*

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις παραπάνω απαντήσεις, διαπιστώνουμε ότι οι απόψεις των κοινωνικών λειτουργών των Υ.Ε.Α., συγκλίνουν με τη βιβλιογραφική αναφορά, η οποία υποστηρίζει ότι, η προσωπικότητα και ο χαρακτήρας του παιδιού διαμορφώνονται στο μεγαλύτερο μέρος τους από τη σχέση του με το γονιό. Σύμφωνα με τον Bowlby (1969), οι δεσμοί του παιδιού με τους γονείς διαμορφώνονται από τη γέννηση και κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του, ενώ σύμφωνα με τον Ainsworth (1978) ο δεσμός που θα αναπτυχθεί διακρίνεται σε ασφαλή, σε αγχώδη και σε αποφευκτικό.

5.7 Κατά πόσο το σχολικό και φιλικό περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά

Εκτός από το οικογενειακό περιβάλλον, μεγάλη επιρροή ασκεί και το σχολικό- φιλικό περιβάλλον στην ώθηση του ανήλικου σε παραβατική συμπεριφορά. Κάποιες από τις απόψεις των ερωτηθέντων κοινωνικών λειτουργών ήταν:

«Συναντάμε πολλά παιδιά που παρασύρονται από παρέες που αναπτύσσονται μέσα στο σχολείο. Που μπορεί να μην διαπράξανε μια παραβατική πράξη αλλά συμμετείχε».

«Ανάλογα στον χαρακτήρα του παιδιού. Ένα παιδί στην εφηβεία, μπορεί να επηρεαστεί».

Εκτός του να επηρεαστεί όμως, υπάρχει και η εκδοχή της εμπλοκής, όπως αναφέρει ο ερωτώμενος 3: *«Μπορεί να τον επηρεάσουν πάρα πολύ οι παρέες του. Π.χ. έχει τύχει παιδί με καλό υπόβαθρο, άριστος μαθητής να εμπλακεί επειδή συμμετείχε η παρέα του σ' αυτό. Έπειτα από αυτό, το παιδί δεν παρουσίασε καμία άλλη συμπεριφορά παραβατικού χαρακτήρα».*

Εν κατακλείδι, μεγαλώνοντας και μπαίνοντας στην εφηβεία τα παιδιά αποζητούν την ένταξή τους σε ομάδες συνομηλίκων και κατ' επέκταση, την ανεξαρτητοποίησή τους. Το σχολικό και φιλικό περιβάλλον, αποτελούν τον κοινωνικό περίγυρο του παιδιού, μέσα στο οποίο αναζητά την αναγνώριση και την αποδοχή, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υποκαθίσταται ο ρόλος των γονέων.

Όπως αναφέρθηκε η ομάδα των συνομηλίκων μπορεί να αποτελέσει πηγή σταθερότητας και να συμβάλει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του εφήβου. Λόγω της σημασίας της, η ομάδα συνομηλίκων αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα εμφάνισης παραβατικής συμπεριφοράς, καθώς επηρεάζει σημαντικά τον έφηβο, κατ' επέκταση αν η ομάδα στην οποία θα ενταχθεί χαρακτηρίζεται από παραβατική συμπεριφορά, οι πιθανότητες να αναπτύξει και ο ίδιος είναι αυξημένες (Γεωργιάδης, 2009). Σύμφωνα με την παραπάνω θεωρία, βρίσκουμε και τους συνεντευξιζόμενους.

5.8 Η φτώχεια και η ανεργία των γονέων ως παράγοντας που οδηγεί τον ανήλικο σε παραβατικές πράξεις

Οι ανήλικοι που χαρακτηρίζονται από παραβατική συμπεριφορά φαίνεται να προέρχονται από οικογένειες ή κοινωνικές ομάδες, οι οποίες βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό, με αποτέλεσμα να στερούνται των δικαιωμάτων, των ευκαιριών και των δυνατοτήτων που παρέχονται στους πολίτες μιας χώρας. Η παραβατικότητα παρουσιάζεται ως απάντηση στον κοινωνικό αποκλεισμό, οδηγώντας συχνά σε έναν φαύλο κύκλο (Κατσαδώρας, 2010).

Σε αντίθεση με την παραπάνω άποψη, οι ερωτηθέντες αναφέρουν ότι η φτώχεια και η ανεργία των γονέων δεν αποτελούν παράγοντα για να οδηγηθεί ο ανήλικος σε παραβατική πράξη.

Συγκεκριμένα, υποστηρίζουν ότι μέχρι στιγμής τα δεδομένα δεν δείχνουν κάτι τέτοιο. Ο ερωτώμενος 4 απαντάει: *«Δύσκολο. Οι παραβάσεις όπως οι κλοπές δε γίνονται λόγω βιοτικών αναγκών, αλλά όπως είπαμε επειδή συμμετέχουν οι ανήλικοι στις παρέες τους».*

Έτσι, καταλήγουμε στο συμπέρασμα, ότι οι παράγοντες αυτοί δεν συμπίπτουν με την με την τάση των ανήλικων να προβούν σε πράξεις παραβατικές.

5.9 Μοντέλα παρέμβασης που χρησιμοποιούνται στις υπηρεσίες

Ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών στις Υ.Ε.Α. είναι υποστηρικτικός προς τους ανήλικους και τις οικογένειές τους, μέσω της συμβουλευτικής και των παραπομπών προς φορείς εξειδικευμένων υπηρεσιών, όποτε αυτό κρίνεται αναγκαίο. Στόχος τους, είναι η εκτίμηση αναγκών και ο στρατηγικός σχεδιασμός εξατομικευμένης παρέμβασης, ώστε μέσα σ' ένα κλίμα συνεργασίας και επικοινωνίας, ο ανήλικος να ενδυναμωθεί, να κινητοποιηθεί και να επαναπροσδιορίσει τους στόχους του.

Σύμφωνοι ήταν όλοι οι συνεντευξιζόμενοι, στην ερώτηση αυτή. Επίσης εκτός από την συμβουλευτική στα πλαίσια των καθηκόντων τους οι Επιμελητές Ανηλίκων διενεργούν *κοινωνικές έρευνες*, συντάσσουν Εκθέσεις – Κοινωνικά Ιστορικά (που αποτελούν, ουσιαστικά, το πόρισμα της κοινωνικής έρευνας) και προτείνουν την κατάλληλη αναμορφωτική μεταχείριση των ανηλίκων, όπως μας ανέφερε ο ερωτώμενος 5.

5.10 Θεραπευτική προσέγγιση που ακολουθεί ο κοινωνικός λειτουργός

Στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων, δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη θεραπευτική προσέγγιση, που ακολουθείται. Αναλυτικά αναφέρουν:

Ερωτώμενος 1: *«Δεν υπάρχει κάποιο θεραπευτικό πλάνο. Ο ρόλος των επιμελητών είναι συμβουλευτικός».*

Ερωτώμενος 2: «Στην υπηρεσία μας όχι, μόνο συμβουλευτική, αν χρειαστεί γίνεται παραπομπή σε άλλη υπηρεσία».

Ερωτώμενος 3: «ΚΕΑ, συντάσσεται ένα ατομικό δελτίο σαν κοινωνικό ιστορικό και έκθεση όπου γνωμοδοτείτε η άποψη των επιμελητών και προτείνουν τι πρέπει να ακολουθήσει».

Γενικά στόχος του Επιμελητή Ανηλίκων είναι η *συνολική*, αλλά παράλληλα και *εξάτομικευμένη*, προσέγγιση των αναγκών και της προσωπικότητας του ανηλίκου αλλά και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος του.

5.11 Τα είδη των συνεδριών που πραγματοποιεί ο κοινωνικός λειτουργός στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων και ο ρόλος της οικογένειας

Στο πλαίσιο των Υπηρεσιών Επιμέλειας Ανηλίκων ο ρόλος των κοινωνικών λειτουργών, ως επιμελητές ανηλίκων, περιλαμβάνει την αναγνώριση της συμπεριφοράς του ανηλίκου το αν είναι παραπρωματική και που αυτό οφείλεται, τον καθορισμό του θεραπευτικού πλαισίου και σε ποιο βαθμό είναι εφικτό, την ανάπτυξη επικοινωνιακής σχέσης με τον ανήλικο, η οποία στην πορεία θα λειτουργήσει ως πρότυπο για τις σχέσεις που θα αναπτύσσει ο ανήλικος, τόσο ως ανήλικος όσο και ως ενήλικος και την υιοθέτηση κοινωνικά αποδεκτών συμπεριφορών. Πιο συγκεκριμένα, τα στάδια στα οποία εμπλέκεται ο κοινωνικός λειτουργός είναι¹⁷ (Παπαϊωάννου,2000)

Αναλαμβάνουν το προδικαστικό, κατά το οποίο διενεργείται η κοινωνική έρευνα για την συλλογή των πληροφοριών που σχετίζονται με τον τρόπο ζωής του ανηλίκου, το οικογενειακό και το κοινωνικό περιβάλλον διαβίωσής του. Ο κοινωνικός λειτουργός πέρα από την διενέργεια της κοινωνικής έρευνας επιφορτίζεται με την σύνταξη της κοινωνικής έκθεσης, η οποία περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία τα οποία εντόπισε, την πρότασή του για τον ανήλικο και το αν χρειάζεται περαιτέρω εξέταση από ψυχολόγο ή ψυχίατρο. Η πρόταση, την οποία θα καταθέσει ο κοινωνικός λειτουργός, θα καθορίσει το αν ο ανήλικος θα παραπεμφθεί σε επιμελητή ανηλίκων και θα αποφύγει την ποινική κάθειρξη ή όχι. Και στην εφαρμογή του αναμορφωτικού μέτρου της επιμέλειας του ανηλίκου. Μέσα από την επικοινωνιακή

¹⁷(<http://www.epimelitesanilikon.gr/poioi-eimaste.html>, 13/5/2016)

σχέση που θα αναπτύξει ο κοινωνικός λειτουργός με τον ανήλικο, στα πλαίσια της επιμέλειας, γίνεται προσπάθεια να καμφθούν οι άμυνες του ανηλίκου μέσα από την κατανόηση την οποία θα λάβει και να οδηγηθεί στην αναδιαμόρφωση της στάσης και της συμπεριφοράς του.

Στην προσπάθειά του, ο κοινωνικός λειτουργός, να οδηγήσει τον ανήλικο να υιοθετήσει συμπεριφορές κοινωνικά αποδεκτές, έρχεται σε επαφή και συνεργάζεται με διάφορους φορείς και άτομα που κρίνει πως θα λειτουργήσουν βοηθητικά και υποστηρικτικά. Επιπλέον, φέρεται με σεβασμό στον ανήλικο αναγνωρίζοντας την προσωπικότητα του και θέτοντας του την προσωπική του ευθύνη ως προς τις επιλογές του.

Έτσι, πραγματοποιεί συνεδρίες με τον ανήλικο, αλλά και με τους γονείς, σε περίπτωση που κρίνεται απαραίτητη. Όπως μας αναφέρει και ο ερωτώμενος 3: *«Πραγματοποιούνται συνεδρίες με άτομα (με τον ανήλικο) όχι με ομάδες. Η οικογένεια έχει ενεργό ρόλο και ο ρόλος μας είναι η παρακολούθηση αυτής (της οικογενειακής δηλαδή) για την επιμέλεια των παιδιών».*

5.12 Οι στόχοι που τίθενται κατά το έργο των κοινωνικών λειτουργών στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων και κατά πόσο πραγματοποιούνται

Βάσει των απαντήσεων, προκύπτει γενικά ότι στόχος των κοινωνικών λειτουργών στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων είναι, η *συνολική*, αλλά *παράλληλα και εξατομικευμένη*, προσέγγιση των αναγκών και της προσωπικότητας του ανηλίκου αλλά και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος του.

Θα πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι εκτός από το πεδίο παρέμβασης που αναφέρεται ως κύριο έργο τους, και αρμοδιότητές τους, *ο Επιμελητής Ανηλίκων δραστηριοποιείται σε τομείς που αφορούν:*

A) Εντοπισμό, διάγνωση και αξιολόγηση αναγκών ή ελλείψεων καθώς και υφισταμένων ικανοτήτων και δεξιοτήτων του ανηλίκου και των μελών της οικογένειας του.

B) Κατάρτιση ατομικού σχεδίου εκπαιδευτικής, κοινωνικής και επαγγελματικής δράσης - προγραμματισμού για τον ανήλικο και τα μέλη της οικογένειας του.

Γ) Ενίσχυση και καλλιέργεια εργασιακού ήθους, κοινωνικών δεξιοτήτων και κοινωνικών πρακτικών για τον ανήλικο.

Δ) Ενημέρωση του ανηλίκου και της οικογένειάς του για ευκαιρίες και δυνατότητες εκπαίδευσης και εργασιακής απασχόλησης και γενικότερα οικογενειακής και ατομικής κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ανάπτυξης – ένταξης.

Ε) Ενημέρωση του ανηλίκου και της οικογένειάς του για υπηρεσίες και παροχές προνοιακού χαρακτήρα και συνεργασία με τους φορείς που τις παρέχουν.

ΣΤ) Ενημέρωση – συμβουλευτική υποστήριξη του ανηλίκου και της οικογένειάς του για θεσμικά, κοινωνικά και νομικά ζητήματα.

Ζ) Συνεργασία και δικτύωση με δημόσιους ή και ιδιωτικούς Φορείς απασχόλησης, δημόσιους Φορείς Πρόνοιας και μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που ασχολούνται με το παιδί και τον έφηβο. Σύμφωνα με τον ερωτώμενο 5, με τον οποίο φέρονται, να συμφωνούν όλοι οι αποκρινόμενοι.

5.13 Οι τρόποι τους οποίους χρησιμοποιεί η υπηρεσία για την κοινωνική επανένταξη των ανήλικων παραβατών

Για την κοινωνική επανένταξη των ανήλικων παραβατών, χρησιμοποιούνται κάποια προγράμματα τα οποία καλύπτουν την ομαλή λειτουργία του περιγυρου που συναναστρέφεται ο ανήλικος. Πιο συγκεκριμένα:

- προγράμματα τα οποία απευθύνονται στην οικογένεια
- προγράμματα τα οποία απευθύνονται στο σχολείο
- προγράμματα τα οποία απευθύνονται στην κοινότητα
- προγράμματα τα οποία στοχεύουν στην απασχόληση.

Στο στάδιο αυτό, η Υ.Ε.Α.. χρησιμοποιώντας τη συμβουλευτική κατά κύριο λόγο, προτείνει τα παραπάνω προγράμματα για την κοινωνική επανένταξη, σε συνεργασία με άλλους φορείς και υπηρεσίες, σύμφωνα και με τις απαντήσεις των αποκρινόμενων: «Συμβουλευτική ΚΕΑ, δίνονται κατευθύνσεις στο παιδί, συμβουλές όπως παιδιά που έχουν σταματήσει το σχολείο είτε να ξαναρχίσουν, είτε να ασχοληθούν με κάτι εποικοδομητικό γι' αυτούς».

5.14 Υποστήριξη από άλλους φορείς για την πραγματοποίηση της επανένταξης των νέων

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτέλεσμα η Υ.Ε.Α., συνεργάζεται με τοπικούς φορείς και υπηρεσίες. Ο ερωτώμενος 3 αναφέρει: *«Προσπαθούμε να έχουμε καλή συνεργασία με άλλους φορείς, υπάρχει ανταπόκριση και μια καλή επικοινωνία. Τα τελευταία χρόνια με φορείς όπως το σχολείο, το κέντρο ψυχικής υγείας και με τα νοσοκομεία».*

Βάσει των λεγόμενων των συνεντευξιαζόμενων, υπάρχει υποστήριξη με άλλους φορείς, κάποιιοι από τους οποίους παρέχουν τα εξής:

- παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής,
- παροχή κοινωφελούς εργασίας από τον ανήλικο,
- ανάθεση της εντατικής επιμέλειας και επιτήρησης του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων και
- τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής.

5.15 Ο ρόλος της οικογένειας του ανήλικου στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης

Από τους σημαντικότερους παράγοντες που ενοχοποιούνται για την ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς στους νέους είναι το οικογενειακό τους περιβάλλον. Το οικογενειακό περιβάλλον αποτελεί το μικρόκοσμο μέσα στον οποίο αναπτύσσεται και εξελίσσεται ένα παιδί κατ' επέκταση παίζει καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς του, την κοινωνικοποίησή του και την απόκτηση αρχών και αξιών.

Βάσει αυτών, όταν οι γονείς των παιδιών χαρακτηρίζονται από παραβατική συμπεριφορά, παραμελούν ή απορρίπτουν τα παιδιά οι πιθανότητες να αναπτύξουν παραβατική συμπεριφορά τα παιδιά είναι αυξημένες. Ωστόσο τα αποτελέσματα των ερευνών διχάζονται ως προς την συσχέτιση του οικογενειακού περιβάλλοντος με την ανάπτυξη της παραβατικότητας των νέων, καθώς υπάρχουν δεδομένα εμφάνισης

παραβατικής συμπεριφοράς σε οικογένειες όπου δεν παρατηρούνται τα παραπάνω (Williams et al., 2007, Γεωργιάδης, 2009).

Πόσο μάλλον, αφού η οικογένεια θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς ενός ανήλικου, και στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης, μπορεί να έχει καθοριστικό ρόλο.

Ο ερωτώμενος 4, αναφέρει: *«Η υποστήριξη απ' τους γονείς και το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον του ανήλικου είναι πολύ σημαντικό. Πολλές φορές, καθοδηγούμε και συμβουλευόμαστε τους γονείς, ιδιαίτερα σε όσους δεν έχουν καλές σχέσεις με το παιδί και δεν γνωρίζουν με ποιο τρόπο να το πλησιάσουν».*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

6.1 Συμπεράσματα

Μέσα από την μελέτη αυτή, επιχειρήθηκε να γίνει εκτενής αλλά και κατανοητή, η ανάλυση του ρόλου του κοινωνικού λειτουργού, στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων (Υ.Ε.Α.). Δίνοντας έμφαση, πρώτα, στα χαρακτηριστικά της ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς, στους παράγοντες και τα αίτια που την συντελούν κι έπειτα στο ρόλο των κοινωνικών λειτουργών στις Υ.Ε.Α. και στον τρόπο που προωθούν την κοινωνική επανένταξη των ανήλικων παραβατών.

Κατά την ανάλυση των συνεντεύξεων, έχουν συλλεχθεί συγκεκριμένα δεδομένα τα οποία, παραλληλίστηκαν με στοιχεία που προκύπτουν από το βιβλιογραφικό τμήμα της εργασίας και κατέληξαν στην δημιουργία ορισμένων συμπερασμάτων.

Μέσα από τις συνεντεύξεις, αναπτύχθηκε η έννοια των παραβατικών πράξεων, δίνοντας έμφαση στη συχνότητα συγκεκριμένων παραβάσεων. Οι συνήθειες ενέργειες που θεωρούνται παραβατικές είναι οι εξής: παράβαση Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (Κ.Ο.Κ), οι κλοπές, οι ληστείες, οι βιασμοί, οι ανθρωποκτονίες, η εξύβριση, οι απειλές και οι σωματικές βλάβες. Οι συνεντευζιαζόμενοι έδωσαν μεγαλύτερη έμφαση στις κλοπές και στις ληστείες, λόγω του ότι στις Υ.Ε.Α., οι κοινωνικοί λειτουργοί έρχονται αντιμέτωποι με τα συγκεκριμένα ζητήματα πιο συχνά. Επιπρόσθετα, για μια παραβατική πράξη, παρ' όλο που έρχεται ενάντια στους κοινωνικούς κανόνες και πρότυπα, δεν είναι απαραίτητο το σύστημα δικαιοσύνης να εμπλακεί.

Αυτό βέβαια, εξαρτάται από την σοβαρότητα των πράξεων. Για παράδειγμα μια παραβατική συμπεριφορά αναφέρεται στην παραβίαση τυπικών και άτυπων κανόνων, η σοβαρότητα των οποίων κυμαίνεται από μικρής σημασίας έως πολύ μεγάλης σοβαρότητας. Επομένως όταν μια παράβαση θεωρείται μικρής σημασίας, το σύστημα δικαιοσύνης δεν εμπλέκεται, χρησιμοποιώντας άλλα μέσα για επίπληξη και παραδειγματισμό του ανήλικου παραβάτη. Από την στιγμή που μιλάμε για ανήλικους παραβάτες, είναι πολύ σημαντικό να αποφευχθεί ο όρος εγκληματικότητα, καθώς το παιδί, στην ηλικία των 8 με 17 ετών, είναι πολύ εύκολο να στιγματιστεί και να νιώσει μειονεκτικά σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Συνεχίζοντας την μελέτη, διαπιστώσαμε ότι το περιβάλλον συναναστροφής ενός παιδιού, ασκεί μεγάλη επιρροή στην τάση για παραβατική συμπεριφορά. Πιο συγκεκριμένα, το οικογενειακό περιβάλλον αποτελεί το μικρόκοσμο μέσα στον οποίο αναπτύσσεται και εξελίσσεται ένα παιδί και παίζει μεγάλο ρόλο στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς του, της ένταξής του στο κοινωνικό σύνολο και στην απόκτηση αρχών και αξιών, ιδιαίτερα στην ηλικία των 8 με 12 ετών. Στην πορεία, στην εφηβεία ενός παιδιού, όπου έρχεται πιο κοντά με τους συνομήλικους του και τους συμμαθητές του, είναι αναμενόμενο να επηρεάζεται από αυτούς η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Λόγω της επιρροής, η ομάδα συνομηλίκων αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα εμφάνισης παραβατικής συμπεριφοράς, καθώς επηρεάζει σημαντικά τον έφηβο, κατ' επέκταση αν η ομάδα στην οποία θα ενταχθεί έχει έντονα το στοιχείο της παραβατικής συμπεριφοράς, οι πιθανότητες να αναπτύξει και ο ίδιος είναι αυξημένες.

Στη συνέχεια της έρευνας, είδαμε τον ρόλο των κοινωνικών λειτουργών στις Υ.Ε.Α., τους τρόπους παρέμβασης που χρησιμοποιούν, τους στόχους αλλά και το σκοπό. Διακρίναμε ότι ένας κοινωνικός λειτουργός στις υπηρεσίες αυτές, έργο τους και στόχος τους είναι η πρόληψη, η καταστολή της παραβατικής συμπεριφοράς, η αποκατάσταση και η κοινωνική επανένταξη των νεαρών παραβατών. Για την επίτευξη των παραπάνω χρησιμοποιούν την συμβουλευτική, την κοινωνική εργασία με άτομα, το ψυχοδυναμικό μοντέλο παρέμβασης και την κοινωνική έρευνα. Συμπληρωματικά συνεργάζονται εκτός από τον ανήλικο παραβάτη και με την οικογένεια.

Όσον αφορά την αποκατάσταση και την κοινωνική επανένταξη του ανήλικου παραβάτη, όπου αποτελούν ένα σημαντικό στάδιο, οι κοινωνικοί λειτουργοί δίνουν μεγάλη έμφαση. Για την πραγματοποίηση των σταδίων αυτών, συνεργάζονται με άλλους φορείς και υπηρεσίες, που συνήθως είναι τα σχολεία, κέντρα κατάρτισης, κέντρα ψυχικής υγείας και νοσοκομεία.

Εν κατακλείδι, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα ευρήματα της έρευνας μας, συμπίπτουν με την σχετική βιβλιογραφία όπου ανατρέξαμε. Συγκριτικά με το παρελθόν, οι αλλαγές που διαπιστώθηκαν, δεν είναι μεγάλες και αφορούν κυρίως το νομοθετικό πλαίσιο με μικρές τροποποιήσεις. Κλείνοντας, παρατηρούμε ότι η νεανική παραβατικότητα είναι ένα κοινωνικό θέμα που έχει απασχολήσει τους κοινωνικούς επιστήμονες από το παρελθόν και χρήζει μεγάλης σημασίας, μέχρι και σήμερα.

6.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η νεανική παραβατικότητα είναι ένα ζήτημα το οποίο αφορά, όχι μόνο το οικογενειακό περιβάλλον του ανήλικου που παρουσιάζει παραβατική συμπεριφορά αλλά και ολόκληρη την κοινωνία, η οποία έχει και η ίδια ευθύνη απέναντι σε ένα τέτοιου είδους θέματα.

Η συμμετοχή της κοινωνίας στην αντιμετώπιση του προβλήματος κρίνεται απαραίτητη τόσο για την αφύπνιση των πολιτών όσο και την αντιμετώπιση των παραβατών. Η παρέμβαση είναι αναγκαίο στάδιο και πρέπει να πραγματοποιείται, από τους κατάλληλους κοινωνικούς επιστήμονες. Κρίνεται απαραίτητη η συνεργασία με την κοινωνία και τους εκάστοτε κοινωνικούς φορείς, για την επιτυχής αντιμετώπιση αυτού του θέματος. Ωστόσο, στην ορθή αντιμετώπιση δεν πρέπει να απουσιάζει η θεραπευτική προσέγγιση. Επιπλέον, η αντιμετώπιση των ανήλικων παραβατών απαιτεί μεγάλη προσοχή καθώς, είναι άτομα ανήλικα, επομένως ποινικά ανεύθυνα όπως ορίζεται από τον νόμο.

Πέρα από το στάδιο της αντιμετώπισης, θα πρέπει ακόμα να ενισχυθεί η πρόληψη. Ένας παράγοντας που μπορεί να το κάνει καθοριστικά είναι ο ρόλος της αστυνομίας, προστατεύοντας τους πολίτες της και διερευνώντας τα περιστατικά που καταγγέλλονται, λαμβάνοντας κατάλληλα μέτρα εναντίον του ανήλικου παραβάτη, που ασκεί παραβατικές ενέργειες εις βάρος των άλλων. Με τη σειρά της, θα πρέπει να παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες για άλλες υπηρεσίες για να παραπεμφθεί ο ανήλικος.

Ένα άλλο μέσο που θα μπορούσε να συμβάλει στην έγκαιρη πρόληψη, είναι τα Μ.Μ.Ε. μειώνοντας την προβολή βίας στην κοινωνία μας, προβάλλοντας διαφημιστικά σποτ κατά της παράβασης, αλλά και τη προώθηση υπηρεσιών όπου θα μπορεί να απευθυνθεί κανείς για βοήθεια, στήριξη και αντιμετώπιση τέτοιων ζητημάτων.

Ακόμα ένας παράγοντας που θα μπορούσε να βοηθήσει στην πρόληψη είναι το σχολικό περιβάλλον, όπου ο ανήλικος περνά μεγάλο μέρος από το χρόνο και αλληλεπιδρά με συνομήλικους του διαμορφώνοντας έτσι την προσωπικότητα του. Επομένως το σχολείο, θα πρέπει να παρέχει αρμόδιο προσωπικό όπου θα επιβλέπει τα παιδιά, θα συζητάει μαζί τους και θα τα συμβουλεύει. Επίσης σημαντικό θα ήταν να

υπάρχει ενισχυτική διδασκαλία όπου εκεί τα παιδιά θα περνούν μέρος του ελεύθερου χρόνου τους και θα μπορούν να ανακτήσουν τις μεταξύ τους σχέσεις.

Καθοριστικός είναι ο ρόλος των ατόμων που έχουν σχέση με κοινωνικά επαγγέλματα και εργάζονται στις κοινωνικές υπηρεσίες. Οι κοινωνικοί λειτουργοί καλό θα ήταν πέρα από το έργο όπου ήδη πράττουν, να συνεχίσουν να διευρύνουν τους ορίζοντες τους και να ενισχύουν τις γνώσεις τους πάνω σε αυτό το ζήτημα για την απόκτηση νέων ιδεών και δραστικότερων μέτρων. Ήδη μέχρι σήμερα πραγματοποιούν κοινωνική έρευνα πάνω στην νεανική παραβατικότητα η οποία διερευνά την προσωπικότητα του ανήλικου. Σε αυτό το κομμάτι θα πρέπει διαρκώς να εξελίσσεται, εντάσσοντας νέα δεδομένα που παρουσιάζονται. Μια ολοκληρωμένη έρευνα, σε βάθος χρόνου για να αποφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα, έχει πολλαπλές δαπάνες, για τις οποίες απαραίτητη είναι η συμβολή του κράτους.

Παρ' όλο που το κράτος αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες, στην προσπάθεια για την ενίσχυση των υπηρεσιών και τοπικών φορέων, στην εποχή που διανύουμε, λόγω της οικονομικής κρίσης, το έργο του δυσχεραίνεται. Αφήνοντας στάσιμο το κομμάτι της κοινωνικής έρευνας. Θα πρέπει επομένως, να αναζητήσει πηγές πόρων, αλλά και να συμβάλλει με όποιο τρόπο μπορεί στην ευαισθητοποίηση των πολιτών. Όσον αφορά την λειτουργία των Υ.Ε.Α., το κράτος θα πρέπει να μεριμνήσει και να αποκαταστήσει τα κενά που υπάρχουν στις υπηρεσίες λόγω των συγχωνεύσεων, με αποτέλεσμα, οι αρμόδιοι μιας υπηρεσίας να πρέπει να καλύψουν αρμοδιότητες άλλων υπηρεσιών και να βρίσκουν κώλυμα.

Επιπρόσθετα, επιβάλλεται να γίνεται εκτενής ενημέρωση των παραβατών, κυρίως σε φτωχές περιοχές, στις οποίες τα άτομα είναι πιο ευάλωτα να παρουσιάσουν παραβατική συμπεριφορά.

Στα πλαίσια της πρόληψης μπορεί να ενταχθεί η εφαρμογή προγραμμάτων ενημέρωσης, ημερίδων και κοινωνικής επανένταξης για πιο καταλυτικά αποτελέσματα. Στα προγράμματα αυτά θα μπορούσαν να συμμετέχουν και να βοηθήσουν οι πολίτες με έντονο αίσθημα κοινωνικής ευθύνης, ώστε να προσφέρουν εθελοντικά και αφιλοκερδώς ηθική και ψυχολογική στήριξη στους ανήλικους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

- Άιλερς, Α.Μ. (2014). Το θεσμικό πλαίσιο αντιμετώπισης της παραβατικότητας ανηλίκων.
- Αλεξιάδης, Σ. (1989) *Εγκληματολογία*, Αθήνα-Κομοτηνή: εκδόσεις Σακκούλα.
- Αρακά, Α (2008). Νεανική παραβατικότητα: νεαροί θύτες ή θύματα.
- Αρτινοπούλου, Β., Μαγγανάς, Α. (1996). *Θυματολογία και όψεις θυματοποίησης*. Αθήνα. Νομική Βιβλιοθήκη.
- Αυγουστάτος, Γ. (2009). Νεανική παραβατικότητα.
- Γεωργιάδης, Σ., Βύζακου, Σ., Παπαστυλιανού, Ν. (2009). *Η συσχέτιση της βίας ενάντια στα παιδιά μέσα στην οικογένεια με την νεανική παραβατικότητα*. Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια.
- Γεωργούλας Σ. & Τσαλκάνης Α., (2006). Κοινωνικοί λειτουργοί και πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας σε επίπεδο κοινότητας. *Κοινωνική Εργασία*. Τεύχος 82. Αθήνα: ΣΚΛΕ
- Δασκαλάκη, Η. (1985). *Η εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης*. Αθήνα – Κομοτηνή
- Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Αθηνών (2009). *Σύμβαση για τα δικαιώματα των παιδιών*. Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ευρωπαϊκές καλές πρακτικές για τη μείωση της παραβατικότητας ανηλίκων.
- Ζαφειρίου, Ε (2007). Τα κοινωνικά αίτια της εγκληματικότητας.
- Ιωαννίδη, Β.- Μπαλτόπουλος Π. (2008). *Πλαίσιο συνεργασίας στελεχών υγείας και εκπαίδευσης στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση της νεανικής παραβατικότητας*.
- Ιωσηφίδης, Θ. και Σπυριδάκης, Μ. (2006). *Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα: Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις και Ανάλυση Δεδομένων*. Αθήνα: Κριτική – Επιστημονική Βιβλιοθήκη (ISBN 960-218-451-5, σ. 335)

- Καλλινικάκη, Θ. (1998). *Κοινωνική Εργασία. Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κανδυλάκη, Α. (2008) *Η Συμβουλευτική στην Κοινωνική Εργασία- Δεξιότητες και Τεχνικές*. Αθήνα: Τόπος
- Κατσαδώρας, Κ., Μπεκιάρη, Ε. (2010). Προσεγγίζοντας την παραβατικότητα των ανηλίκων.
- Κάτσικας, Χ. (2008). *Οδηγός σπουδών και επαγγέλματος*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Κατσίρας, Λ. (2008). *Ανήλικοι Παραβάτες, Ο ρόλος της εκπαίδευσης και της Συμβουλευτικής Παρέμβασης*. Αθήνα 2008
- Κοσμάτου, Κ. (2010). «Δίκαιο Ανηλίκων. Θεωρία και πράξη», β' έκδοση, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2010
- Καφασάρη, Α. Βλάσσης, Ν., Γερούκαλης, Δ. (2007). Παραβατικότητα ανηλίκων. Μια μελέτη περίπτωση για την Κώ. *ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ*. Τευχ. 4.
- Κουράκης Ε. Ν. (2004). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων*. Αθήνα- Κομοτηνή: Εκδ. Σάκκουλα.
- Κουράκης, Ν. Ε.(2006). Για να νιώθουμε ασφαλείς μέσα σε μία κοινωνία ενεργών πολιτών: Πρακτικό εγχειρίδιο για τη νόμιμη προστασία του πολίτη από την καθημερινή παραβατικότητα. Εκδ. 1η. Αθήνα: Εκδ. Σακκουλά.
- Κουτουβίδη, Ν & Μηνογιάννη, Α (2003). Αιτιοπαθογενετικές θεωρίες της εγκληματικής συμπεριφοράς. *Ψυχιατρική* 14(3), σελ:200-209
- Λαμπροπούλου, Ε,(1994). *Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος*. Αθήνα, εκδ. Παπαζήση.
- Μαγγανάς, Α. (1999). *Θέματα Εγκληματολογικά & Ποινικού Δικαίου*. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
- Μαργαρίτης, Λ & Παρασκευόπουλος, Ν. (1997) *Ποινικός κώδικας και ειδικοί ποινικοί νόμοι*, Θεσσαλονίκη: εκδ. Σακκουλά
- Μαυρογιάννης, Γ., (2006). Παιδική και εφηβική παραβατικότητα: παθογενή αίτια αποδόμησης της θεσμικής κοινωνικοποίησης και επιπτώσεις εξωγενών παραγόντων. *Προβληματισμοί*. Τευχ. 36.

- Νικολαΐδου, Σ., (2000). Βία και Κοινωνική Οικολογία. Κοινωνιολογία Γ' Λυκείου. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Νόβα-Καλτσούνη, Χ.(2001) *Μορφές αποκλίνουσας συμπεριφοράς στην εφηβεία: Ο ρόλος της οικογένειας και του σχολείου*, Αθήνα: εκδόσεις Gutenberg.
- Πανούσης, Γ (1987) *Θεμελιώδη ζητήματα της εγκληματολογίας*, Αθήνα - Κομοτηνή: εκδόσεις Σακκούλα.
- Παπαϊωάννου, Κ. (2000). Σχολική Κοινωνική Εργασία. Στο Παπαϊωάννου, Κ. Παιδιά γονείς κοινωνικοί λειτουργοί Αθήνα: Ελλην.
- Παπακωνσταντής, Γ. (2005) *Στοιχεία εγκληματολογίας και αντεγκληματικής πολιτικής*, Αθήνα-Κομοτηνή: εκδόσεις Σακκούλα.
- Παπακωνσταντής, Γ,(2006). *Στοιχεία Εγκληματικότητας και Αντεγκληματικής Πολιτικής*. Αθήνα-Κομοτηνή, εκδ.: Σάκκουλα
- Παπάνης, Ε. (2011). Προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο και μετέπειτα παραβατικότητα: οι απόψεις των εκπαιδευτικών.
- Πιτσελά, Α. (2000). Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των Ανηλίκων. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Σάκκουλα.
- Τάτση, Χ. (2012). Παραβατικότητα ανηλίκων στην περιφέρεια της πρωτεύουσας: Μεταχείριση ή τιμωρία;. *Εγκληματολογία*. Τευχ. 2. Σελ. 93- 98.
- Τερζόγλου, Μ. (2003). Ο Ν 3189/2003 για την αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας των ανηλίκων. *Ποινική Δικαιοσύνη*. Τεύχ. 11, σελ. 1180.
- Σπινέλλη, Κ. Δ., Τρωιάνου, Α. (1992). Δίκαιο ανηλίκων. Ποινικές ρυθμίσεις και εγκληματολογικές προεκτάσεις. Αθήνα - Κομοτηνή: εκδ. Σάκκουλα.
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. *Κοινωνιολογία Γ' Λυκείου*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

- Ainsworth, M.D., Blehar, M.C., Waters, E. & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: Assesed in the strange situation and at home*. Hillsdale N.J. Lawrence Erlbaum.
- Apel,R & Kaukinen,C (2008). Criminology: on the relationship between family structure and antisocial behavior. *Criminology*. Vol.46, No. 1, pp 35-70.
- Babbie E. (2011). *Εισαγωγή στην κοινωνική έρευνα*. Επιμέλεια: Κώστας Ζαφειρόπουλος
- Balabin, K. (1990).»*Family Care/Parenting Support Model: Parenting: It's Dad's Work Too!*» στο “*Youth Crime Prevention*”. Australian Institute of Criminology.
- Berlin (2001). *First periodical report on crime and crime control in Germany*. Germany: Federal Ministry of the Interior and Federal Ministry
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Attachment*. New York: Basic Books.
- Bushway S. & Reuter P. (1996). “Labor Markets and Crime Risk Factors»στο *Preventing crime: What works, what doesn't, what's promising*. Αναφορά στο Συμβούλιο των Ηνωμένων Πολιτειών. National Institute of Justice, Department of Criminology and Criminal Justice, University of Maryland.
- Catalano, R. (2004). *Developmental Prevention in Schools: Seattle Social Development and Raising Healthy Children Projects*. University of Washington.
- Cohen L. Et all. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*
- Dutile, F., Foust, C., Webster, R., (1982). *Early Childhood Intervention and Juvenile Delinquency*. Lexington Books, D.C. Health and Company, Massachusetts.
- Farrington, D.P. (2002). Developmental Criminology and risk-focused prevention In M.Maguire et al (Eds), *The Oxford Handbook of Criminology* (3rd edn.) Oxford: Oxford University Press.
- Gant, F. & Grabosky, P. (2000), “*The Promise of Crime Prevention: Second Edition*”, Australian Institute of Criminology, Research and Public Policy Series, No. 31.

- Garmezy, N. (1983). Stressors of childhood. In, N.Garmezy & M. Rutter (Ed.), *Stress, Coping, and Development in Children*. New York: McGraw – Hill
- Greeff, A.P. & Ritman, I.N. (2005). Individual characteristics associated with resilience in single-parent families. *Psychol Rep*, 96(1), 36 - 42
- Home Office (2004). “The role of education in enhancing life chances and preventing offending»στο Home Office Development and Practice Report.
- Howard, J., (1995). *Crime Prevention Through Social Development: A Literature Review*. The John Howard Society of Alberta.
- Lavertue, R., Migneault, I. (2001). *Making our Communities safer for everyone*. Departmental Crime Prevention Policy, Government of Québec.
- Lengua, L.J. & Long, A.C. (2002). The role of emotionality and self – regulation in the appraisal - coping process: tests of direct and moderating effects. *Applied Developmental Psychology*. Vol. 23, pp. 471-493.
- Makhoul, A. (2001). “*Healthy Families, Healthy Communities*»στο National Strategy on Community Safety and Crime Prevention. Caledon Institute of Social Policy, Ontario, Canada.
- Mason, G. & Wilson, P. (1988). *Sport, recreation and juvenile crime: an assessment of the impact of sport and recreation upon Aboriginal and non-Aboriginal youth*. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- National Crime Prevention Strategy (2004). *Calgary’s Crime Prevention Through Social Development Network: Youth At Risk*. Mount Royal College, Canada
- Olson, D.H., Portner, J. & Lavee, Y. (1985). Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale (FACES III). St Paul, MN: University of Minnesota
- Schaffer - Rudolf, H. (1996). *Social Development*. Oxford: Blackwell.
- Sherman L. (1996). *Communities and Crime Prevention*. National Institute of Justice.
- Siegel, L. J. & Senna, J. J. (2000). *Juvenile delinquency: Theory, practice, and law* Ed. 7th. Belmont, CA: Wadsworth.
- Vincent, K. (1990). “*Tasmanian Position Paper: Juvenile Crime and Crime Prevention*” στο “Youth Crime Prevention”. Canberra.

Waller, I. & Welsh, B. (1999). Πρόληψη της εγκληματικότητας: Ενέργειες, αποτελέσματα, πλεονεκτήματα και συμπεράσματα. *Ποινική Δικαιοσύνη*. Τευχ. 4, σελ. 371.

Wasserman, G. & Miller, L. (1998). “*The prevention of serious and violent juvenile offending*”, στο *Serious & Violent Juvenile Offenders: Risk Factors and Successful Interventions* των Loeber, R. & Farrington, D.. California: Sage publications, Thousand Oaks,.

Williams, J & Va ndorn, R, A & Bright, C, L (2007). *Understanding race and gender differences in delinquent acts*. National association of social workers.

ΔΙΑΔΥΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://dide.lef.sch.gr/ssn/117>. Πρόσβαση την 10^η Απριλίου 2016

http://archive.alithia.gr/newspaper/2007/02082007/02082007_21565.html. Πρόσβαση την 1^η Απριλίου 2016.

<http://psycosynthesis.blogspot.gr/2009/09/blog-post.html>. Πρόσβαση την 4^η Απριλίου 2016.

<http://www.komep.gr/2007-teyxos-4/ta-koinonika-aitia-ths-egklhmatikothtas>.

Πρόσβαση την 1^η Απριλίου 2016.

http://kratoumenoi.blogspot.gr/2010/09/blog-post_27.html. Πρόσβαση την 5^η Απριλίου 2016.

OHE (2003). *Juvenile Delinquency*. <http://www.juveniledelinquency.com>. Πρόσβαση την 3^η Απριλίου 2016.

<http://www.komep.gr/2007-teyxos-4/ta-koinonika-aitia-ths-egklhmatikothtas>.

Πρόσβαση την 1^η Απριλίου 2016.

http://kratoumenoi.blogspot.gr/2010/09/blog-post_27.html. Πρόσβαση την 5^η Απριλίου 2016.

http://epapanis.blogspot.gr/2011/09/blog-post_5106.html. Πρόσβαση την 5^η Απριλίου 2016.

Κώδικας Ποινικής Δικονομίας.

<http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikos/%CE%95%CF%85%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF/%CE%9A%CE%A9%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3%CE%A0%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%91%CE%A3/tabid/345/language/el-GR/Default.aspx>. Πρόσβαση την 15^η Απριλίου 2016.

Μανιάκη, Ε.(2012). Αγρίνιο: ο ρόλος του επιμελητή ανηλίκων – οι ελλείψεις και τα προβλήματα. <http://cityvoice.gr/index.php/gnomi/9374-2012-10-19-09-08-07>. Πρόσβαση την 13^η Μαΐου 2016.

Ποινικός Κώδικας. <http://www.dikonomia.gr/pk>. Πρόσβαση την 2^η Μαΐου 2016.

Ποινικός Κώδικας. http://www.eayth.gr/misc/pd_fek106_85.pdf. Πρόσβαση την 2^η Μαΐου 2016

Ποινικός Κώδικας. <http://www.dikonomia.gr/pk>. Πρόσβαση την 2^η Μαΐου 2016.

Πρόληψη παραβατικότητας. <https://www.cityofathens.gr/asfaleia/prolipsi-parabatikotitas>. Πρόσβαση την 9^η Μαΐου 2016.

Πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας. <http://www.ministryofjustice.gr/site/el/%CE%A3%CE%A9%CE%A6%CE%A1%CE%9F%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3%CE%A5%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9C%CE%91/%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BC%CE%B5%CF%84%CF%8E%CF%80%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%CF%82.aspx>. Πρόσβαση την 13^η Μαΐου 2016.

Σύνδεσμος Επιμελητών Δικαστηρίων Ανηλίκων. <http://www.epimelitesanilikon.gr/poioi-eimaste.html>. Πρόσβαση την 15^η Απριλίου 2016.

Σκόττη, Σ. Η φαινομενολογία της νεανικής παραβατικότητας και η συνδρομή της αστυνομίας στην πρόληψή της.

http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t30/t30_02.htm. Πρόσβαση την 5^η Μαΐου 2016.

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1863&Itemid=400&lang. Πρόσβαση την 5^η Μαΐου 2016.

CRC Health Group (2008) *About juvenile delinquents: What every parent need to know*. <http://www.byparents-forparents.com/aboutjuveniledelinquents/>. Πρόσβαση την 5^η Απριλίου 2016.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 1^η

1. Ποιες πράξεις των ανηλίκων θεωρούνται παραβατικές ;

Θεωρούνται οι πράξεις αυτές που διώκονται ποινικά. Κυρίως εδώ μας έχουν απασχολήσει κλοπές, ληστείες, ιδιαίτερα από Ρομά, Ρουμάνοι.

2. Στις παραβατικές πράξεις, εμπλέκεται πάντα το σύστημα δικαιοσύνης;

Το σύστημα δικαιοσύνης δεν εμπλέκεται πάντα. Για παράδειγμα, αν η παράβαση ενός ανηλίκου δε κριθεί δικάσιμη, υπάρχει απλά η συνεργασία με την υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων, κάθε μήνα ή επίπληξη κάθε εξάμηνο.

3. Ποια η διαφορά μιας παραβατικής πράξης από μια εγκληματική;

Η παραβατική πράξη είναι ένα απλό παράπτωμα, π.χ. οδήγηση χωρίς δίπλωμα (παράβαση Κ.Ο.Κ) ενώ η εγκληματική πράξη είναι πταίσμα και αφορά μια ενέργεια όπως η ανθρωποκτονία.

4. Σε ποια ηλικία συνήθως εμφανίζεται η τάση για παραβατική συμπεριφορά;

Δεν είναι ξεκάθαρο το πότε. Εμείς αναλαμβάνουμε περιπτώσεις από 8- 18 χρονών. Στην υπηρεσία αυτή συνήθως συναντάμε παιδιά των 15-16 χρονών.

5. Συμβάλλει το οικογενειακό περιβάλλον στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς του παιδιού;

Βεβαίως συμβάλλει η οικογένεια. Οι γονείς θα πρέπει να ελέγχουν τις παρέες των παιδιών.

6. Κατά πόσο το σχολικό και φιλικό περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Συναντάμε πολλά παιδιά που παρασύρονται από παρέες που αναπτύσσονται μέσα στο σχολείο. Που μπορεί να μην διαπράξανε μια παραβατική πράξη αλλά συμμετείχε.

7. Μπορεί η φτώχεια και η ανεργία των γονέων να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατικές πράξεις;

Μέχρι στιγμής τα δεδομένα δε δείχνουν κάτι τέτοιο, ούτως ή άλλως, οι κλοπές που μας έχουν απασχολήσει δεν ήταν από βιολογική ανάγκη

8. Ποια μοντέλα παρέμβασης χρησιμοποιούνται στις υπηρεσίες;

Κυρίως συμβουλευτική, ανάλογα με την περίπτωση.

9. Υπάρχει κάποιο θεραπευτικό πλάνο το οποίο ακολουθεί ο κοινωνικός λειτουργός;

Δεν υπάρχει κάποιο θεραπευτικό πλάνο. Ο ρόλος των επιμελητών είναι συμβουλευτικός.

10. Στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων ο κοινωνικός λειτουργός πραγματοποιεί συνεδρίες και τι είδους; Η οικογένεια έχει ενεργό ρόλο;

Δεν γίνονται συνεδρίες, μόνο συναντήσεις και συμβουλές. Αν κάποιο άτομο κριθεί για κάποιου είδους παρακολούθηση, γίνεται συνεργασία με άλλες υπηρεσίες, όπου ανάλογα το περιστατικό, θέτουν θεραπευτικά μέτρα.

11. Κατά το έργο των κοινωνικών λειτουργών στα επιμελητήρια ανηλίκων ποιοι είναι οι στόχοι που τίθενται και κατά πόσο πραγματοποιούνται;

Στόχος μας είναι η πρόληψη και μάλιστα ασχολούμαστε με την κοινωνική έρευνα για την προσωπικότητα του ατόμου και του περιβάλλοντος του.

12. Ποιους τρόπους, χρησιμοποιεί η υπηρεσία για την κοινωνική επανένταξη των ανήλικων παραβατών;

Κυρίως ψυχολογική υποστήριξη και συμβουλευτική.

13. Υπάρχει υποστήριξη από άλλους φορείς, για την πραγματοποίηση της επανένταξης των νέων;

Από εμάς κυρίως συμβουλευτική και αν το άτομο κριθεί ότι χρειάζεται περαιτέρω υποστήριξη πραγματοποιείται από άλλη υπηρεσία.

14. Ποιος ο ρόλος της οικογένειας του ανήλικου στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης;

Η οικογένεια πρέπει να είναι κοντά στο παιδί και να το στηρίζει.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 2^η

1. Ποιες πράξεις των ανηλίκων θεωρούνται παραβατικές ;

Πράξεις οι οποίες επιδιώκονται από το νόμο.

2. Στις παραβατικές πράξεις, εμπλέκεται πάντα το σύστημα δικαιοσύνης;

Όταν η πράξη χρήζει, παρέμβαση δικαστηρίου. Διαφορετικά υπάρχει και ο ποινικός σωφρονισμός και θεραπευτικά μέτρα.

3. Ποια η διαφορά μιας παραβατικής πράξης από μια εγκληματική;

Είναι ένας όρος παρεμφερής, αλλά τον όρο εγκληματική τον αποφεύγουμε.

4. Σε ποια ηλικία συνήθως εμφανίζεται η τάση για παραβατική συμπεριφορά;

Δεν υπάρχει κάτι να μας το αποδεικνύει. Στα δικά μας δεδομένα συνήθως είναι η ηλικία 14-17 χρονών.

5. Συμβάλλει το οικογενειακό περιβάλλον στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς του παιδιού;

Ναι μπορεί να συμβάλει. Να επηρεαστεί το παιδί από ένα δυσχερές οικογενειακό περιβάλλον.

6. Κατά πόσο το σχολικό και φιλικό περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Ανάλογα στον χαρακτήρα του παιδιού. Ένα παιδί στην εφηβεία, μπορεί να επηρεαστεί εύκολα από τις παρέες του, να το παρασύρουν.

7. Μπορεί η φτώχεια και η ανεργία των γονέων να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατικές πράξεις;

Σπάνια. Συνήθως ένα παιδί φτωχών γονιών και να κλέψει, δε σημαίνει ότι το κάνει για παράδειγμα να φάει.

8. Ποια μοντέλα παρέμβασης χρησιμοποιούνται στις υπηρεσίες;

Χρησιμοποιούμε τη συμβουλευτική είτε πριν ένας ανήλικος διαπράξει μια παράβαση, για πρόληψη, είτε για να μην επαναληφθεί η παράβαση που έκανε.

9. Υπάρχει κάποιο θεραπευτικό πλάνο το οποίο ακολουθεί ο κοινωνικός λειτουργός;

Στην υπηρεσία μας όχι, μόνο συμβουλευτική, αν χρειαστεί γίνεται παραπομπή σε άλλη υπηρεσία.

10. Στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων ο κοινωνικός λειτουργός πραγματοποιεί συνεδρίες και τι είδους; Η οικογένεια έχει ενεργό ρόλο;

Όχι. Κάποιες συναντήσεις, συνεργασία με τον ανήλικο κάθε μήνα ή κάθε εξάμηνο. Καμιά φορά ναι, είναι παρών οι γονείς.

11. Κατά το έργο των κοινωνικών λειτουργών στα επιμελητήρια ανηλίκων ποιοι είναι οι στόχοι που τίθενται και κατά πόσο πραγματοποιούνται;

Οι στόχοι γενικά της υπηρεσίας μας είναι η πρόληψη, η προτροπή για να μην ξαναγίνει και η επανένταξη του παιδιού. Συνήθως πραγματοποιούνται.

12. Ποιους τρόπους, χρησιμοποιεί η υπηρεσία για την κοινωνική επανένταξη των ανηλικών παραβατών;

Τη συμβουλευτική και την παραπομπή σε άλλες υπηρεσίες.

13. Υπάρχει υποστήριξη από άλλους φορείς, για την πραγματοποίηση της επανένταξης των νέων;

Ναι. Με ψυχολογική υποστήριξη ή κοινωφελής εργασία ή σχολεία δεύτερης ευκαιρίας.

14. Ποιος ο ρόλος της οικογένειας του ανήλικου στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης;

Η οικογένεια πρέπει να είναι δίπλα στο παιδί, να το βοηθήσει, να συζητάνε, να υπάρχει ένας έλεγχος.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 3^η

1. Ποιες πράξεις των ανηλίκων θεωρούνται παραβατικές ;

Είναι όλες οι πράξεις που διώκονται ποινικά, όπως παράβαση κοκ, κλοπές, ληστείες, βιασμός, ανθρωποκτονία, εξύβριση, απειλές, σωματική βλάβη.

2. Στις παραβατικές πράξεις, εμπλέκεται πάντα το σύστημα δικαιοσύνης;

Μόνο εφόσον καταγγεληθεί. Σε κάποιες περιπτώσεις συνεδριάζει το συμβούλιο αν θα δικάσσει, αλλιώς μπαίνουν στο αρχείο.

3. Ποια η διαφορά μιας παραβατικής πράξης από μια εγκληματική;

Παραβατικές θεωρούνται τα πιο απλά παραπτώματα. Εγκληματική πράξη είναι κάτι πιο σοβαρό, πχ ανθρωποκτονία κάτι το οποίο συναντάμε πολύ σπάνια, ίσως μία φορά το χρόνο και περισσότερο.

4. Σε ποια ηλικία συνήθως εμφανίζεται η τάση για παραβατική συμπεριφορά;

Από 12-18 ετών συνήθως.

5. Συμβάλλει το οικογενειακό περιβάλλον στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς του παιδιού;

Ναι, συμβάλλει όταν στο οικογενειακό περιβάλλον υπάρχει βία, χρήση ουσιών, παραμέληση, συγκρούσεις, γονείς με προβλήματα υγείας, διαζευγμένοι γονείς, μονογονεϊκές οικογένειες.

6. Κατά πόσο το σχολικό και φιλικό περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Μπορεί να τον επηρεάσουν πάρα πολύ οι παρέες του. Πχ έχει τύχει παιδί με καλό υπόβαθρο, άριστος μαθητής να εμπλακεί επειδή συμμετείχε η παρέα του σ' αυτό. Έπειτα από αυτό, το παιδί δεν παρουσίασε καμία άλλη συμπεριφορά παραβατικού χαρακτήρα.

7. Μπορεί η φτώχεια και η ανεργία των γονέων να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατικές πράξεις;

Όχι. Αν κάποιος παραβατήσει δε θα το κάνει γι' αυτό το λόγο.

8. Ποια μοντέλα παρέμβασης χρησιμοποιούνται στις υπηρεσίες;

Στην υπηρεσία αυτή κύριο μέλημα είναι η πρόληψη, η συνεργασία με γονείς, σχολείο καθηγητές, με το ίδιο το παιδί, αφού παραπεμφθεί στην υπηρεσία. Κατά κύριο λόγο δουλεύουμε με ΚΕΑ, συζητάμε προσωπικά με τον ανήλικο.

9. Υπάρχει κάποιο θεραπευτικό πλάνο το οποίο ακολουθεί ο κοινωνικός λειτουργός;

ΚΕΑ, συντάσσεται ένα ατομικό δελτίο σαν κοινωνικό ιστορικό και έκθεση όπου γνωμοδοτείτε η άποψη των επιμελητών και προτείνουν τι πρέπει να ακολουθήσει.

10. Στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων ο κοινωνικός λειτουργός πραγματοποιεί συνεδρίες και τι είδους; Η οικογένεια έχει ενεργό ρόλο;

Πραγματοποιούνται συνεδρίες με άτομα (με τον ανήλικο) όχι με ομάδες. Η οικογένεια έχει ενεργό ρόλο και ο ρόλος μας είναι η παρακολούθηση αυτής (της οικογενειακής δηλαδή) για την επιμέλεια των παιδιών.

11. Κατά το έργο των κοινωνικών λειτουργών στα επιμελητήρια ανηλίκων ποιοι είναι οι στόχοι που τίθενται και κατά πόσο πραγματοποιούνται;

Στόχοι μας είναι η πρόληψη, η παρακολούθηση αλλά και η επικοινωνία με τον ανήλικο, γονείς και με το παιδί. Δε βλέπεις βέβαια εύκολα αποτελέσματα, συνεχίζουν ή χειροτερεύουν.

12. Ποιους τρόπους, χρησιμοποιεί η υπηρεσία για την κοινωνική επανένταξη των ανηλίκων παραβατών;

Συμβουλευτική ΚΕΑ, δίνονται κατευθύνσεις στο παιδί, συμβουλές όπως παιδιά που έχουν σταματήσει το σχολείο είτε να ξαναρχίσουν, είτε να ασχοληθούν με κάτι εποικοδομητικό γι' αυτούς.

13. Υπάρχει υποστήριξη από άλλους φορείς, για την πραγματοποίηση της επανένταξης των νέων;

Προσπαθούμε να έχουμε καλή συνεργασία με άλλους φορείς, υπάρχει ανταπόκριση και μια καλή επικοινωνία. Τα τελευταία χρόνια με φορείς όπως το σχολείο, το κέντρο ψυχικής υγείας και με τα νοσοκομεία.

14. Ποιος ο ρόλος της οικογένειας του ανήλικου στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης;

Πολύ σημαντικός, τα παιδιά χρειάζονται υποστήριξη και σε αυτό το στάδιο είμαστε κι εμείς σε επικοινωνία με τους γονείς, μπορούμε να συζητάμε και να μας ρωτήσουν οτιδήποτε χρειαστούν.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 4^η

1. Ποιες πράξεις των ανηλίκων θεωρούνται παραβατικές ;

Είναι όλες οι πράξεις που επιβάλλουν τιμωρία. Συνήθως είναι κλοπές, εξύβριση, ληστείες.

2. Στις παραβατικές πράξεις, εμπλέκεται πάντα το σύστημα δικαιοσύνης;

Όχι πάντα, σε περιπτώσεις που δεν είναι τόσο σημαντικές, δε χρειάζεται να εμπλακεί το σύστημα.

3. Ποια η διαφορά μιας παραβατικής πράξης από μια εγκληματική;

Ο όρος εγκληματική πράξη έχει πάψει να χρησιμοποιείται κατά κανόνα, σπάνια τη συναντάμε. Εγκληματική πράξη μπορεί να είναι μια ανθρωποκτονία ή κάτι το οποίο είναι πιο σοβαρό από μια παραβατική συμπεριφορά.

4. Σε ποια ηλικία συνήθως εμφανίζεται η τάση για παραβατική συμπεριφορά;

Δε μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει συγκεκριμένη ηλικία. Έχουμε δει περιπτώσεις και 8 και 16 ετών. Συνήθως οι ανήλικοι είναι 15, 16 ετών.

5. Συμβάλλει το οικογενειακό περιβάλλον στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς του παιδιού;

Η οικογένεια και η σχέση που έχει ο ανήλικος μαζί της παίζει κάποιο ρόλο, αλλά δε μπορούμε να πούμε πως επηρεάζει απόλυτα σε αυτόν τον τομέα. Έχουμε δει πολλές περιπτώσεις, στις οποίες οι ανήλικοι που εμπλέκονται είναι από καλές οικογένειες.

6. Κατά πόσο το σχολικό και φιλικό περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Θεωρώ πως σε αυτή την ηλικία το σχολικό-φιλικό περιβάλλον, επηρεάζει πολύ τον ανήλικο, σε μεγαλύτερο βαθμό, από ότι το οικογενειακό περιβάλλον. Τα παιδιά για να μην περιθωριοποιηθούν από τους συνομήλικούς τους, οδηγούνται ακόμα και σε παραβατικές πράξεις.

7. Μπορεί η φτώχεια και η ανεργία των γονέων να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατικές πράξεις;

Δύσκολο. Οι παραβάσεις όπως οι κλοπές δε γίνονται λόγω βιοτικών αναγκών, αλλά όπως είπαμε επειδή συμμετέχουν οι ανήλικοι στις παρέες τους.

8. Ποια μοντέλα παρέμβασης χρησιμοποιούνται στις υπηρεσίες;

Στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων, εφαρμόζεται η συμβουλευτική, ή Κ.Ε.Α., δηλαδή συζητάμε κατ' ιδίαν με τον ανήλικο.

9. Υπάρχει κάποιο θεραπευτικό πλάνο το οποίο ακολουθεί ο κοινωνικός λειτουργός;

Η διαδικασία που ακολουθούμε συνήθως είναι η συλλογή ατομικών στοιχείων, η σύνταξη κοινωνικού ιστορικού. Κάποιο θεραπευτικό πλάνο δεν υπάρχει.

10. Στις υπηρεσίες επιμελητών ανήλικων ο κοινωνικός λειτουργός πραγματοποιεί συνεδρίες και τι είδους; Η οικογένεια έχει ενεργό ρόλο;

Θεραπευτικές συνεδρίες δεν γίνονται, γίνονται απλά συναντήσεις με τον ανήλικο και με τους γονείς ξεχωριστά. Η οικογένεια ανάλογα την περίπτωση έχει ενεργό ρόλο και συνήθως γίνονται εποπτείες απ' την υπηρεσία στις σχέσεις γονέων-ανήλικων.

11. Κατά το έργο των κοινωνικών λειτουργών στα επιμελητήρια ανήλικων ποιοι είναι οι στόχοι που τίθενται και κατά πόσο πραγματοποιούνται;

Στόχοι μας είναι η πρόληψη και έπειτα μετά το περιστατικό έχουμε στόχο να διατηρηθεί η καλή αγωγή των ανήλικων παραβατών για την απομάκρυνσή τους από παραβατικές ενέργειες.

12. Ποιους τρόπους, χρησιμοποιεί η υπηρεσία για την κοινωνική επανένταξη των ανήλικων παραβατών;

Για να πραγματοποιήσουμε την κοινωνική επανένταξη του ανήλικου, συνεργαζόμαστε με διάφορους φορείς και υπηρεσίες που παρέχουν ψυχολογική υποστήριξη και συμμετοχή σε δραστηριότητες όπως σχολείο δεύτερης ευκαιρίας.

13. Υπάρχει υποστήριξη από άλλους φορείς, για την πραγματοποίηση της επανένταξης των νέων;

Όπως σας ανέφερα προσπαθούμε να έχουμε μια καλή συνεργασία με άλλους φορείς και πιστεύω μέχρι τώρα αυτό το έχουμε καταφέρει.

14. Ποιος ο ρόλος της οικογένειας του ανήλικου στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης;

Η υποστήριξη απ' τους γονείς και το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον του ανήλικου είναι πολύ σημαντικό. Πολλές φορές, καθοδηγούμε και συμβουλευόμαστε τους γονείς, ιδιαίτερα σε όσους δεν έχουν καλές σχέσεις με το παιδί και δεν γνωρίζουν με ποιο τρόπο να το πλησιάσουν.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 5^η (Μέσω e-mail)

1. Ποιες πράξεις των ανηλίκων θεωρούνται παραβατικές ;

*«Ως παραβατικές χαρακτηρίζονται όλες εκείνες οι συμπεριφορές που παραβαίνουν έναν κανόνα συμπεριφοράς που είναι βασικός για μια ορισμένη κοινωνική ομάδα και προκαλούν αντιδράσεις αποδοκιμασίας. Στην παραβατικότητα ανηλίκων συμπεριλαμβάνονται **όλες οι μη κοινωνικά αποδεκτές συμπεριφορές** αποδοκιμασίας κοινωνικά ή και ποινικά, που κυμαίνονται από απλές αντικοινωνικές συμπεριφορές μέχρι και ποινικά επιλήψιμες συμπεριφορές. Σε αυτές μπορούν να συμπεριληφθούν η επιθετική συμπεριφορά, μια σειρά από ευκαιριακά-περιστασιακά εγκλήματα, όπως κλοπές, διαρρήξεις, φθορές ξένης ιδιοκτησίας, βανδαλισμοί, χρήση ουσιών και κατάχρηση αλκοόλ και παραβάσεις ΚΟΚ, αλλά και σοβαρότερα εγκλήματα, όπως επίθεση, σεξουαλική επίθεση, αδικήματα που εμπίπτουν στους ειδικούς νόμους περί ναρκωτικών και λιγότερα συχνά εγκλήματα κατά της ζωής και της ανθρωποκτονίας».*

2. Στις παραβατικές πράξεις, εμπλέκεται πάντα το σύστημα δικαιοσύνης;

Αφορά τους ποινικούς παραβάτες που είναι ποινικά υπεύθυνοι για τις πράξεις και στερούνται της προσωπικής τους ελευθερίας.

Τροποποιήσεις στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προβλέπει ο νόμος 4322/2015 Μεταρρυθμίσεις ποινικών διατάξεων, κατάργηση των καταστημάτων κράτησης Γ» τύπου και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α»42 /27 -04 – 2015) και ειδικότερα στα άρθρα 45 Α. 239, 282, 478, 489, 574, 578 (άρθρο 9) τροποποίηση άρθρου 282 (άρθρο 18), τροποποίηση άρθρου 200Α (άρθρο 19) και 111 ΚΠΔ (άρθρο 20 παρ.6). Ακολουθούν οι νέες διατάξεις:

Άρθρο 9:

1. Η παρ. 2 του άρθρου 45Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Στον ανήλικο μπορεί να επιβληθούν με διάταξη του εισαγγελέα ένα ή περισσότερα από τα αναμορφωτικά μέτρα που προβλέπονται στις

περιπτώσεις α» έως και ια” του άρθρου 122 παρ. 1 του Ποινικού Κώδικα. Με την ίδια διάταξη ορίζεται και η προθεσμία συμμόρφωσης. Αν ο ανήλικος συμμορφωθεί με τα μέτρα και τις υποχρεώσεις που του επιβλήθηκαν, ο εισαγγελέας ενεργεί σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο άρθρο 43 παρ. 2. Σε αντίθετη περίπτωση ο εισαγγελέας κινεί την ποινική δίωξη σύμφωνα με το άρθρο 43 παρ. 1. Για την έκδοση της διάταξης απαιτείται προηγούμενη έκθεση του αρμόδιου επιμελητή ανηλίκων.»

2. Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 239 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Για αυτό το σκοπό όποιος ενεργεί την ανάκριση, αναθέτει τη συλλογή των απαιτούμενων πληροφοριών σε έναν από τους επιμελητές που υπηρετούν στις κατά τόπους Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων. Η σχετική έκθεση των επιμελητών τίθεται στη δικογραφία, λαμβάνει δε γνώση αυτής και ο κατηγορούμενος.»

3. Το δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Για τους ανήλικους ως περιοριστικοί όροι είναι δυνατόν να διατάσσονται ένα ή περισσότερα από τα αναμορφωτικά μέτρα που προβλέπονται στις περιπτώσεις α»έως ια” του άρθρου 122 παρ. 1 του Ποινικού Κώδικα. Σε περίπτωση παραβίασης των όρων αυτών είναι δυνατή η αντικατάστασή τους με το μέτρο της περίπτωσης ιβ' της παρ. 1 του άρθρου 122 του Ποινικού Κώδικα.»

4. Το τρίτο και τέταρτο εδάφιο της περίπτωσης β' της παρ. 3 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίστανται ως εξής:

«Η διάταξη του προηγούμενου εδαφίου δεν έχει εφαρμογή σε υποδίκους που έχουν αναπηρία σε ποσοστό εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και άνω. Το ίδιο ισχύει και για τους υπόδικους που έχουν αναπηρία σε ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%) και άνω εφόσον κρίνεται ότι η παραμονή τους σε κατάσταση κράτησης καθίσταται ιδιαίτερα επαχθής λόγω αδυναμίας αυτοεξυπηρέτησης. Η διακρίβωση της αναπηρίας γίνεται, μετά από αίτηση του υπόδικου, από το αρμόδιο δικαστικό όργανο, το οποίο εφόσον δεν υπάρχει σχετική πιστοποίηση αναπηρίας από Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (Κ.Ε.Π.Α.)

διατάσσει ειδική πραγματογνωμοσύνη, κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 4 του άρθρου 110Α του Ποινικού Κώδικα.»

5. Το έκτο και έβδομο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίστανται ως εξής:

«Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου για την προσωρινή κράτηση δεν εφαρμόζονται για κατηγορούμενους που έχουν αναπηρία σε ποσοστό εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και άνω. Το ίδιο ισχύει και για τους υπόδικους που έχουν αναπηρία σε ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%) και άνω εφόσον κρίνεται ότι η παραμονή τους σε κατάσταση κράτησης καθίσταται ιδιαίτερα επαχθής λόγω αδυναμίας αυτοεξυπηρέτησης. Η διακρίβωση της αναπηρίας γίνεται, μετά από αίτηση του υποδίκου, από το αρμόδιο δικαστικό όργανο, το οποίο εφόσον δεν υπάρχει σχετική πιστοποίηση αναπηρίας από Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (Κ.Ε.Π.Α.) διατάσσει ειδική πραγματογνωμοσύνη, κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 4 του άρθρου 110Α του Ποινικού Κώδικα. Στις περιπτώσεις αυτές, εκτός των άλλων περιοριστικών όρων, μπορεί να επιβληθεί στον κατηγορούμενο και ο κατ' οίκον περιορισμός, καθώς και νοσηλεία σε νοσοκομείο, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 557 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, κατόπιν αιτήσεώς του.»

6. Η παρ. 6 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«6. Η παράγραφος 4 εφαρμόζεται και για ανήλικο κατηγορούμενο που έχει συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15ο) έτος της ηλικίας, εφόσον η πράξη του, αν την τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα απειλούμενο με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης ή συνιστά μία από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 336 του Ποινικού Κώδικα, εφόσον τελέστηκαν σε βάρος προσώπου νεότερου από δεκαπέντε (15) ετών. Στην περίπτωση αυτή η προσωρινή κράτηση δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπερβαίνει τους έξι (6) μήνες. Η παραβίαση των περιοριστικών όρων που έχουν επιβληθεί στον ανήλικο δεν επιτρέπεται να οδηγήσει από μόνη της σε προσωρινή κράτηση. Το ένταλμα προσωρινής κράτησης πρέπει να περιέχει ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία από την οποία να προκύπτει γιατί τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα δεν κρίνονται στη συγκεκριμένη περίπτωση επαρκή, λαμβανομένων κατά

περίπτωση υπόψη των ιδιαίτερων συνθηκών τέλεσης της πράξης και της προσωπικότητας του ανηλίκου.»

7. Στο άρθρο 478 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται νέο εδάφιο ως εξής:

«Το ένδικο μέσο της έφεσης επιτρέπεται επίσης στον ανήλικο κατηγορούμενο μόνο κατά του βουλεύματος του συμβουλίου πλημμελειοδικών, το οποίο τον παραπέμπει στο δικαστήριο για έγκλημα, που αν το τελούσε ενήλικος θα ήταν κακούργημα που απειλείται με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης ή συνιστά μία από τις πράξεις του άρθρου 336 του Ποινικού Κώδικα, εφόσον τελέστηκαν σε βάρος προσώπου νεότερου από δεκαπέντε (15) ετών και μόνο για λόγους που αναφέρονται στο προηγούμενο εδάφιο.»

8. Η περίπτωση ε» της παρ.1 του άρθρου 489 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«ε) Κατά της απόφασης του μονομελούς ή τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων με την οποία ο ανήλικος που κατά την τέλεση της πράξης είχε συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15ο) έτος, δικάστηκε όμως μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδοου (18ου) έτους της ηλικίας του, καταδικάστηκε κατά το άρθρο 130 του Ποινικού Κώδικα σε ποινή στερητική της ελευθερίας.»

9. Η υποπερίπτωση ββ' της περίπτωσης β' της παραγράφου 2 του άρθρου 574 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«β.β.) κάθε απόφαση με την οποία επιβάλλεται περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων.»

10. Η περίπτωση α» της παραγράφου 3 του άρθρου 574 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«α) Η χάρη με άρση των συνεπειών της καταδίκης, η παραγραφή της πράξης ή της ποινής με ειδικό νόμο, η αναστολή εκτέλεσης της ποινής υπό όρους με ειδικό νόμο, η απόλυση από τις φυλακές υπό όρο και η μεταβολή ή η άρση των μέτρων ασφάλειας που έχουν επιβληθεί, καθώς και οι αποφάσεις που εκδίδονται σύμφωνα με τα άρθρα 550 και 551.»

11. Η περίπτωση β' της παρ. 1 του άρθρου 578 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«β) Στις περιπτώσεις δελτίων που αφορούν περιορισμό σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων, όταν ο ανήλικος συμπληρώσει το δέκατο όγδοο (18ο) έτος της ηλικίας του.»

Άρθρο 18

Προστίθεται παρ. 3Α στο άρθρο 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ως εξής:

«3Α. Κατ' οίκον περιορισμός, όπως αυτός ορίζεται στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 283Α, μπορεί να επιβληθεί όταν προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι ο κατηγορούμενος στην πράξη του αυτή ωθήθηκε από αίτια που συνδέονται με την ιδιότητά του ως οικείου ή συμβίου άλλου συγκατηγορουμένου και τις αντιλήψεις του για τις ηθικές υποχρεώσεις, που απορρέουν από την ιδιότητα αυτή.»

Άρθρο 19.

1. Η παρ. 1 του άρθρου 200Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 200Α Ανάλυση DNA

1. Όταν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι ένα πρόσωπο έχει τελέσει κακούργημα ή πλημμέλημα, που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός (1) έτους, οι διωκτικές αρχές λαμβάνουν υποχρεωτικά γενετικό υλικό για ανάλυση του δεοξυριβονουκλεϊκού οξέος (Deoxyribonucleic Acid - DNA) προκειμένου να διαπιστωθεί η ταυτότητα του δράστη του εγκλήματος αυτού. Τη λήψη γενετικού υλικού από τον ίδιο τον κατηγορούμενο διατάσσει ο αρμόδιος εισαγγελέας ή ανακριτής και πρέπει να διεξάγεται με απόλυτο σεβασμό στην αξιοπρέπειά του. Σε περίπτωση λήψης γενετικού υλικού από απόκρυφα μέρη του σώματος είναι υποχρεωτική η παρουσία εισαγγελικού λειτουργού. Η ανάλυση περιορίζεται αποκλειστικά στα δεδομένα που είναι απολύτως αναγκαία για τη διαπίστωση αυτή και διεξάγεται σε κρατικό ή πανεπιστημιακό εργαστήριο. Την ανάλυση του DNA του δικαιούται να ζητήσει και ο ίδιος ο κατηγορούμενος για την υπεράσπισή του. Σε κάθε

περίπτωση εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των άρθρων 204 έως 208.»

2. Το α εδάφιο της παρ.2 του άρθρου 200Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Αν η κατά την προηγούμενη παράγραφο ανάλυση αποβεί θετική, το πόρισμά της κοινοποιείται στο πρόσωπο από το οποίο προέρχεται το γενετικό υλικό. Αυτό έχει δικαίωμα να ζητήσει επανάληψη της ανάλυσης, με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 204 έως 208.»

3. Το προτελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 200Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Τα στοιχεία αυτά τηρούνται για την αξιοποίηση στη διερεύνηση και εξιχνίαση άλλων εγκλημάτων που προβλέπονται στην παράγραφο 1 και καταστρέφονται σε κάθε περίπτωση μετά το θάνατο του προσώπου που αφορούν.»

Άρθρο 20.

Παράγραφος 6. Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 111 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Το κακούργημα του άρθρου 173 παρ. 2 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και τα συναφή με αυτό πλημμελήματα και κακουργήματα, έστω και αν τα τελευταία τιμωρούνται βαρύτερα.»

3. Ποια η διαφορά μιας παραβατικής πράξης από μια εγκληματική;

«Σύμφωνα με το ποινικό δίκαιο, έγκλημα ορίζεται κάθε πράξη που τιμωρείται από τον ποινικό νόμο. Αντίθετα, παραβατική συμπεριφορά θα λέγαμε ότι είναι ταυτόχρονα το αποτέλεσμα και η διαδικασία δημιουργίας συμπεριφοράς βάσει τέτοιων κοινωνικών και πολιτισμικών ερμηνειών και νοημάτων, που αποκλίνουν από το νόμιμα καθιερωμένο και συμβατό, κοινωνικά έννομο και αποδεκτό»

4. Σε ποια ηλικία συνήθως εμφανίζεται η τάση για παραβατική συμπεριφορά;

Ανήλικοι παραβάτες ορίζονται τα άτομα που κατά την τέλεση της πράξης είναι μεταξύ οκτώ και 18 ετών.

5. Συμβάλλει το οικογενειακό περιβάλλον στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς του παιδιού;

*«Το φαινόμενο της παραβατικότητας ανηλίκων είναι πολυσύνθετο και πολυδιάστατο και η αντιμετώπιση του, απαιτεί δράση σε διάφορα επίπεδα, επίπεδο οικογένειας, εκπαίδευσης (σχολείο), ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος, μέσω μαζικής ενημέρωσης, τεχνολογίας, ποινικής δικαιοσύνης, ψυχαγωγίας κ.ά. **Μια σειρά παραγόντων που συμβάλλουν στο γενικό πλαίσιο της παραβατικής συμπεριφοράς των νέων, της θυματοποίησης τους και της τροφοδότησης της βίας εκ μέρους τους, που διαμορφώνει αλλά και καθορίζει την συμπεριφορά των νέων έχουν να κάνουν ενδεικτικά με: Στο πλαίσιο της οικογένειας οι νέοι -δράστες και ταυτόχρονα θύματα- υπόκεινται ταυτόχρονα πολλαπλές και σε πολλά επίπεδα κακοποιήσεις τόσο από την οικογένεια, όσο και από το κοινωνικό περιβάλλον άμεσο ή ευρύτερο».***

6. Κατά πόσο το σχολικό και φιλικό περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

*«Όσον αφορά τη βία που εκδηλώνεται στο πλαίσιο των άμεσων δια-προσωπικών σχέσεων χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί **η εκδήλωση της βίας στο χώρο του σχολείου** είτε ως ομαδικό φαινόμενο είτε ως ατομικό. Εδώ παρατηρούνται συμπεριφορές, που θυματοποιούν μερίδα μαθητών, ενώ παράλληλα οι ίδιοι οι δράστες φαίνεται να αποτελούν το προϊόν μιας θυματοποίησης που έχει προηγηθεί (κυρίως στην οικογένεια)».*

7. Μπορεί η φτώχεια και η ανεργία των γονέων να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατικές πράξεις;

*«**Ο τρόπος αντιμετώπισης των νέων από τους μεγαλύτερους** είναι ένα στοιχείο που επηρεάζει τη συμπεριφορά τους. **Ο νέος αποζητά την αποδοχή, την αναγνώριση και την υποστήριξη από τον μεγαλύτερο και θα αναζητήσει τρόπους για να το πετύχει αυτό.** Οι νέοι που έχουν κοινωνικοποιηθεί με σωστά πρότυπα και αξίες είναι πολύ πιθανόν να επιτύχουν αυτή την αναγνώριση με σύννομα μέσα. Ο νέος όμως που δεν έχει αυτή την κοινωνικοποίηση, αλλά έζησε σε δύσκολο κοινωνικό (οικογενειακό σχολικό) περιβάλλον, θα αναζητήσει άλλους τρόπους για να επιτύχει την αναγνώριση, πολύ πιθανό με παράνομα μέσα. Άλλωστε η νεανική ηλικία είναι ασθενέστερη από τις άλλες*

αφού διαθέτει μικρότερη δύναμη αντίστασης και περισσότερο αναπτυγμένη τάση μίμησης.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης συμμετέχουν στη δημιουργία των ανομικών συναισθημάτων των νέων που δημιουργούνται από τη δυσαναλογία μεταξύ της εικόνας ενός «εξωπραγματικού» κόσμου που παρουσιάζουν και της αδυναμίας εξεύρεσης των μέσων για την απόκτηση τους. Επίσης **η μίμηση και η ταύτιση με τους ήρωες των τηλεοπτικών προγραμμάτων**, που ζουν μέσα στη χλιδή και που ελάχιστοι εργάζονται σε κανονική εργασία, ο εθισμός στη βία, αλλά και η δραματοποίηση των παραβάσεων των ανηλίκων από τον τύπο, με φυσικό επακόλουθο την αύξηση του εγκλήματος στο γενικό πληθυσμό, είναι μερικά από τα αρνητικά στοιχεία των μέσων, τα οποία έχουν σημαντικό αντίκτυπο στους ανήλικους».

8. Ποια μοντέλα παρέμβασης χρησιμοποιούνται στις υπηρεσίες;

«Ασχολείται με ανήλικους που έχουν τελέσει πράξεις που διώκονται ποινικά και υπάγονται στην αρμοδιότητα του Μονομελούς ή του Τριμελούς Δικαστηρίου Ανηλίκων. Η ενασχόλησή του με τους ανήλικους στοχεύει στο να κινητοποιήσει κατάλληλα τους ίδιους, αλλά και το οικογενειακό τους περιβάλλον, ώστε να μην επαναλάβουν την ίδια ή άλλη παραβατική πράξη. Επίσης, σε επίπεδο πρόληψης, παρεμβαίνει σε περιπτώσεις ανηλίκων που βρίσκονται σε κίνδυνο εμπλοκής με παραβατικές πράξεις.

Ο ρόλος του είναι υποστηρικτικός προς τους ανήλικους και τις οικογένειές τους, μέσω της συμβουλευτικής και των παραπομπών προς φορείς εξειδικευμένων υπηρεσιών, όποτε αυτό κρίνεται αναγκαίο. Στόχος του είναι η εκτίμηση αναγκών και ο στρατηγικός σχεδιασμός εξατομικευμένης παρέμβασης, ώστε μέσα σ' ένα κλίμα συνεργασίας και επικοινωνίας, ο ανήλικος να ενδυναμωθεί, να κινητοποιηθεί και να επαναπροσδιορίσει τους στόχους του.

Το πεδίο δράσης των Επιμελητών Ανηλίκων προσδιορίζεται από το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη θέση και τα καθήκοντα τους όπως αυτά καθορίζονται στο Π.Δ. 49/1979 που αφορά τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων της χώρας.

Η ανήλικη παραβατικότητα θεωρείται ξεχωριστό επιστημονικό πεδίο και συνακόλουθα οι Επιμελητές Ανηλίκων αποτελούν αυτοδύναμο Κλάδο με εξειδικευμένο αντικείμενο εργασίας.

Η άσκηση δε του έργου των Επιμελητών Ανηλίκων απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις τις οποίες στο σύνολο τους οι εργαζόμενοι του Κλάδου έχουν αποκτήσει μέσα από μεταπτυχιακή εκπαίδευση και επιμόρφωση.

Παρότι το πεδίο επαγγελματικής – επιστημονικής δράσης των Επιμελητών Ανηλίκων εντάσσεται γενικά στους θεσμούς εξυπηρέτησης του συμφέροντος των ανηλίκων δεν περιλαμβάνει όμως, όλες τις περιπτώσεις ανηλίκων που χρήζουν μέριμνας και προστασίας.

Οι Επιμελητές Ανηλίκων είναι οι μόνοι που ασχολούνται, αποκλειστικά, με ανήλικους παραβάτες ενώ στα πλαίσια της πρόληψης της παραβατικότητας των ανηλίκων ασχολούνται με ανήλικους που κινδυνεύουν να αναπτύξουν παραβατική συμπεριφορά.»

9. Υπάρχει κάποιο θεραπευτικό πλάνο το οποίο ακολουθεί ο κοινωνικός λειτουργός;

«Γενικά στόχος του Επιμελητή Ανηλίκων είναι η συνολική, αλλά παράλληλα και εξατομικευμένη, προσέγγιση των αναγκών και της προσωπικότητας του ανηλίκου αλλά και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος του.

Θα πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι εκτός από το πεδίο παρέμβασης που αναφέρεται ανωτέρω, και στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του, ο Επιμελητής Ανηλίκων δραστηριοποιείται σε τομείς που αφορούν:

A) Εντοπισμό, διάγνωση και αξιολόγηση αναγκών ή ελλείψεων καθώς και υφισταμένων ικανοτήτων και δεξιοτήτων του ανηλίκου και των μελών της οικογένειας του.

B) Κατάρτιση ατομικού σχεδίου εκπαιδευτικής, κοινωνικής και επαγγελματικής δράσης - προγραμματισμού για τον ανήλικο και τα μέλη της οικογένειας του.

Γ) Ενίσχυση και καλλιέργεια εργασιακού ήθους, κοινωνικών δεξιοτήτων και κοινωνικών πρακτικών για τον ανήλικο.

Δ) Ενημέρωση του ανηλίκου και της οικογένειας του για ευκαιρίες και δυνατότητες εκπαίδευσης και εργασιακής απασχόλησης και γενικότερα οικογενειακής και ατομικής κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ανάπτυξης – ένταξης.

Ε) Ενημέρωση του ανηλίκου και της οικογένειάς του για υπηρεσίες και παροχές προνοιακού χαρακτήρα και συνεργασία με τους φορείς που τις παρέχουν.

ΣΤ) Ενημέρωση – συμβουλευτική υποστήριξη του ανηλίκου και της οικογένειάς του για θεσμικά, κοινωνικά και νομικά ζητήματα.

Ζ) Συνεργασία και δικτύωση με δημόσιους ή και ιδιωτικούς Φορείς απασχόλησης, δημόσιους Φορείς Πρόνοιας και μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που ασχολούνται με το παιδί και τον έφηβο.

Εκτός των ανωτέρω οι Επιμελητές Ανηλίκων, ως οι πλέον ειδικοί σε θέματα ανήλικης παραβατικότητας, συχνά παρεμβαίνουν σε επίπεδο κοινότητας ασκώντας έργο πρωτογενούς πρόληψης.

Οι παρεμβάσεις αυτές γίνονται είτε με πρωτοβουλία των ιδίων των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων είτε μετά από πρωτοβουλία φορέων της ίδιας της Κοινότητας.

Οι παρεμβάσεις- δράσεις πρωτογενούς πρόληψης στοχεύουν:

α) στο μαθητικό πληθυσμό (με τη μορφή εκπαιδευτικών προγραμμάτων-εργαστηρίων πρόληψης παραβατικότητας)

β) σε μαθητές ή άλλα ανήλικα άτομα (μέσω ατομικής – οικογενειακής συμβουλευτικής) που εκφράζουν την επιθυμία συνεργασίας με Επιμελητή Ανηλίκων.

γ) την ευρύτερη κοινότητα (συγκεκριμένα εκπαιδευτικούς και γονείς) με τη μορφή διαλέξεων –συζητήσεων.

Στο ίδιο πλαίσιο, της παρέμβασης στην Κοινότητα, εντάσσονται και τα προγράμματα κυκλοφοριακής αγωγής που υλοποιούνται σε συνεργασία με κατάλληλους φορείς.

Τέτοιου τύπου παρεμβάσεις-δράσεις αποτελούν ανάχωμα στην εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών και προσφορά στην Κοινότητα.»

10. Στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων ο κοινωνικός λειτουργός πραγματοποιεί συνεδρίες και τι είδους; Η οικογένεια έχει ενεργό ρόλο;

Οι υπηρεσιακές εισροές στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων της χώρας αφορούν περιπτώσεις που προέρχονται από:

α) Τακτικές δικασίμους

β) Διατάξεις Ανακριτή και Εισαγγελέα

γ) Αποχή από την Ποινική Δίωξη κατ' άρθρο 45Α του Κ.Π.Δ

δ) «Πρόληψη» (περιπτώσεις ανηλίκων που διαβιούν σε συνθήκες εγκληματογένεσης χωρίς όμως να έχει ασκηθεί εις βάρος τους, ακόμα, ποινική δίωξη)

ε) Περιπτώσεις «Άλλων Δικαστηρίων» (αφορά ανήλικους που παραβάτησαν σε μία συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή αλλά τους αναλαμβάνει, λόγω του τόπου κατοικίας τους, η Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων με τη σχετική τοπική αρμοδιότητα).

Επιπρόσθετα οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων αναλαμβάνουν περιστατικά που αποστέλλονται σε αυτές απευθείας από την Εισαγγελία και την Αστυνομία, μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης, και παρακολουθούνται από τους Επιμελητές Ανηλίκων μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης. Πολλές από τις περιπτώσεις αυτές παρακολουθούνται και μετά από την επιβολή κάποιου αναμορφωτικού μέτρου. Τέτοια περιστατικά (που αποτυπώνονται σαν μία περίπτωση) συνήθως απασχολούν επί μακρόν τον Επιμελητή Ανηλίκων που τα έχει αναλάβει.

Στα πλαίσια των καθηκόντων τους οι Επιμελητές Ανηλίκων διενεργούν *κοινωνικές έρευνες*, συντάσσουν Εκθέσεις – Κοινωνικά Ιστορικά (που αποτελούν, ουσιαστικά, το πόρισμα της κοινωνικής έρευνας) και προτείνουν την κατάλληλη αναμορφωτική μεταχείριση των ανηλίκων.

Η κοινωνική έρευνα αποτελεί εργαλείο και μέσο τόσο συλλογής στοιχείων, που αφορούν τον ανήλικο και το οικογενειακό-κοινωνικό του πλαίσιο, όσο και παρέμβασης στον ίδιο τον ανήλικο και στο ευρύτερο περιβάλλον του.

Η κοινωνική έρευνα ξεκινάει, για τον κάθε ανήλικο παραβάτη, από τη στιγμή της επαφής του με την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων, προκειμένου να διαγνωστούν οι ιδιαίτερες, εξατομικευμένες, ανάγκες του κάθε ανηλίκου και εφόσον χρειάζεται εξειδικευμένη παρέμβαση αυτή να υπάρξει στο ακέραιο.

Η παρέμβαση δε των Επιμελητών Ανηλίκων, και η παροχή των υπηρεσιών τους, απευθύνεται τόσο στον ίδιο τον ανήλικο όσο και στο οικογενειακό του περιβάλλον.

11. Κατά το έργο των κοινωνικών λειτουργών στα επιμελητήρια ανηλίκων ποιοι είναι οι στόχοι που τίθενται και κατά πόσο πραγματοποιούνται;
12. Ποιους τρόπους, χρησιμοποιεί η υπηρεσία για την κοινωνική επανένταξη των ανήλικων παραβατών;
13. Υπάρχει υποστήριξη από άλλους φορείς, για την πραγματοποίηση της επανένταξης των νέων;
14. Ποιος ο ρόλος της οικογένειας του ανήλικου στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης;

(οι παρακάτω απαντήσεις , καλύπτουν τις ερωτήσεις 11,12,13,14)

«Μέτρα για την αντιμετώπιση της ανήλικης εγκληματικότητας:

Τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα αναφέρονται και οριοθετούνται μέσα από τον ποινικό κώδικα. Ο διαχωρισμός των μέτρων αυτών είναι ευνόητος και βασίζεται στην εννοιολογική τους σημασία και τον άμεσο σκοπό εφαρμογής τους.

A) Αναμορφωτικά μέτρα:

«Η επιλογή των κατάλληλων αναμορφωτικών μέτρων έχει αποφασιστική σημασία και δεν βασίζεται αποκλειστικά στην αναγραφή τους στο ανάλογο άρθρο (122) του ποινικού κώδικα. Τα μέτρα αυτά αναγράφονται στον ποινικό κώδικα (άρθρο 122, παράγραφος 1), σύμφωνα με τη σειρά βαρύτητας κατά κανόνα, προτεραιότητα επιβολής τους».

1.Επίπληξη «Η επίπληξη αποτελεί το ηπιότερο αναμορφωτικό μέτρο που επιβάλλεται από το δικαστήριο. Το μέτρο αυτό αφορά την επίσημη αποδοκιμασία της πράξης του ανήλικου από το δικαστήριο και συνήθως είναι προφορική». «Η κύρια σημασία του μέτρου αυτού είναι η παραίνεση του δικαστή προς τον ανήλικο παραβάτη να μην παρανομήσει ξανά και συνδέεται άμεσα με την έκκληση στην καλή θέληση, στην τιμή και στο συναίσθημα ευθύνης του, καθώς και στην κατανόηση της συμπεριφοράς του και στην ενθάρρυνσή του για την μελλοντική συμπεριφορά που να εντάσσεται στα όρια της ευνοούμενης κοινωνίας». «Το αναμορφωτικό αυτό μέτρο επιβάλλεται από το δικαστή για κάποια πταίσματα (π.χ. παραβάσεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας). Αν χρειασθεί κάποιο πρόσθετο μέτρο επιβάλλεται η προστατευτική επίβλεψη, που μπορεί να έχει χρονική διάρκεια έως και έξι μήνες και ασκείται από τον επιμελητή ανηλίκων στον δράστη»

2.Ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανήλικου στους γονείς, τους επιτρόπους ή τους κηδεμόνες του. «Αποτελεί το δεύτερο αναμορφωτικό μέτρο του ποινικού κώδικα και η επιβολή του προϋποθέτει την ύπαρξη ενός κατάλληλου

οικογενειακού περιβάλλοντος, ικανού να ανταποκριθεί στις προσωπικές ανάγκες του τέκνου του». «Το δικαστήριο επιβάλλει αυτό το μέτρο, στις επανειλημμένες παραβάσεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας και στις φθορές ξένης περιουσίας. Επίσης σύμφωνα με το άρθρο 360, οι γονείς ή όσοι είναι υπεύθυνοι για το παιδί μπορεί να αναλάβουν ποινική ευθύνη, που εκφράζεται με επιβολή φυλάκισης από έξι μήνες έως δύο χρόνια, του γονέα που παραλείπει να εμποδίσει τον ανήλικο από την τέλεση αξιόποινης πράξης, εφόσον έχει την επιμέλειά του».

3. Ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρίες, ή ιδρύματα ανηλίκων, ή σε ειδικούς επιμελητές ανηλίκων. «Η επιβολή του μέτρου αυτού προϋποθέτει την ανάθεση της επιμέλειας του παιδιού σε επιμελητές ανηλίκων, συνήθως σε κοινωνικούς λειτουργούς. Το συγκεκριμένο μέτρο εφαρμόζεται συχνότερα σε καθεστώς ελευθερίας για τον ανήλικο παραβάτη και η εποπτεία του από τον επιμελητή ανηλίκων εκτιμάται ως το αποτελεσματικότερο και σημαντικότερο αναμορφωτικό μέτρο.

4. Τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κατάστημα αγωγής. «Το αναμορφωτικό αυτό μέτρο είναι το βαρύτερο και το μοναδικό ιδρυματικό μέτρο του ποινικού κώδικα ανηλίκων. Επίσης αποτελεί μέτρο αναγκαστικού εγκλεισμού και ισοδυναμεί με στέρηση της ελευθερίας του. Η επιβολή αυτού του μέτρου επιβάλλεται από το δικαστήριο όταν τα υπόλοιπα αναμορφωτικά μέτρα αποδείχτηκαν αναποτελεσματικά».

5. Η συνδιαλλαγή μεταξύ ανηλίκου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και εν γένει για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης,

6. Η αποζημίωση του θύματος ή η κατ' άλλον τρόπο άρση ή μείωση των συνεπειών της πράξης από τον ανήλικο,

7. Η παρακολούθηση από τον ανήλικο κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων σε κρατικούς, δημοτικούς, κοινοτικούς ή ιδιωτικούς φορείς,

8. Η φοίτηση του ανηλίκου σε σχολές επαγγελματικής ή άλλης εκπαίδευσης ή κατάρτισης,

9. Η παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής, ι) η παροχή κοινωφελούς εργασίας από τον ανήλικο, ια) η ανάθεση της εντατικής επιμέλειας και επιτήρησης του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων και ιβ) η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής.

Σε κάθε περίπτωση ως πρόσθετο αναμορφωτικό μέτρο μπορεί να επιβληθούν επιπλέον υποχρεώσεις που αφορούν τον τρόπο ζωής του ανηλίκου ή τη διαπαιδαγώγησή του. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να επιβληθούν δύο ή περισσότερα από τα μέτρα που προβλέπονται στα στοιχεία α' ως και ια' της προηγούμενης παραγράφου.

Η επιλογή του αναμορφωτικού μέτρου που πρόκειται να επιβληθεί διέπεται από την αρχή της επικουρικότητας, για την εφαρμογή της οποίας τα αναμορφωτικά μέτρα που προβλέπονται στα στοιχεία α'-θ' της πρώτης παραγράφου προτάσσονται των υπολοίπων. Το περιεχόμενο και η διάρκεια κάθε μέτρου πρέπει να είναι ανάλογα προς τη βαρύτητα της πράξης που έχει τελεστεί, την προσωπικότητα του δράστη και τις βιοτικές του συνθήκες. Με αποφάσεις του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ρυθμίζονται όλα τα θέματα που αφορούν την επιβολή και εκτέλεση των μέτρων της πρώτης παραγράφου.

Στην απόφαση του δικαστηρίου ορίζεται η μέγιστη διάρκεια του αναμορφωτικού μέτρου.

Β) Θεραπευτικά μέτρα «Τα θεραπευτικά μέτρα αναφέρονται στο άρθρο 123, στην παράγραφο 1 του ποινικού κώδικα.

Τα μέτρα αυτά αφορούν την παραπομπή του ανηλίκου παραβάτη σε θεραπευτικό κατάστημα, εφόσον το αρμόδιο δικαστήριο κρίνει ότι ο ανήλικος χρειάζεται ιδιαίτερη μεταχείριση. Αυτή η μεταχείριση εξαρτάται από την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο ανήλικος και μπορούν να είναι: 1 Όταν ο ανήλικος πάσχει από κάποια ψυχική ασθένεια, ή από κάποια διαταραχή των πνευματικών του λειτουργιών. 2 Όταν ο ανήλικος δράστης είναι τυφλός, κωφάλαλος, ή επιληπτικός. 3 Όταν ο ανήλικος παραβάτης είναι εθισμένος στην χρήση οιοπνευματωδών ποτών, ή ναρκωτικών ουσιών και δεν έχει την δυνατότητα να αποκοπεί από την χρήση τους και τον εθισμό που προκαλούν. 4 Όταν ο ανήλικος παραπτωματίας παρουσιάζει δυσλειτουργίες και καθυστέρηση στην πνευματική και ηθική του ανάπτυξη».

Γ) Περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα Το μέτρο αυτό αποτελεί την πιο βαρύτερη παρέμβαση που προβλέπει ο ποινικός κώδικας για την ζωή ενός νέου. «Η επιβολή αυτή στηρίζεται στην αδυναμία εφαρμογής οποιουδήποτε άλλου αναμορφωτικού, ή θεραπευτικού μέτρου και έχει την κλασική έννοια της ποινής».

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 6^η

1. Ποιες πράξεις των ανηλίκων θεωρούνται παραβατικές ;

Αυτές που δεν είναι αποδεκτές από το κοινωνικό σύνολο και πρέπει να τιμωρηθούν. Συνήθως συναντάμε κλοπές, μικροκλοπές, παραβιάσεις Κ.Ο.Κ.

2. Στις παραβατικές πράξεις, εμπλέκεται πάντα το σύστημα δικαιοσύνης;

Από τη στιγμή που υπάρχει παράβαση, ναι, το σύστημα δικαιοσύνης εμπλέκεται.

3. Ποια η διαφορά μιας παραβατικής πράξης από μια εγκληματική;

Ανάλογα με την παράβαση που έκανε ο ανήλικος. Μια κλοπή δε θεωρείται και εγκληματική ενέργεια.

4. Σε ποια ηλικία συνήθως εμφανίζεται η τάση για παραβατική συμπεριφορά;

Στην υπηρεσία εδώ, συναντάμε κυρίως ηλικίες 13-15 ετών.

5. Συμβάλλει το οικογενειακό περιβάλλον στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς του παιδιού;

Όταν το παιδί μεγαλώνει σ' ένα ευάλωτο οικογενειακό περιβάλλον θα παρουσιάσει πιο έντονα την τάση να παραβατίσει.

6. Κατά πόσο το σχολικό και φιλικό περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Από τη στιγμή που μιλάμε για ανήλικους και εφηβεία είναι εύκολο να επηρεαστεί ένα παιδί από τις παρέες και να οδηγηθεί σε τέτοια πράξη.

7. Μπορεί η φτώχεια και η ανεργία των γονέων να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατικές πράξεις;

Δεν έχουμε έγκυρες πηγές να το αποδεικνύει αυτό.

8. Ποια μοντέλα παρέμβασης χρησιμοποιούνται στις υπηρεσίες;

Έργο μας είναι να προτρέψουμε ένα παιδί να μην παραβατίσει. Από τη στιγμή όμως που παραβατούν, εμείς σαν υπηρεσία πρέπει να συμβουλέψουμε τον ανήλικο.

9. Υπάρχει κάποιο θεραπευτικό πλάνο το οποίο ακολουθεί ο κοινωνικός λειτουργός;

Δεν ακολουθούμε θεραπευτικό πλάνο. Κάνουμε κάποιες επαφές με το παιδί ή και με τους γονείς.

10. Στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων ο κοινωνικός λειτουργός πραγματοποιεί συνεδρίες και τι είδους; Η οικογένεια έχει ενεργό ρόλο;

Οι συνεδρίες μας είναι κάποιες επαφές με το παιδί με το παιδί και τους γονείς για όσο χρειαστεί. Εποπτείες.

11. Κατά το έργο των κοινωνικών λειτουργών στα επιμελητήρια ανηλίκων ποιοι είναι οι στόχοι που τίθενται και κατά πόσο πραγματοποιούνται;

Στόχος μας είναι η πρόληψη και η αποστροφή από την παράβαση.

12. Ποιους τρόπους, χρησιμοποιεί η υπηρεσία για την κοινωνική επανένταξη των ανήλικων παραβατών;

Με την συμβουλευτική και την ψυχολογική υποστήριξη από άλλους φορείς.

13. Υπάρχει υποστήριξη από άλλους φορείς, για την πραγματοποίηση της επανένταξης των νέων;

Ναι υπάρχει.

14. Ποιος ο ρόλος της οικογένειας του ανήλικου στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης;

Απαραίτητη. Οι γονείς πρέπει να είναι δίπλα στο παιδί στο στάδιο αυτό.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 8^H

1. Ποιες πράξεις των ανηλίκων θεωρούνται παραβατικές ;

Παραβατικές είναι όλες αυτές που κάνουν οι ανήλικοι, οι οποίες είναι απαγορευμένες από τον νόμο ή/και από το κοινωνικό σύνολο και τα πρότυπά του.

2. Στις παραβατικές πράξεις, εμπλέκεται πάντα το σύστημα δικαιοσύνης;

Μια πράξη θεωρείται παραβατική ακόμα και αν δεν καταγγελθεί, όπως πολλές φορές συναντάμε στην υπηρεσία μας. Παραδείγματος χάριν, για μια υπόθεση ανήλικου που έχει διαπράξει παράβαση, γίνεται συμβούλιο μεταξύ επιμελητών και εφετείου και κρίνεται από τον δικαστή αν θα καταδικαστεί ή θα καταχωρηθεί στο αρχείο.

3. Ποια η διαφορά μιας παραβατικής πράξης από μια εγκληματική;

Αυτό εξαρτάται από τη σοβαρότητα της πράξης. Βέβαια ο όρος εγκληματική πράξη πλέον δε χρησιμοποιείται τόσο συχνά.

4. *Σε ποια ηλικία συνήθως εμφανίζεται η τάση για παραβατική συμπεριφορά;*

Δεν υπάρχει κάποια σταθερά ούτε κάποια σπάνια δεδομένα. Παρ' όλα αυτά, οι περιπτώσεις που συναντάμε αφορούν ηλικίες 12 και άνω. Υπάρχουν βέβαια και περιπτώσεις που έχουμε να κάνουμε με μικρότερους ακόμα ανήλικους, αλλά αυτό συμβαίνει σπάνια πολύ.

5. *Συμβάλλει το οικογενειακό περιβάλλον στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς του παιδιού;*

Το οικογενειακό περιβάλλον παίζει πολύ μεγάλο ρόλο στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του παιδιού. Δεν είναι απόλυτο αν θα συμβάλλει στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς, αλλά είναι ίσως ανασταλτικός παράγοντας για το βαθμό εμπλοκής του ανήλικου σε παραβατικές ενέργειες.

6. *Κατά πόσο το σχολικό και φιλικό περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;*

Οι ηλικίες που μας ενδιαφέρουν επηρεάζονται σε πολύ μεγάλο βαθμό απ' τους συνομήλικους και από τις παρέες τους. Όταν ένας ανήλικος διαπράττει μια παράβαση, τις περισσότερες φορές δεν είναι μόνος του, συμμετέχουν και οι φίλοι του.

7. *Μπορεί η φτώχεια και η ανεργία των γονέων να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατικές πράξεις;*

Όχι, η φτώχεια και η ανεργία δεν αποτελούν παράγοντα για το αν ένας ανήλικος διαπράττει παράβαση. Αυτό θα σήμαινε ότι στην περίοδο που διανύουμε αυτό τον καιρό σαν χώρα, θα έπρεπε να έχει παρατηρηθεί αύξηση στην ανήλικη παραβατικότητα και κάτι τέτοιο δεν ισχύει.

8. *Ποια μοντέλα παρέμβασης χρησιμοποιούνται στις υπηρεσίες;*

Δουλεύουμε κατά κύριο λόγο με ΚΕΑ, ερχόμαστε σε επαφή με τον ανήλικο, συζητάμε, μιλάμε για τους προβληματισμούς του και κάνουμε συμβουλευτική.

9. *Υπάρχει κάποιο θεραπευτικό πλάνο το οποίο ακολουθεί ο κοινωνικός λειτουργός;*

Οι περιπτώσεις που έχουμε να αντιμετωπίσουμε μοιάζουν σε μεγάλο βαθμό αλλά και κάθε περίπτωση είναι διαφορετική. Η βασική διαδικασία είναι το κοινωνικό ιστορικό, και η κοινωνική έκθεση και από εκεί και πέρα πραγματοποιούμε κάποιες ενέργειες ανάλογα την περίπτωση.

10. Στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων ο κοινωνικός λειτουργός πραγματοποιεί συνεδρίες και τι είδους; Η οικογένεια έχει ενεργό ρόλο;

Πραγματοποιούμε ατομικές συνεδρίες με το παιδί, συζητάμε μαζί του και προσπαθούμε να το στηρίξουμε και να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε από εδώ και πέρα. Η οικογένεια σε αυτή τη φάση δεν έχει ενεργό ρόλο, κάποιες φορές μόνο κάνουμε κάποιες συζητήσεις προσωπικά και με τους γονείς ή τους κηδεμόνες.

11. Κατά το έργο των κοινωνικών λειτουργών στα επιμελητήρια ανηλίκων ποιοι είναι οι στόχοι που τίθενται και κατά πόσο πραγματοποιούνται;

Στόχος είναι να καταλάβει ο ανήλικος πως δεν είναι σωστό να διαπράττει παραβάσεις και δεν έχει να κερδίσει κάτι από αυτό και φυσικά, να βεβαιωθούμε ότι δεν θα επαναληφθεί κάτι αντίστοιχο.

12. Ποιους τρόπους, χρησιμοποιεί η υπηρεσία για την κοινωνική επανένταξη των ανηλίκων παραβατών;

Μαζί με τον ανήλικο, ψάχνουμε δραστηριότητες που τον εκφράζουν και τον “γεμίζουν”. Επίσης υπάρχει μεγάλη ψυχολογική υποστήριξη σε αυτό το σημείο.

13. Υπάρχει υποστήριξη από άλλους φορείς, για την πραγματοποίηση της επανένταξης των νέων;

Προσπαθούμε να έχουμε καλές σχέσεις με άλλους φορείς για να βοηθάμε όσο μπορούμε τους ανήλικους και να τους ανοίγουμε δρόμους. Μπορώ να πω έχουμε την υποστήριξη αρκετών φορέων, και πάντα είναι ευπρόσδεκτη όποια άλλη πρόταση ή συνεργασία προκύψει.

14. Ποιος ο ρόλος της οικογένειας του ανήλικου στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης;

Σ’ αυτό το στάδιο, το οικογενειακό περιβάλλον παίζει σημαντικό ρόλο, καθώς το παιδί χρειάζεται κατανόηση και υποστήριξη και όχι τιμωρίες και παραμέληση.

ΣΥΝΕΝΤΕΞΗ 9^η

1. Ποιες πράξεις των ανηλίκων θεωρούνται παραβατικές ;

Είναι όλες αυτές οι πράξεις που γίνονται συνειδητά και παραβαίνουν το νόμο ή τους κανόνες.

2. Στις παραβατικές πράξεις, εμπλέκεται πάντα το σύστημα δικαιοσύνης;

Όχι απαραίτητα, για να θεωρηθεί μια πράξη παραβατική δε χρειάζεται να φτάσει στο σημείο να διωχθεί ποινικά.

3. Ποια η διαφορά μιας παραβατικής πράξης από μια εγκληματική;

Η εγκληματική πράξη αναμφισβήτητα θα διωχθεί ποινικά και αφορά κάποιον φόνο ή κάτι πολύ σοβαρό. Η παραβατική πράξη είναι κάτι πολύ πιο απλό, όπως παράβαση του ΚΟΚ.

4. Σε ποια ηλικία συνήθως εμφανίζεται η τάση για παραβατική συμπεριφορά;

Συνήθως στην εφηβεία 14-17 ετών. Λιγότερες είναι οι περιπτώσεις που εμφανίζονται κρούσματα νωρίτερα, σε ηλικίες 10-12 ετών.

5. Συμβάλλει το οικογενειακό περιβάλλον στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς του παιδιού;

Ο τρόπος με τον οποίο έχει μεγαλώσει ένα παιδί δείχνει πολλά πράγματα για τον χαρακτήρα του, σε αυτό το κομμάτι όμως, μεγαλύτερη επίδραση έχουν οι παρέες του παιδιού.

6. Κατά πόσο το σχολικό και φιλικό περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;

Όπως είπαμε, το σχολικό και φιλικό περιβάλλον του παιδιού παίζουν τον πιο μεγάλο ρόλο. Σε αυτή την ηλικία που δεν έχει σχηματίσει τελείως τον χαρακτήρα του, το παιδί επηρεάζεται πολύ εύκολα από τις παρέες του. Επίσης, μπορεί ο ανήλικος να διαπράξει παράβαση για να ανέβει στα μάτια των συνομήλικών του και να ξεχωρίσει.

7. Μπορεί η φτώχεια και η ανεργία των γονέων να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατικές πράξεις;

Η φτώχεια και η ανεργία δεν αποτελούν λόγο για να εμπλακεί ένα παιδί σε παραβατική πράξη.

8. Ποια μοντέλα παρέμβασης χρησιμοποιούνται στις υπηρεσίες;

Η συμβουλευτική, η ΚΕΑ, το ψυχοδυναμικό μοντέλο παρέμβασης είναι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούμε κατά βάση.

9. Υπάρχει κάποιο θεραπευτικό πλάνο το οποίο ακολουθεί ο κοινωνικός λειτουργός;

Όχι. Μας ενδιαφέρει να κατανοήσει ο ανήλικος το σφάλμα του και να μην το επαναλάβει.

10. Στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων ο κοινωνικός λειτουργός πραγματοποιεί συνεδρίες και τι είδους; Η οικογένεια έχει ενεργό ρόλο;

Δεν πραγματοποιούμε συνεδρίες με τη θεραπευτική έννοια. Συζητάμε κατ' ιδίαν με τον ανήλικο και με τα συγγενικά του πρόσωπα.

11. Κατά το έργο των κοινωνικών λειτουργών στα επιμελητήρια ανηλίκων ποιοι είναι οι στόχοι που τίθενται και κατά πόσο πραγματοποιούνται;

Στόχος μας σε αυτή την υπηρεσία είναι η απομάκρυνση παιδιού από τις παραβατικές πράξεις και προσπαθούμε να μην επαναληφθούν. Πολύ σημαντική είναι και η επανένταξη του ατόμου μέσα από την οποία θα απομακρυνθεί από τέτοιες ενέργειες.

12. Ποιους τρόπους, χρησιμοποιεί η υπηρεσία για την κοινωνική επανένταξη των ανηλικών παραβατών;

Μιλάμε με τους ανήλικους, προσπαθούμε να τους παρέχουμε ψυχολογική στήριξη και συνεργαζόμαστε με άλλες ομάδες και φορείς που μπορεί ο ανήλικος με κάποιον τρόπο να απασχοληθεί.

13. Υπάρχει υποστήριξη από άλλους φορείς, για την πραγματοποίηση της επανένταξης των νέων;

Μπορώ να πω πως υπάρχει μεγάλη στήριξη, όποτε έχουμε χρειαστεί την ανάγκη ή την συμβολή κάποιας άλλης υπηρεσίας σχεδόν πάντα υπήρχε ανταπόκριση.

14. Ποιος ο ρόλος της οικογένειας του ανήλικου στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης;

Η στήριξη από την οικογένεια πάντα είναι σημαντική, πόσο μάλλον σε αυτή τη φάση. Πρέπει η οικογένεια να δείχνει κατανόηση και σεβασμό στον ανήλικο, και όχι να τον περιθωριοποιεί εξαιτίας του γεγονότος.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 10^η

1. Ποιες πράξεις των ανηλίκων θεωρούνται παραβατικές ;
Είναι ενέργειες που αποκλίνουν από τους κοινωνικούς κανόνες όσες εμπλέκεται ο νόμος.
2. Στις παραβατικές πράξεις, εμπλέκεται πάντα το σύστημα δικαιοσύνης;
Τις περισσότερες φορές ναι. Επομένως όχι πάντα.
3. Ποια η διαφορά μιας παραβατικής πράξης από μια εγκληματική;
Δεν έχει διαφορά.
4. Σε ποια ηλικία συνήθως εμφανίζεται η τάση για παραβατική συμπεριφορά;
Μεταξύ 12-16 χρονών.
5. Συμβάλλει το οικογενειακό περιβάλλον στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς του παιδιού;
Ναι, ειδικά όταν οι γονείς είναι ακατάλληλοι. Στη παιδική ηλικία αποτελούν πρότυπα για το παιδί.
6. Κατά πόσο το σχολικό και φιλικό περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά;
Σε μεγάλο βαθμό. Ένας έφηβος αποζητά την αποδοχή από τους συνομήλικους του, άρα θα μπορούσε να φτάσει σε τέτοιο σημείο για να το πετύχει.
7. Μπορεί η φτώχεια και η ανεργία των γονέων να οδηγήσει τον ανήλικο σε παραβατικές πράξεις;
Σαν αντίδραση ναι, σαν ανάγκη όχι.
8. Ποια μοντέλα παρέμβασης χρησιμοποιούνται στις υπηρεσίες;
Συμβουλευτική παιδιών και εφήβων.
9. Υπάρχει κάποιο θεραπευτικό πλάνο το οποίο ακολουθεί ο κοινωνικός λειτουργός;
Όχι εξαρτάται από την περίπτωση.

10. Στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων ο κοινωνικός λειτουργός πραγματοποιεί συνεδρίες και τι είδους; Η οικογένεια έχει ενεργό ρόλο;

Όχι, μόνο συνεργαζόμαστε και εποπτεύουμε το παιδί και τους γονείς αν χρειαστεί.

11. Κατά το έργο των κοινωνικών λειτουργών στα επιμελητήρια ανηλίκων ποιοι είναι οι στόχοι που τίθενται και κατά πόσο πραγματοποιούνται;

Η πρόληψη, η μη επανάληψη μιας τέτοιας ενέργειας.

12. Ποιους τρόπους, χρησιμοποιεί η υπηρεσία για την κοινωνική επανένταξη των ανήλικων παραβατών;

Υποστήριξη και παραπομπή σε άλλους αρμόδιους.

13. Υπάρχει υποστήριξη από άλλους φορείς, για την πραγματοποίηση της επανένταξης των νέων;

Ευτυχώς ναι, σε ικανοποιητικό βαθμό.

14. Ποιος ο ρόλος της οικογένειας του ανήλικου στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης;

Χρειάζεται να συμμετέχει και να ενθαρρύνει το παιδί σε αυτό το στάδιο.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ Ι.Α.Α.Α. ΒΟΛΟΥ

α/α ΦΟΡΕΑΣ	Οδός & αριθμός/Τ.Κ. Πόλη	Τηλ
1. ΑΘΗΝΩΝ	Δέγλερη 2 & Λεωφ. Αλεξάνδρας, Τ.Κ. 11522	210 8701304 210 8701300
2. ΑΓΡΙΝΙΟΥ	Πολυζωΐδη & Τερτσέτη , Τ.Κ. 30100	26410 57470
3. ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗΣ	Τ.Κ. 68100 , Αΐνου 29	25510 28622
4. ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ	Τ.Κ. 27200 ,-	26220 26512
5. ΒΕΡΟΙΑΣ	Νέο Δικαστικό Μέγαρο, Βέροιας, Τ.Κ. 59100,	23310 28080
6. ΒΟΛΟΥ	Τ.Κ. 38221 Βόλος	24210 84484
7. ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ	Τ.Κ. 58100 Γιαννιτσά	23820 21374
8. ΔΡΑΜΑΣ	Τ.Κ. 66100 Δράμα	25210 21309
9. ΕΔΕΣΣΑΣ	Τ.Κ. 58200 Έδεσσα	23810 27777
10. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	Τ.Κ. 71201 Ηράκλειο Κρήτης	2810 282895
11. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	Τ.Κ. 54626 Θεσσαλονίκη	2310 522875
12. ΚΑΒΑΛΑΣ	Τρίτωνος & Τενέδου, Καβάλα, Τ.Κ. 65201	2510221285
13. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	Τ.Κ. 24100 Καλαμάτα	27210 22180
14. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	Τ.Κ. 43100 Καρδίτσα	24410 22274
15. ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ	Τ.Κ. 60100 Κατερίνη	23510 59361
16. ΚΕΡΚΥΡΑΣ	Τέρμα Κολοκοτρώνη, Έναντι Φυλακών - Δικαστικό Μέγαρο - 1ος Όροφος, Κέρκυρα, Τ.Κ. 49100	26610 30297
17. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	Τ.Κ. 28100 Αργοστόλι	26710 25075
18. ΚΟΖΑΝΗΣ	Τ.Κ. 50100 Κοζάνη	24610 38877
19. ΚΟΡΙΝΘΟΥ	Κολοκοτρώνη Θεοδώρου 27, Εντός Δικαστικού Μεγάρου, Κόρινθος, Τ.Κ. 20100	27410 41010 27410 41083
20. ΚΩ	Τ.Κ. 85300 Κως, ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ	22420 29325
21. ΛΑΜΙΑΣ	Τ.Κ. 35100 Λαμία	22310 25579

22.	ΛΑΡΙΣΑΣ	Τ.Κ. 41110 Λάρισα	2410 536656
23.	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	Τ.Κ. 72100 Λασιθί	28410 32424
24.	ΛΙΒΑΔΕΙΑΣ	Τ.Κ. 32100 Λιβαδειά	22610 89506
25.	ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	Τ.Κ.30200 Μεσολόγγι	2631025788
26.	ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	Τ.Κ. Μυτιλήνη	22510 46329
27.	ΝΑΥΠΑΛΙΟΥ	Τ.Κ. 21100 Ναύπλιο	27520 70457 27520 26598
28.	ΞΑΝΘΗΣ	Βόγδου Μιχαήλ 1, Ξάνθη, Τ.Κ. 67100	25410 20363
29.	ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ	Τ.Κ 68200 Ορεστιάδα	25520 23029 25520 26506 25520 23020
30.	ΠΑΤΡΩΝ	Κορίνθου 184, Πάτρα, Τ.Κ. 26221	2610 274804
31.	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Φίλωνος 28 & Ελ. Βενιζέλου Πειραιάς , Τ.Κ. 18532	210 4173659 210 4175760 210 4175795
32.	ΠΡΕΒΕΖΗΣ	Τ.Κ. 48100 Πρέβεζα	26820 89529
33.	ΠΥΡΓΟΥ	28ης Οκτωβρίου 13, Πύργος, Τ.Κ. 27100	26210 34344
34.	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	Δικαστικό Μέγαρο, Ρέθυμνο, Τ.Κ. 74100	28310 23270 28310 24186
35.	ΡΟΔΟΥ	Πλατεία Ελευθερίας 1, Δικαστικό Μέγαρο, Ρόδος, Τ.Κ. 85100	22410 73510
36.	ΣΑΜΟΥ	Τ.Κ. 83100 Σάμος,	22730 21037
37.	ΣΕΡΡΩΝ	Μεραρχίας Χ. 53, Σέρρες, Τ.Κ. 62100	23210 56591
38.	ΣΠΑΡΤΗΣ	Τ.Κ. 23100 Σπάρτη	27310 93906
39.	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	Τ.Κ. 42100 Τρίκαλα	24310 25185
40.	ΤΡΙΠΟΛΗΣ	Τ. Κ. 22100 Τρίπολη	2710 223521
41.	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	Τ.Κ. 53100 Φλώρινα	23850 29107
42.	ΧΑΛΚΙΔΑΣ	Καραμουρτζούνη 2, Δικαστικό Μέγαρο , Χαλκίδα Τ.Κ. 34100,	22210 23557
43.	ΧΑΝΙΩΝ	Τ.Κ. 73100 Χανίων	28210 44365
44.	ΧΙΟΥ	Κοραή Αδαμάντιου 8, Χίος, Τ.Κ.	22710 20464

	82100	
45. ΙΔΡΥΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΡΡΕΝΩΝ ΒΟΛΟΥ	Λεωφόρος Καζανάκη 2, Βόλου, Τ.Κ. 38446	24210 65600 2421061206 24210 67490